

Het Nederlands internationaal

De rol van het Nederlands
en de neerlandistiek in
Polen

Het Nederlands internationaal

De rol van het Nederlands
en de neerlandistiek in
Polen

Inhoud

1	Inleiding	9
2	Methodiek	11
2.1	De opdracht	11
2.2	Methode	11
2.3	Verantwoording	11
3	Rol van het Nederlands en de neerlandistiek	13
3.1	Onderwijs	13
3.2	Wetenschap	15
3.3	Handel	17
3.4	Toerisme	21
3.5	Kunst en cultuur	24
3.6	Literatuur	28
3.7	Bedreigingen voor de neerlandistiek	31
3.8	Ondersteuning van de Taalunie	32
4	Blijven monitoren	35
5	Conclusie	37
6	Mogelijke acties	39
6.1	Voorlichting	39
6.2	Zichtbaarheid	39
6.3	Samenwerken	39
6.4	Onderzoek	40
6.5	Beïnvloeding	40
6.6	Overige mogelijke acties	40
7	Literatuurlijst	43

8	Bijlage A: Vragenlijst	46
9	Bijlage B: Data-analyse door werkgroep in Poznań	51
10	Bijlage C: Verslag bijeenkomst projectgroep	77

1 Inleiding

Aan meer dan 130 universiteiten en hogescholen in 40 landen wordt Nederlands gestudeerd. De vakgroepen hebben, net als andere universitaire opleidingen, primair een wetenschappelijke en/of didactische opdracht. Studenten beginnen aan de studie uit belangstelling voor de Nederlandse taal en cultuur, net zoals hier bij de studie Italiaans, Arabisch of Zweeds.

Tegelijkertijd levert de internationale neerlandistiek bijkomende voordelen op voor Nederland en Vlaanderen. De docenten, studenten en alumni zijn ambassadeurs van de Nederlandse taal en Nederlandstalige cultuur in hun land en leveren vaak een belangrijke bijdrage aan het economische, culturele, wetenschappelijke en diplomatieke verkeer tussen Vlaanderen, Nederland en de betreffende landen. Het is een van de redenen waarom de Nederlandse en Vlaamse overheid via de Taalunie in de internationale neerlandistiek investeren.

De Taalunie hecht belang aan het goed monitoren en inzichtelijk maken van de maatschappelijke effecten van haar activiteiten. Over deze ‘meerwaarde’ bestonden wel ervaringsgegevens maar ze waren nooit systematisch onderzocht. Daarom heeft zij deze veldanalyse opgezet: een onderzoek naar de internationale positie van het Nederlands. De overheden hebben de Taalunie verzocht het onderzoek op te pakken omdat de uitkomsten van waarde zijn voor verdere beleidsontwikkeling en politieke beeldbepaling. De opdracht is als volgt geformuleerd:

“Met de Nederlandse en Vlaamse overheid is overeengekomen dat er onderzoek wordt gedaan naar de meerwaarde van het cultureel kapitaal van de Lage Landen. Het onderzoek moet overheden helpen (nieuw)

beleid te formuleren voor de internationale positie van de Nederlandse taal en cultuur.”

Het doel van de veldanalyse is het krijgen van een beeld van de status en kansen van de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland zodat in de toekomst door de Taalunie en afdelingen neerlandistiek gerichtere keuzes kunnen worden gemaakt. De impact van de ondersteuning aan de neerlandistiek door de Taalunie kan zo worden vergroot. De onderzoeksresultaten kunnen ook andere stakeholders, zoals diplomatieke en culturele instellingen, helpen bij het maken van keuzes. Aan de hand van deze doelstelling is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Waar is het Nederlands aanwezig in het buitenland, welke meerwaarde zien we, welke (nieuwe) kansen zien we en hoe kunnen we de ontwikkeling hiervan monitoren?

Deelvragen:

1. Waar en hoe is het Nederlands aanwezig in het buitenland?
2. Welke kwalitatieve en kwantitatieve meerwaarde levert de aanwezigheid van het Nederlands in het buitenland?
3. Welke kansen kunnen nog (beter) worden benut?
4. Hoe kan de aanwezigheid en de meerwaarde verder gemonitord worden?

De Taalunie heeft ervoor gekozen om het onderzoek eerst in pilotvorm uit te voeren in twee landen, Italië en Polen. In dit rapport zullen de hoofd- en deelvragen beantwoord worden voor Polen. In een ander rapport komt Italië aan bod. De Taalunie is van mening dat op basis van diepgaand onderzoek gerichtere en betere

aanbevelingen voor beleid kunnen worden gemaakt. Bovendien kunnen op deze manier de vragen en onderzoeksopzet eerst getest worden voordat de veldanalyse ook bij andere landen wordt uitgevoerd. De keuze voor de pilot viel op Polen en Italië omdat het Nederlands daar specifieke en verschillende rollen speelt die een goede basis kunnen vormen voor beleidsvorming. Voor een optimaal resultaat heeft de Taalunie op verschillende manieren actief netwerkpartners betrokken bij dit onderzoek.

Als u verder leest, vindt u in hoofdstuk 2 de opdracht tot dit onderzoek en de methode. Deelvraag 1, 2 en 3 worden beantwoord in hoofdstuk 3. Dat hoofdstuk gaat in op de rol en positie van de Nederlandse taal en cultuur in verschillende sectoren van de Poolse samenleving. De volgende sectoren worden specifiek besproken: onderwijs en wetenschap, handel, toerisme, kunst en cultuur en literatuur. Ook wordt besproken welke rollen neerlandici in deze deelgebieden vervullen en welke kansen dat biedt. Verder worden voor iedere sector mogelijke acties genoemd die de aanwezigheid van de Nederlandse taal en cultuur en de inzet van neerlandici in die sector kunnen bevorderen. Hoofdstuk 4 beantwoordt vervolgens deelvraag 4 door in te gaan op de mogelijkheden voor structurele monitoring. Gebaseerd op de gegevens uit hoofdstuk 3 worden in hoofdstuk 5 conclusies getrokken. Om de inzichtelijkheid te bevorderen worden vervolgens in hoofdstuk 6 de mogelijke acties nog eens besproken. In hoofdstuk 7 kunt u alle bronnen terugvinden van de gegevens die voor dit onderzoek zijn gebruikt. In bijlage A kunt u de vragenlijst bekijken die voor dit onderzoek is gebruikt. In bijlage B vindt u de data-analyse van de werkgroep in Poznań die aan dit rapport ten grondslag ligt. In bijlage C leest u het verslag van een bijeenkomst van de projectgroep, waarin ideeën voor concrete acties n.a.v. dit rapport zijn opgenomen.

2 Methodiek

2.1 De opdracht

Dit onderzoek gaat om meer dan de beantwoording van de onderzoeksvragen, het is bedoeld als de aanzet voor een meerjarige structurele aanpak. Het is van belang om bij de ontwikkeling van die methode het netwerk te betrekken.

De opdracht voor dit project luidt:

- Beantwoord de onderzoeksvragen.
- Ontwikkel een instrument om de aanwezigheid van en kansen voor het Nederlands lokaal in kaart te brengen.
- Betrek netwerk en stakeholders bij het onderzoek.
- Ontwikkel een communicatieaanpak die een zo breed mogelijk gedragen resultaat oplevert.

2.2 Methode

Verschillende partners zijn betrokken bij het onderzoek. De Taalunie heeft een projectgroep samengesteld waarin partijen met verschillende expertises zetelen. De projectgroep heeft inhoudelijk meegedacht over de vorm en richting van het onderzoek. Zij hebben ook kwantitatieve data aangeleverd. De projectgroep bestaat uit: Internationale Vereniging voor de Neerlandistiek (IVN), een docent neerlandistiek, Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT), Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV), Vlaams Fonds voor de Letteren, Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB), Nederlands Letterenfonds, Kunstenpunt, en Dutch Culture.

De afdelingen in Polen, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zijn ook betrokken bij het onderzoek. De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging hebben een bemiddelende rol

gespeeld bij het verkrijgen van kwantitatieve data. De docenten, studenten en alumni van afdelingen neerlandistiek in Polen hebben enquêtes ingevuld over de kwalitatieve waarde van de neerlandistiek. Daarnaast zijn er enquêtes uitgestuurd naar bedrijven en taalscholen. De dataverzameling werd vanuit Polen gecoördineerd door de afdeling in Poznań. Studenten Kinga Schmidt, Patrycja Zawłocka, en Bartłomiej Serek hebben onder begeleiding van docent Ruben van Luijk de enquêtes uitgestuurd, de antwoorden verzameld en een data-analyse geschreven. De vragenlijst is te vinden in bijlage A en de data-analyse is terug te lezen in bijlage B.

2.3 Verantwoording

De respondenten van dit onderzoek kunnen worden onderverdeeld in studenten, docenten, alumni, bedrijven en taalscholen. De studenten, docenten en alumni zijn allen verbonden (geweest) aan een van de afdelingen neerlandistiek in Polen. Er zijn 8 afdelingen neerlandistiek in Polen: in Poznań, Wrocław, Lublin, Opole, Warschau (twee), Łódź en Krakau. 132 studenten, 24 docenten, 24 alumni, 8 bedrijven en 1 taalschool hebben gereageerd op de enquête. 21% van de studenten heeft de enquête ingevuld (132 van de 626 in 2018) en 41% van de docenten (24 van de 58 in 2018). Gezien de responspercentages kunnen er redelijk betrouwbare uitspraken worden gedaan over de meningen van studenten en docenten. Het responsepercentage van alumni is afhankelijk van hoeveel jaren men terugreken, maar ligt laag. Een verklaring hiervoor is dat er vaak geen of weinig contact meer is tussen alumni en hun universiteiten omdat er in Polen geen traditie is van alumniverenigingen met nauwe banden met universiteiten. Bovendien komen de alumnirespondenten van twee universiteiten: het

merendeel uit Poznań en een deel uit Wrocław, de andere afdelingen zijn niet vertegenwoordigd in de responsegroep. Dit heeft ook te maken met het verschil in grootte van de afdelingen: de afdelingen in Poznań, Lublin en Wrocław zijn veel groter dan de andere afdelingen. Desondanks geven de antwoorden van de 24 alumni wel een indicatie van de tendensen. Het feit dat slechts een klein aantal bedrijven en taalscholen de enquête heeft ingevuld, maakt dat die resultaten niet representatief zijn en ook niet als zodanig gebruikt worden in dit rapport. Ook deze gegevens geven wel interessante inzichten.

3 Rol van het Nederlands en de neerlandistiek

3.1 Onderwijs

Het Nederlands speelt een rol in de verscheidene onderwijsniveaus in Polen. Men kan Nederlands leren in het basis-, middelbaar- en hoger onderwijs. Kinderen van Nederlandstalige migranten kunnen lessen Nederlands volgen bij de vereniging Tien voor Taal te Warschau. 47 basisschoolleerlingen en 12 middelbare scholieren krijgen daar Nederlandse les van 4 docenten.¹

In het hoger onderwijs is het Nederlands succesvol. Men kan Nederlands studeren aan 7 hogeronderwijsinstellingen: in Poznań, Lublin, Wrocław, Łódź, Krakau, Opole en in Warschau.² Daarnaast is een nog een niet-universitaire afdeling in Warschau waar men Nederlands kan leren. Bij de kleinere afdelingen in Krakau, Opole, Łódź en Warschau studeren studenten taalverwerving Nederlands. De drie grootste opleidingen – Wrocław met 256 studenten, Poznań met 173 studenten en Lublin met 96 studenten in 2017– bieden zowel een bachelor- als een mastertraject aan.³ Studenten leren tijdens een opleiding neerlandistiek meer dan woordenschat en grammatica, zij worden onderwezen in letterkunde, taalkunde, vertaalkunde en de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Bovendien studeren ze meestal niet alleen Nederlands maar ook andere talen zoals Engels, Duits, Spaans of Russisch. In

totaal onderwezen in 2017 54 docenten neerlandistiek aan 660 studenten aan 7 afdelingen in Polen.⁴ In die aantallen zijn de studenten en docenten van de afdeling in Opole en de universiteit SWPS, een private universiteit in Warschau, niet opgenomen. Daarmee is de neerlandistiek in Polen een van de succesvolste en grootste in de wereld. Het grootste deel van de docenten geeft les aan de drie grote afdelingen (Wrocław, Poznań, Lublin), de kleinere afdelingen bestaan meestal uit slechts één docent. Ter vergelijking: in Nederland kan men alleen Pools studeren aan de Universiteit van Amsterdam. In 2016/2017 volgden 60 studenten de bachelor Slavische Talen en Culturen, waarvan een deel ervoor gekozen heeft het Pools te bestuderen.⁵ In Vlaanderen kan men Pools studeren als bijvak aan de Katholieke Universiteit Leuven.⁶ Het aantal studenten van deze opleiding is onbekend.

Daarnaast bieden verscheidene taalscholen en privédocenten lessen Nederlands aan en kan men online Nederlands leren in Polen. Er zijn geen gegevens beschikbaar over het aantal cursisten Nederlands aan dergelijke scholen en het aantal online/zelfstandige leerders. Het aantal afgenomen CNaVT-examens (Certificaat Nederlands als Vreemde Taal) geeft wel een indicatie van het aantal leerders: in 2018 waren dat er 117.⁷ 75 van de 117 examenkandidaten (64%) daarvan waren studenten van de afdelingen Nederlands. Dit

¹ Data verstrekt door het NOB.

² De volledige namen van de afdelingen zijn Adam Mickiewicz Universiteit in Poznań (Poznań), Katholieke Universiteit van Lublin Johannes Paulus II (Lublin), De Erasmus Leerstoel voor Nederlandse Filologie in Wrocław (Wrocław), Universiteit van Łódź (Łódź), Universiteit Jagiellonian (Krakau), Universiteit van Warschau (Warschau), en Fundatie "Dom Holenderski" (Warschau)

³ Nederlandse Taalunie, "NEM-rapportage 2017," 2018.

⁴ Nederlandse Taalunie, "NEM-rapportage 2017"

⁵ DUO, "1 cijfer HO" (2017).

⁶ "Onderwijskiezer," CLB, bezocht op 9 mei, 2019, www.onderwijskiezer.be/v2/index.php

⁷ Data verstrekt door het CNaVT.

geeft aan dat er ook buiten de afdelingen neerlandistiek om volop Nederlands wordt gestudeerd.

Verder is het Nederlands aanwezig in het Poolse onderwijs in de vorm van Nederlandse uitwisselingsstudenten. In 2016 waren er 154 Nederlandse studenten voor een studie-uitwisseling met een Erasmusbeurs in Polen.⁸ Daarnaast was er een onbekend aantal Vlaamse studenten. Andersom gingen er in 2016 405 Poolse studenten naar Nederland.⁹ Ook volgden 210 Poolse studenten in 2015-2016 een deel van hun studie in Vlaanderen.¹⁰ In 2017 stonden ook 922 Poolse studenten ingeschreven voor een volledige studie in Nederland.¹¹ Daarmee stond Polen dat jaar op plek 13 als herkomstland van buitenlandse studenten in Nederland.¹²

Uitwisselingsstudenten zijn interessant voor Nederland, Vlaanderen en Polen. Nederlandse en Vlaamse uitwisselingsstudenten laten Poolse studiegenoten kennismaken met de Nederlandse taal en Nederlandse en Vlaamse cultuur en ontdekken zelf de Poolse taal en cultuur. Poolse uitwisselingsstudenten vertellen op hun beurt over Nederland en Vlaanderen aan hun familie en vrienden in Polen. Op deze manier zorgen uitwisselingsstudenten voor een grotere bekendheid van de Nederlandse taal en cultuur in Polen en andersom. Bovendien levert de komst van Poolse uitwisselingsstudenten Nederland en Vlaanderen geld op. Volgens cijfers van Nuffic brengen alle buitenlandse studenten die in Nederland bleven nadat zij een deel van hun opleiding in Nederland hadden gevolgd, gezamenlijk € 1,64 tot € 2,08 miljard per jaar in in de

Nederlandse schatkist.¹³ Daarnaast leveren Poolse uitwisselingsstudenten Nederland en Vlaanderen immateriële winst op: studenten doen persoonlijke, sociale en interculturele competenties op tijdens hun uitwisseling.¹⁴ Uitwisselingsstudenten doen internationale kennis en vaardigheden op die goed aansluiten op de Nederlandse, Vlaamse en internationale arbeidsmarkt.¹⁵ Vanwege de bewezen positieve impact van studentenuitwisseling op de betrokken landen wordt studentenuitwisseling financieel ondersteund door de Europese Unie via het Erasmusprogramma.¹⁶

De opleiding neerlandistiek is waardevol voor de Poolse, Nederlandse en Vlaamse samenleving en voor de individuele studenten, docenten en alumni. De Poolse neerlandistiek heeft een intrinsieke waarde, die iedere neerlandistiekopleiding heeft: de opleiding brengt studenten persoonlijke en culturele verrijking en leidt hen op tot experts van de Nederlandse taal. Daarnaast zorgt zij mede voor de wetenschappelijke bestudering van de Nederlandse taal en Nederlandse/Vlaamse cultuur.

Verder levert de Poolse neerlandistiek een belangrijke bijdrage aan de arbeidsmarkt door studenten algemene academische vaardigheden op te laten doen die sleutelcompetenties zijn voor hun latere loopbaan. In dit rapport zal besproken worden dat het Nederlands een rol speelt in de sectoren handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuur en dat neerlandici hierin een positieve inbreng leveren. Daarnaast zorgt de aanwezigheid van de opleiding neerlandistiek in Polen ervoor dat voldaan wordt aan een bepaling van de Raad van Europa. De Raad van Europa heeft bepaald dat het in iedere EU-lidstaat mogelijk moet zijn om de talen van

⁸ DUO en VSNU, "1 cijfer HO 2018" (2018). <https://www.vsnu.nl/internationalisering-hoger-onderwijs.html#derde>

⁹ DUO en VSNU, "1 cijfer HO 2018."

¹⁰ Onderwijs Vlaanderen, "Recordaantal Vlaamse studenten op Erasmus, internationale studentenmobiliteit blijft populair," 12 augustus, 2016, <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/recordaantal-vlaamse-studenten-op-erasmus-internationale-studentenmobiliteit-blijft-populair>

¹¹ DUO en VSNU, "1 cijfer HO 2018."

¹² DUO en VSNU, "1 cijfer HO 2018."

¹³ Nuffic, "Stayrate van internationaal afgestudeerden in Nederland," (2018).

¹⁴ Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018: Feiten en cijfers uit het onderwijs," (2018): 67.

¹⁵ Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018," 67.

¹⁶ Europese Commissie, "Erasmus+," laatst bezocht op 14 mei, 2019, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_nl

andere EU-lidstaten te studeren.¹⁷ Dit zou namelijk bijdragen aan de eenheid in Europa en het gezamenlijk cultureel erfgoed.¹⁸

3.2 Wetenschap

De Poolse neerlandistiek levert een relevante bijdrage aan het wetenschappelijke onderzoek over het Nederlands en de Nederlandse en Vlaamse cultuur. In 2018 publiceerde de Poolse neerlandistiek 31 peer-reviewede, 19 niet peer-reviewede en 30 overige publicaties. Daarvan waren 8 publicaties geschreven in samenwerking met docenten van andere disciplines en opleidingen. Ongeveer de helft van de docenten heeft een aanstelling als didactische medewerker en onderzoeker (30 van de 58 in 2018). Dat legt het aantal jaarlijkse publicaties op 2,6 per onderzoeker. De andere helft van de docenten heeft alleen een aanstelling als didactisch medewerker. De onderzoeksthema's waar de Poolse neerlandici zich mee bezighouden variëren per universiteit. In Poznań focust men onder andere op literaire historiografie, tweetaligheid en geschiedenis van het Nederlands buitengaats, receptie van de Nederlandstalige literatuur in Polen en (post)koloniale literatuur. In Wrocław doet men onder andere onderzoek op het gebied van (post)koloniale literatuur, meertaligheid, globalisering in het NVT-onderwijs, imagologie, vergelijkende taalkunde, cultuuroverdracht en lexicologisch onderzoek. In Lublin zijn de onderzoeksthema's bijvoorbeeld gericht op de didactiek van tolken en vertalen, imagologie, vergelijkende taalkunde en de receptie van literatuur en cultuur.

Daarbij nemen de Poolse universiteiten ook deel aan interuniversitaire en internationale onderzoeksprojecten. De afdeling neerlandistiek in Wrocław participeert in de Digital Library and Bibliography for Literature in Translation in samenwerking met de Universiteit Wenen, Eötvös Loránd Universiteit in Boedapest en de Universiteit van

Palacký in Olomouc, in de projecten Geschiedenis van Nederlandse Literatuur, PACTE, The Wrocław Seminars, en PACI, dat is een project met de Universiteit van Bratislava, Universiteit van Palacký in Olomouc en de Vrije Universiteit Brussel. De afdeling neerlandistiek in Poznań doet mee aan een project over het Nederlands in het 17e-eeuwse Taiwan van de National Taiwan Normal University, het Wikiscriptaproject geleid door de Vrije Universiteit van Brussel, een project over Working-Class Literature(s), de vertaling van het compendium over de Zuid-Afrikaanse literatuur, en aan het project "Vertrokken Nederlands" van het Meertens Instituut. Onderzoekers van de Katholieke Universiteit van Lublin nemen deel aan Eastbound, DLBT en het project Geschiedenis van Nederlandse Literatuur. Deze onderzoeken verschaffen inzichten in de beeldvorming die is ontstaan in het buitenland over Nederland en Vlaanderen en laat zien hoe cultuuroederen uit het Nederlandse taalgebied zich in het buitenland verspreiden.

Daarnaast participeren de afdelingen in verschillende samenwerkingsverbanden ter bevordering van de neerlandistiek. In Polen zelf werken de afdelingen van Poznań, Wrocław en Lublin samen in OPON (Overlegplatform Poolse Neerlandistiek). Ook zijn een aantal docenten lid van Comenius, de vereniging voor Neerlandistiek in Centraal-Europa en van de IVN, de Internationale Vereniging voor de Neerlandistiek. Als lid van docentenplatformen nemen afdelingen regelmatig deel aan wetenschappelijke bijeenkomsten. Bovendien werken afdelingen direct of via facultair-universitaire overeenkomsten samen met andere universiteiten. Zo werkt de afdeling in Poznań bijvoorbeeld samen met universiteiten in Aruba, Belgrado, Brussel, Curaçao, Gent, Leiden, Pretoria en Vrijstaat. De afdeling in Lublin werkt samen met de universiteit in Nijmegen, Universiteit Utrecht, de KU Leuven en VIVES in Brugge. Op deze manier hebben afdelingen allerlei samenwerkingsverbanden met universiteiten maar ook met andere organisaties zoals provinciebesturen, tolkenopleidingen enzovoorts.

¹⁷ Council of Europe, "European Cultural Convention," (1954).

¹⁸ Council of Europe, "European Cultural Convention"

Op eerdergenoemde wijzen dragen de afdelingen neerlandistiek bij aan het wetenschappelijk onderzoek over het Nederlands. Nederland en Vlaanderen hebben daar baat bij: de wetenschappelijke literatuur over het Nederlands groeit mede dankzij Poolse neerlandici. Hoewel de wetenschappelijke functie van de Poolse neerlandistiek waardevol is voor Nederland en Vlaanderen, wordt de neerlandistiek grotendeels gefinancierd door de Poolse overheid.

Kansen

Docenten zien vooral kansen voor hun studenten op de arbeidsmarkt: die kansen nemen toe door de groei van de economieën in Nederland, Vlaanderen en Polen en door de toenemende handel tussen de drie landen.

Veel studenten neerlandistiek willen graag tijdelijk naar Nederland of Vlaanderen om zich daar onder te dompelen in de Nederlandse taal en de Nederlandse of Vlaamse cultuur. Zij beschikken niet altijd over het geld om een uitwisseling te bekostigen. Een intensievere gebruik van beurzen zoals van Erasmus+ zou deze drempel voor hen verlagen. Bovendien zou meer studentenuitwisseling waardevol zijn voor Nederland, Vlaanderen en Polen, gezien de voordelen die eerder zijn besproken.

Het Nederlands speelt een rol in veel sectoren in Polen. Toch is het ook een kleine, relatief onbekende taal. Dit is soms juist de reden waarom studenten de taal gaan leren: ze zijn nieuwsgierig naar deze onbekende taal en willen een unieke vaardigheid op de arbeidsmarkt hebben. Afdelingen die graag meer studenten willen aantrekken kunnen deze kennis gebruiken in hun profilering.

Nederlandstalige migranten in Polen kunnen een nuttige taak vervullen voor afdelingen neerlandistiek. In 2017 woonden er volgens de VN 2.713 Nederlandse en

5.476 Belgische migranten in Polen.¹⁹ Gegevens over Vlaamse migranten ontbreken. Deze migranten zouden ingezet kunnen worden bij de afdelingen, op een manier waarvan zij én de afdelingen profiteren. Migrant met een gepaste taalkundige opleiding of onderwijsachtergrond kunnen bijvoorbeeld bijlessen geven, activiteiten buiten de lessen organiseren of conversaties oefenen met studenten. Afdelingen kunnen verschillende vormen van samenwerkingen met deze groep onderzoeken.

Mogelijke acties

- Afdelingen dienen zoveel mogelijk uitwisselingsovereenkomsten te (laten) sluiten tussen hun afdeling en andere universiteiten die neerlandistiek aanbieden om de uitwisseling van studenten te bevorderen.
- De Nederlandse ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging kunnen onderzoeken of er een samenwerking mogelijk is tussen de Nederlandstalige gemeenschap in Polen en de afdelingen neerlandistiek. Zij kunnen beide groepen wellicht met elkaar in contact brengen. De Taalunie heeft via het project 'Vertrokken Nederlands' al zicht op een deel van de groep Nederlandstalige migranten in Polen.
- De Taalunie kan uitwisseling van studenten en docenten ondersteunen door docenten in Polen in hoofdlijnen te informeren over de beurzen waarop zij aanspraak kunnen maken.
- De Taalunie, IVN en Comenius (het Centraal-Europese docentenplatform) kunnen de afdelingen neerlandistiek ondersteunen bij het opstellen van hun alumni beleid. Een alumni beleid beoogt een blijvende verbondenheid van alumni met hun

¹⁹ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, "Trends in International Migrant Stock: Migrants by Destination and Origin," (2017); United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, "World Population Prospects: The 2017 Revision," (2017).

afdeling en geeft meer inzicht in de baankansen van alumni. Afdelingen kunnen alumni vervolgens actief inzetten om studenten te werven en hun ervaringen uit de praktijk gebruiken om de vakken van de opleiding vorm te geven. Een eerste stap hierin zou het creëren van een alumniplatform kunnen zijn.

3.3 Handel

Sinds haar toetreding tot de Europese Unie in 2004 is Polen in toenemende mate een belangrijke handelspartner van Nederland en Vlaanderen. In die handel speelt de Nederlandse taal een rol.

In 2017 was Polen met een waarde van € 8,1 miljard het zesde importland van Nederland.²⁰ In dat jaar exporteerde Nederland voor € 11,9 miljard naar Polen.²¹ Vlaanderen exporteerde in 2017 voor € 6,5 miljard naar Polen.²² Polen kwam toen op de tiende plaats als exportland voor Vlaanderen.²³ In 2018 steeg Polen van de tiende naar de zesde plaats als exportland voor Vlaanderen.²⁴ De Vlaamse invoer uit Polen bedroeg in 2017 € 3,6 miljard, daarmee was Polen het zeventiende importland voor Vlaanderen.²⁵ Het is waarschijnlijk dat de handel tussen Nederland en Polen en tussen Vlaanderen en Polen zal blijven toenemen. Het International Trade Center begroot dat Nederland nog voor \$ 5,8 miljard en België voor \$ 3,1 miljard meer

kunnen exporteren naar Polen.²⁶

Polen is een opkomende markt. Steeds meer Nederlandse en Vlaamse bedrijven zien het land als een interessante markt. Dit zie je terug in het aantal zakenreizen dat ondernomen wordt naar Polen. In 2016 nam het aantal zakenreizen van Nederlanders naar Polen toe met 21,5%.²⁷ Ieder jaar stijgt het land als Europese zakenreisbestemming voor Nederlanders, in 2017 stond het land op de zevende plaats.²⁸ Voor de Belgische zakenreizigers stond Polen in 2016 al op de zevende plaats als zakenreisbestemming binnen Europa.²⁹ Polen komen ook regelmatig naar Nederland en Vlaanderen. 49.575 Polen hebben Vlaanderen voor zaken bezocht in 2017.³⁰ Het is onbekend hoeveel Poolse zakenreizigers Nederland bezochten. Ook is niet bekend hoeveel Nederlandse en Vlaamse zakenreizigers Polen bezochten.

Als gevolg van de goedlopende handel tussen Nederland, Vlaanderen en Polen, hebben veel Nederlandse en Vlaamse ondernemingen zich in Polen gevestigd. Men vindt er vestigingen van grote bedrijven zoals Philips, Shell, Heineken, Randstad, Nationale Nederlanden, ING Bank, Otto Workforce, Arcadis, AkzoNobel en Business Lease. Andere Nederlandse en Vlaamse bedrijven opereren in Polen via handelsagenten of Poolse distributeurs. De Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel in Polen heeft bijvoorbeeld al ruim 200 leden: zowel Nederlandse bedrijven die zaken doen met Polen als Poolse bedrijven die zaken doen met Nederlandse bedrijven.³¹

²⁰ "Internationale handel; in- en uitvoer; SITC-3, landen(groepen) 1996-2017," Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd 2 november, 2018, <https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=7137SHIH&D1=1&D2=a&D3=49&D4=207,220,233,246,259,272,285,298,311,324,1&HD=150410-2102&HDR=T,G2,G3&STB=G1>

²¹ Centraal Bureau voor de Statistiek "Internationale handel."

²² "Polen in cijfers," Flanders Investment & Trade, bezocht op 11 maart, 2019, <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/polen/cijfers>

²³ Flanders Investment & Trade, "Polen in cijfers."

²⁴ Flanders Investment & Trade, "Polen in cijfers."

²⁵ Flanders Investment & Trade, "Polen in cijfers."

²⁶ "Export Potential Map," International Trade Center, laatst gewijzigd in december, 2017, <http://exportpotential.intracen.org/#/markets/geo-map?fromMarker=i&exporter=528> ; Flanders Investment & Trade, "Vlaanderen 2018 ExportBarometer," (2018): 19, <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/sites/corporate/files/publications/EXPORTbarometer2018.pdf>

²⁷ Antje Gasster en Anja Hermann, "Cities & Trends Report," *BCD travel*, 2017, 5.

²⁸ BCD Travel, "Cities & Trends Report," 2018.

²⁹ BCD Travel, "Cities & Trends Report," 2018.

³⁰ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in Cijfers 2017 XL," (2017): 2, <https://www.toerismevlaanderen.be/toerisme-cijfers-2017-xl#dashboard>

³¹ NPCC, laatst gewijzigd in 2015, <http://nlchamber.com.pl/members/>

Volgens deze organisatie zouden er rond de 3000 Nederlandse bedrijven zijn die handel drijven met Polen en/of direct actief zijn in Polen.³² Welke Vlaamse bedrijven gevestigd zijn in Polen is onbekend. Wel is bekend dat er dochtermaatschappijen, filialen en verkoopkantoren van Vlaamse ondernemingen in Polen gevestigd zijn. Bij de Belgische kamer van Koophandel in Polen staan 95 bedrijven ingeschreven die handel drijven vanuit Vlaanderen met Polen en andersom.³³

Essentieel voor goede handel tussen Nederland, Vlaanderen en Polen is kennis van elkaars taal en cultuur. Uit onderzoek blijkt namelijk dat er een positieve correlatie is tussen het succes van exportbedrijven en hun gebruik van talen.³⁴ Een gebrek aan talenkennis en interculturele competenties kan leiden tot miscommunicatie, een slechtere handelsrelatie en het mislopen van exportcontracten.³⁵ Ook kan het verhinderen dat winstgevende handelsmogelijkheden worden ontdekt.³⁶ 11% van de Europese exportbedrijven heeft hier last van: hun (potentiële) exportcontracten zijn stopgezet of niet doorgeslagen door een gebrek aan taalvaardigheden.³⁷ Ook heeft 18% van de bedrijven last van cultuurverschillen in handelsrelaties.³⁸ Een gebrek aan talenkennis van exportbedrijven kost de Europese economie ieder jaar naar schatting € 100 miljard.³⁹ Een actief gebruik van de talenkennis van personeel kan de

winst juist verhogen.⁴⁰ Daarom huurt 39% van de Poolse handelaren, 62% van de Belgische en 13% van de Nederlandse handelaren medewerkers in met specifieke talenkennis.⁴¹ Nederlandse handelaren huren dus relatief weinig mensen in met specifieke talenkennis, wellicht omdat zij het belang van vreemdetalenkennis onderschatten. Uit een enquête blijkt ook dat Vlaamse ondernemingen bij het exporteren naar landen onder andere als knelpunten ervaren: het vinden van een goede lokale partner, gebrek aan marktkennis en aansturing van de lokale partner.⁴²

Poolse neerlandici kunnen de brug slaan tussen Nederlandse en Vlaamse ondernemingen en de Poolse exportmarkt. Neerlandici spreken de Nederlandse taal goed en hebben oog voor de cultuurverschillen en historische banden tussen de drie landen. Die kennis kunnen zij inzetten in contacten met Nederlandstalige handelaren en klanten. Klanten worden namelijk het liefst in hun moedertaal geholpen en bedrijven die dat niet kunnen, communiceren minder effectief met hun klanten, blijkt uit onderzoek.⁴³ Een redelijk aantal bedrijven in Polen lijkt zich daar bewust van te zijn. Zij vragen om Nederlandssprekend personeel en Business Support Offices (BSO's) die werken voor dergelijke bedrijven huren vaak Nederlandsprekenden in om goede dienstverlening te kunnen leveren. BSO's worden door docenten en alumni als belangrijke werkgevers genoemd.

De baankansen voor neerlandici in Polen liggen met name in het bedrijfsleven (73%), waar zij gaan werken voor grote bedrijven. Alumni vervullen verschillende functies, zoals financieel medewerker, Human Resource

³² Dit is een grove schatting. De Nederlands- Poolse Kamer van Koophandel is overigens een particuliere brancheorganisatie, niet te verwarren met de Kamer van Koophandel in Nederland.

³³ Belgian Business Chamber, laatst gewijzigd in 2015, <http://www.belgium.pl/>

³⁴ Stephen Hagen, "Mapping succesfull language use in international business: How, when and where do European companies achieve success?" in *Language Use in Business and Commerce in Europe*, ed. Gerhard de Stickel (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010): 24.

³⁵ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 24.

³⁶ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 24.

³⁷ CILT en InterAct International, "ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise," (december 2006): 17.

³⁸ CILT en InterAct International, "ELAN," 22.

³⁹ CILT en InterAct International, "ELAN," 17.

⁴⁰ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 24; CILT en InterAct International, "ELAN," 26.

⁴¹ CILT en InterAct International, "ELAN," 26.

⁴² Flanders Investment & Trade, "Vlaanderen 2018 ExportBarometer," 13.

⁴³ David Leslie en Hilary Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector: A comparative study of student perceptions in the UK and continental Europe," *Tourism Management* 27 (2006): 1399.

Manager, vertaler, tolk, klantenservice- of marketingmedewerker. Het is onduidelijk of alumni na hun startersbaan snel doorstromen naar banen op hogere niveaus. 96% van de alumni gebruikt het Nederlands in zijn of haar baan, bijvoorbeeld in gesprekken met klanten of met Nederlandse en Vlaamse collega's. Een substantieel deel van de huidige studenten werkt ook al met het Nederlands. Filipina, alumna van de Universiteit van Poznań, ziet de waarde van kennis van het Nederlands voor haar werk:

“Mijn kennis van het Nederlands helpt enorm bij de samenwerking met Belgen en Nederlanders. De kennis van andere culturen is altijd waardevol.”⁴⁴

79% van de alumni neerlandistiek is van mening dat zij goede kansen hebben op de arbeidsmarkt. Dat komt doordat er veel vacatures zijn, vaak bij grote bedrijven, en er weinig concurrentie is doordat weinig mensen Nederlands spreken. Het Nederlands is dus een 'nichetaal' in Polen. Hierdoor heeft ruim 90% van de alumni neerlandistiek die na zijn studie wilde gaan werken, binnen een half jaar een baan gevonden, meer dan 80% vond die zelfs binnen drie maanden. Tijdens sollicitaties werd aan alle alumni gevraagd naar het niveau van hun Nederlands. Docenten vertellen dat studenten tijdens hun studie soms al werk vinden dankzij hun kennis van het Nederlands, en dat studenten voortijdig stoppen met hun studie waardoor de doorstroom naar de masterstudie kleiner is. Studente Aniela aan de Universiteit van Wrocław is dan ook van mening:

“Een nichetaal leren is zowel interessant als lucratief.”

Hoewel de alumni die de enquêtes hebben ingevuld in verhouding maar een kleine groep vormen, schetsen hun antwoorden wel een beeld van de arbeidsmarktpositie van alumni neerlandistiek.

⁴⁴ De enquêtes zijn anoniem ingevuld. Alle namen in dit rapport zijn gefingeerde namen.

Studenten en docenten bevestigen dit beeld. 24% van de studenten noemt economische motieven om Nederlands te gaan studeren. Wanneer gevraagd naar hun toekomstplannen na hun studie, antwoordt 83% van de studenten dat zij wil gaan werken met het Nederlands. Ook noemt 27% van de studenten de mogelijkheid om te emigreren naar Nederland of België. Mikołaj, student aan de Universiteit van Lublin, verklaart:

“Ik heb neerlandistiek gekozen omdat ik een goedbetaalde baan wil vinden en ik weet dat in Polen niet zoveel mensen Nederlands spreken. Bovendien is de cultuur van Nederland voor mij interessant en vind ik de taal echt prachtig!”

Met een bachelor of master Nederlands vind je vrij moeiteloos een goedbetaalde baan in Polen. 83% van de docenten is van mening dat de opleiding neerlandistiek waardevol is voor studenten omdat het hun goede baankansen geeft.

Hoewel de antwoorden van bedrijven niet representatief zijn, zijn ze toch interessant om hier kort te bespreken. Uit de enquête bleek dat een aantal bedrijven Poolse neerlandici aanneemt omdat zij mensen zoeken die zowel Nederlands als Pools spreken. Nederlanders en Vlamingen hebben die kennis vaak niet. Bedrijven noemen als voordeel van Nederlandssprekend personeel dat zij voor betere communicatie kunnen zorgen met het moederbedrijf en/of met Nederlandstalige zakenpartners. Een aantal bedrijven zegt dat het Nederlands en de Nederlandstalige cultuur geen rol spelen in hun bedrijf omdat ze in een internationale zakelijke omgeving opereren waar het Engels de voertaal is, ook binnen het bedrijf.

Het feit dat er vraag is naar alumni neerlandistiek op de Poolse arbeidsmarkt, onderschrijft dat zij van belang zijn voor de economie. Al die werkende alumni dragen belasting af aan de Poolse, Nederlandse of Vlaamse overheid, afhankelijk van waar zij wonen. Aangezien de vraag naar neerlandici vooral lijkt te komen vanuit Nederlandse en Vlaamse bedrijven die in Polen

gevestigd zijn en Poolse bedrijven die handelsrelaties met Nederland en Vlaanderen hebben, leveren alumni neerlandistiek meestal direct een relevante bijdrage aan de Nederlandse en Vlaamse economie. Zij zorgen immers voor goede handels- en klantrelaties tussen ondernemingen in Polen, Nederland en Vlaanderen. Volgens onderzoek kan de actieve inzet van de talenkennis van het personeel de winst van exportbedrijven verhogen.⁴⁵ De positieve bijdrage die alumni leveren aan de handel is onderdeel van de eerdergenoemde import- en exportbedragen. Indien gewenst kan de Taalunie in een nadere economische analyse een schatting laten maken van de opbrengsten van neerlandici voor de economieën van de drie landen. Het is duidelijk dat Poolse neerlandici de Nederlandse en Vlaamse economie aanzienlijk meer opbrengen dan dat zij kosten. De Nederlandse en Vlaamse overheid investeren via de Taalunie namelijk nog geen € 85 per jaar in een student neerlandistiek, dat is 4,5 cent per inwoner van het Nederlandse taalgebied.⁴⁶

Kansen

Bijna 90% van de alumni werkt in Polen, een klein deel werkt in andere landen. Een belangrijk deel van de werkgelegenheid voor alumni neerlandistiek is het gevolg van outsourcing van Nederlandse en Vlaamse ondernemingen en de aanwezigheid van internationale bedrijven met een focus op Nederland/Vlaanderen. Volgens onderzoeker Hagen zal de kwaliteit van de dienstverlening van Business Support Offices in Polen en andere Centraal-Europese landen steeds belangrijker worden, omdat de kantoren steeds minder goedkoop worden door de toenemende welvaart en stijgende lonen.⁴⁷ BSO's in Polen zullen daardoor steeds minder

goed op prijsniveau kunnen concurreren met BSO's in andere, goedkopere landen, en zullen het over een andere boeg moeten gooien: kwaliteitsvolle dienstverlening. De kwaliteit van de service hangt mede af van de mate waarin de kantoren de verwachtingen van klanten begrijpen en hieraan kunnen voldoen.⁴⁸ Taal is daarin een van de bepalende factoren.⁴⁹ Volgens Hagen neemt het belang van taal in de dienstverlening van deze kantoren daardoor toe.⁵⁰ De toename in welvaart kan dus leiden tot de verplaatsing van outsourcing naar goedkopere landen en een verlies van banen voor alumni. Maar die welvaart kan er ook toe leiden dat BSO's hun dienstverlening willen verbeteren en neerlandici gewilder worden vanwege hun goede communicatie met Nederlandstalige klanten. Uit gesprekken met Poolse neerlandici blijkt dat BSO's zich meer op een verhoogde kwaliteit van dienstverlening lijken te richten.

De kansen die alumni neerlandistiek hebben als zakelijk vertaler of tolk zijn onduidelijk.⁵¹ Gemiddeld gebruikt 41% van de bedrijven in Polen vertalers en tolken ter ondersteuning van hun buitenlandse handel.⁵² In Nederland was dat 33% en in België 57%.⁵³ 16% van de alumni neerlandistiek werkt als tolk, literair of zakelijk vertaler. Het is onduidelijk hoeveel alumni specifiek werken als zakelijk vertaler. Ook zijn er geen gegevens over de vergoedingen die zij krijgen voor dit werk. De markt voor zakelijke vormen van vertalen is doorgaans groter en winstgeverder dan die voor literair vertalen, juist daarom is informatie over deze markt waardevol. Deze informatie is relevant voor studenten die dergelijke beroepen willen gaan vervullen. Dit zou verder onderzocht kunnen worden.

⁴⁵ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 24; CILT en InterAct International, "ELAN," 26.

⁴⁶ Deze bedragen zijn berekend door de uitgaven van de Taalunie voor de neerlandistiek in 2018 (€1.103.567) te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen (ca. 13.500) en door de uitgaven voor de neerlandistiek te delen door het aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied in 2018 (ca. 24.000.000). Suriname draagt bij door de plaatsing van een medewerker bij de Taalunie.

⁴⁷ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 25.

⁴⁸ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 25.

⁴⁹ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 25.

⁵⁰ Hagen, "Mapping succesfull language use in international business," 25.

⁵¹ Met de term 'zakelijk vertaler' worden alle vormen van niet-literair vertalen bedoeld, zoals technisch vertalen, medisch vertalen, juridisch vertalen, ondertitelen etc.

⁵² CILT en InterAct International, "ELAN," 31.

⁵³ CILT en InterAct International, "ELAN," 31.

Mogelijke acties

- De Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen in samenwerking met afdelingen neerlandistiek en de Taalunie bedrijven meer bewustmaken van de aanwezigheid van neerlandici in Polen en hun mogelijke inzetbaarheid. Dat kan er mede voor zorgen dat nieuwe baankansen zich aandienen in verschillende sectoren.
- De Taalunie zou verder veldonderzoek kunnen doen naar de zakelijke vertaalsector en tolkensector in samenwerking met partners uit het veld. Samen zouden zij gegevens over de vraag naar en het aanbod van zakelijke vertalers en tolken structureel in kaart kunnen brengen.
- Als hieraan behoefte is, kan de Taalunie een nadere economische analyse laten maken van de waarde van neerlandici voor het bedrijfsleven in Nederland, Vlaanderen en Polen.
- Overheden zouden meer aandacht moeten hebben voor het belang van kennis van meerdere talen en zouden hiervoor een talenbeleid moeten ontwikkelen. De Taalunie kan helpen dit onderwerp op de agenda te plaatsen.
- De Taalunie kan samen met partners stimuleren dat de rol van talenkennis in het bedrijfsleven nog beter in kaart wordt gebracht. Op basis hiervan kan zij met andere (Europese) organisaties werken aan bewustwording van het belang van meertaligheid voor de economie.
- De Taalunie en afdelingen kunnen verder verkennen op welk niveau alumni gaan werken. Alumni lijken bij hun eerste baan vaak onder hun niveau te werken. Het is onduidelijk of zij na hun startersbaan doorstromen naar banen op hogere niveaus.

3.4 Toerisme

De Nederlandse taal en Nederlandse en Vlaamse cultuur spelen ook een rol in de toerismesector in Polen, Nederland en Vlaanderen. In 2017 bezochten 175.000 Poolse toeristen Nederland voor hun vakantie.⁵⁴ In 2016 besteedden Poolse toeristen € 637 miljoen tijdens hun vakanties in Nederland.⁵⁵ Daarmee waren de vakantiebestedingen van Poolse toeristen de vierde grootste besteding van toeristen in Nederland.⁵⁶

Polen gaan ook graag op vakantie naar Vlaanderen. In 2017 brachten 31.601 Polen er hun vakantie door.⁵⁷ Inclusief de zakenreizigers, waren Polen de dertiende grootste groep aankomsten in Vlaanderen in 2017.⁵⁸ Hun vakantiebestedingen in Vlaanderen zijn onbekend. Polen besteedden per buitenlandse reis gemiddeld €502 in 2015.⁵⁹ Polen combineren (seizoens)werk in Nederland en Vlaanderen vaak met toeristische tripjes. Het is dus mogelijk dat het aantal Poolse toeristen dat een bezoek brengt aan Nederland en/of Vlaanderen, hoger ligt.

De toerismestroom van Nederland en Vlaanderen naar Polen was veel bescheidener. In 2014 brachten 13.925 Nederlanders en 7.887 Vlamingen hun vakantie door in Polen.⁶⁰ Recentere cijfers zijn niet beschikbaar. Deze toeristen gaan vooral naar bekende toeristenbestemmingen als Krakau, Gdańsk en Warschau. Nederlanders gaven per buitenlandse

⁵⁴ "Hotels; gasten, overnachtingen, woonland, regio," Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd op 30 januari, 2019, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82061NED/barv?ts=1551951760149>

⁵⁵ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, "Tendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2017," (2017): 329.

⁵⁶ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, "Tendrapport toerisme," 329.

⁵⁷ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in Cijfers 2017 XL," 2.

⁵⁸ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in Cijfers 2017 XL," 2.

⁵⁹ World Tourism Organization, *European Union Tourism Trends* (Madrid: UNWTO, 2018): 95.

⁶⁰ Statistics Poland, "Tourist arrivals," 2014. Recentere gegevens zijn niet beschikbaar.

vakantie gemiddeld € 785 uit in 2017.⁶¹ Belgen gaven in 2015 gemiddeld € 698 per buitenlandse reis uit.⁶² Het is onbekend hoeveel geld Nederlandse en Vlaamse toeristen uitgegeven hebben in Polen.

Als gevolg van een lagere koopkracht geven Polen gemiddeld minder geld uit per vakantie dan toeristen uit rijkere landen. Doordat zij echter in groten getale op vakantie gaan in Nederland en Vlaanderen, leveren zij toch een interessant bedrag op voor de toerismesector in Nederland en Vlaanderen. In Nederland was dat in 2016 zelfs de vierde grootste toeristenbesteding.⁶³ Ook Nederlanders en Vlamingen die op vakantie gaan naar Polen leveren de drie landen geld op. Zij boeken immers vakanties via reisbureaus, boeken vluchten, huren auto's, kopen benodigde spullen, etc. Op die manier verdiende de Nederlandse economie in 2017 €6.239 miljoen aan alle buitenlandse vakanties die Nederlanders boekten.⁶⁴ Bovenop de economische winst levert toerisme ook culturele winst: het stimuleert culturele uitwisseling. Nederlanders, Vlamingen en Polen komen met elkaar in contact dankzij vakanties. Een deel van de toeristen is geïnteresseerd in het ontdekken van de taal en cultuur van de ander en krijgt door de culturele uitwisseling meer begrip voor de cultuur van de ander.⁶⁵

Vaak wordt in de communicatie met toeristen Engels als voertaal gebruikt. Dit wil echter niet zeggen dat Engels volstaat als lingua franca in de toerismesector en dat kennis van andere talen niet nodig is. Onderzoek laat zien dat in 2004 slechts 47% van de inwoners van de

Europese Unie Engels sprak.⁶⁶ Dat percentage is inclusief de inwoners van het Verenigd Koninkrijk en Ierland.⁶⁷ Hoewel dit onderzoek inmiddels wat verouderd is, laat het wel zien dat kennis van het Engels niet zo wijdverspreid was, en dat het waarschijnlijk nu ook niet zo wijdverspreid is als men aanneemt.

Uit onderzoek blijkt dat veel bedrijven in de toerismesector ook de noodzaak zien van meertalig personeel dat toeristen in hun moedertaal te woord kan staan.⁶⁸ Personeel dat de taal van toeristen spreekt kan namelijk efficiënter communiceren met klanten en kan makkelijker een goede relatie met hen opbouwen.⁶⁹ Een medewerker van een bedrijf in Polen ondersteunt dit wanneer hij het volgende zegt:

“(Nederlandssprekend personeel, red.) zorgt voor meer flexibiliteit en een bredere kijk op en begrip van de behoeften van klanten.”

Een vriendelijke behandeling en toegankelijke informatie zijn bepalend voor de waardering van een vakantieland door toeristen, blijkt uit onderzoek.⁷⁰ Toeristen die met een positieve indruk hun vakantiebestemming verlaten, verspreiden dat beeld via mond-tot-mondreclame en zijn eerder geneigd terug te keren.⁷¹ Kortom, tevreden toeristen brengen geld op.

⁶¹ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, “Trendrapport toerisme,” 217.

⁶² World Tourism Organization, *European Union Tourism Trends*, 95.

⁶³ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, “Trendrapport toerisme,” 329.

⁶⁴ “Toerisme; bestedingen, nationale rekeningen,” Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd op 29 augustus, 2018, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84285NED/table?ts=1551953514772>

⁶⁵ Stephen Wearing en Simone Grabowski, “Volunteer tourism and intercultural exchange: Exploring the ‘other’ in this experience,” in *Volunteer Tourism: Theory Framework to Practical Applications*, ed. Angela Benson (Routledge, 2011): 1.

⁶⁶ Leslie en Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector,” 1399. De toenmalige lidstaten waren: België, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg, Italië, Denemarken, Ierland, Verenigd Koninkrijk, Griekenland, Portugal, Spanje, Oostenrijk, Finland, Zweden, Cyprus, Estland, Letland, Litouwen, Hongarije, Malta, Polen, Slovenië, Tsjechië en Slowakije.

⁶⁷ Leslie en Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector,” 1399.

⁶⁸ Brigitte Ars, Esmé Visser en Ton Vermeulen, “Kijk, de toerist van morgen!” *NRIT Magazine*, 2010, 26; Dominique Vanneste, Steven Huyghe, Kaat Vandensavel, en Katrien Vanginderachter, “Languages and aspects of tourism education and training in Flanders (Belgium)” *Scottish Languages Review Issue 19*, (Lente 2009): 31-32; Leslie en Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector,” 1399.

⁶⁹ Leslie en Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector,” 1399.

⁷⁰ Ars, Visser en Vermeulen, “Kijk, de toerist van morgen!” 26; Leslie en Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector,” 1399.

⁷¹ Leslie en Russell, “The importance of foreign language skills in the tourism sector,” 1399.

Volgens onderzoekers Leslie en Russell komen reisorganisaties niet tegemoet aan de behoeften van klanten als zij voornamelijk werknemers in dienst hebben die alleen Engels spreken.⁷² Zij zijn zelfs van mening dat dergelijke bedrijven een slechtere concurrentiepositie hebben ten opzichte van reisorganisaties die klanten wel in hun moedertaal van dienst kunnen zijn.⁷³ Om die redenen hebben reisorganisaties een voorkeur voor werknemers die verschillende vreemde talen spreken.⁷⁴

Kennis van vreemde talen is dus essentieel voor een land als het zich wil neerzetten als een land waar toeristen met alle moedertalen welkom zijn.⁷⁵ Dit geldt ook voor de kennis van het Nederlands en Pools. Poolse toeristen zijn een interessante toeristengroep voor de Nederlandse en Vlaamse toeristische sector gezien de behoorlijke grootte en bestedingen van de groep. Aangezien het toerisme in Europa sinds 2017 groeit met 7% per jaar, is de verwachting dat ook de groep van Poolse toeristen alleen maar zal groeien.⁷⁶ Het is daarom van belang dat bedrijven in de toerismesector inspelen op de wensen van de groep Poolse toeristen.

Alumni neerlandistiek kunnen een relevante rol spelen in de toerismesector. Zij komen tegemoet aan de vraag van reisbureaus naar meertalig personeel. Alumni neerlandistiek in Polen spreken verschillende vreemde talen, in ieder geval Nederlands en Pools maar ook vaak Engels, Duits, Spaans, Russisch en/of andere talen. Alumni kennen zeldzame talencombinaties, zoals

⁷² Leslie en Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1402.

⁷³ Leslie en Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1404.

⁷⁴ Leslie en Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1401.

⁷⁵ Vanneste et al., "Languages and aspects of tourism education," 33.

⁷⁶ World Tourism Organization, "2017 International Tourism Results: the highest in seven years," 15 januari, 2018, <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years>; World Tourism Organization, "International Tourism Maintains Strong Momentum," 10 oktober, 2018, <http://www2.unwto.org/press-release/2018-10-09/international-tourism-maintains-strong-momentum>

Nederlands en Noors, wat hen uniek maakt op de arbeidsmarkt. Zo zegt David, student aan de Universiteit van Wrocław:

"Mijn kansen op de arbeidsmarkt zijn veel groter dan de sprekers van de zogenaamde grotere vreemde talen zoals Engels, Frans of Duits."

Afgestudeerde neerlandici kunnen zowel in Polen als in Nederland en Vlaanderen (en andere landen) toeristen te woord staan in hun moedertaal. Ook kunnen zij informatiemateriaal vertalen naar het Nederlands of Pools om dit toegankelijk te maken voor meerdere doelgroepen. Op die manieren kunnen afgestudeerde neerlandici een positief imago bewerkstelligen van Nederland, Vlaanderen en Polen bij Poolse, Nederlandse en Vlaamse toeristen. Een positief imago van de drie landen leidt tot meer toerisme door mond-tot-mondreclame en terugkeer van toeristen.⁷⁷ Kortom, deze neerlandici dragen bij aan een tevreden bezoek van toeristen en daarmee aan extra opbrengsten in de toerismesector in Nederland, Vlaanderen en Polen. Nederland en Vlaanderen krijgen daarmee veel waar voor hun geld: zij investeren jaarlijks nog geen € 85 per student neerlandistiek (dit komt neer op 4,5 cent per inwoner van het Nederlandse taalgebied) via de Taalunie.⁷⁸ De positieve impact die alumni neerlandistiek hebben op de toerismesector kan worden vergroot als er meer neerlandici opgeleid kunnen worden in Polen.

Kansen

Gezien de wereldwijde groei van de toerismesector en de nog altijd stijgende koopkracht in Polen kan men aannemen dat ook het toerisme van en naar Nederland, Vlaanderen en Polen in de toekomst zal toenemen.

⁷⁷ Leslie en Russell, "The importance of foreign language skills in the tourism sector," 1399.

⁷⁸ Deze bedragen zijn berekend door de uitgaven van de Taalunie voor de neerlandistiek in 2018 (€1.103.567) te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen (ca. 13.500) en door de uitgaven voor de neerlandistiek te delen door het aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied in 2018 (ca. 24.000.000). Suriname draagt bij door de plaatsing van een medewerker bij de Taalunie.

Sinds 2017 groeit het toerisme in Europa met 7% per jaar.⁷⁹ In de jaren daarvoor groeide het toerisme binnen Europa ook al met 4% per jaar.⁸⁰ Reisorganisaties in Nederland, Vlaanderen en Polen kunnen inspelen op deze groei door meer vakanties aan te bieden van en naar Polen, Nederland en Vlaanderen. Ook kunnen bedrijven meer mensen aannemen die zowel Nederlands als Pools spreken en de culturen kennen. Alumni neerlandistiek kunnen inspringen op een toename in de vraag naar mensen met deze kennis.

Na hun afstuderen gaan erg weinig alumni aan het werk in de toerismesector in Polen, Nederland en Vlaanderen. Het is onduidelijk waarom dit het geval is. Wellicht liggen de lonen hoger in andere sectoren. Het is het onderzoeken waard welke drempels en kansen er in deze sector liggen voor alumni neerlandistiek.

Mogelijke acties

- Afdelingen neerlandistiek kunnen in contact gebracht worden met toerismebedrijven waar vraag is naar Nederlandsprekend personeel of die vraag zou kunnen ontstaan bijvoorbeeld via bemiddelingsbureaus of via partners in hun netwerk.
- De Taalunie en afdelingen neerlandistiek kunnen verkennen welke drempels en kansen er voor alumni neerlandistiek liggen in de toerismesector. Vervolgens kan er nagedacht worden over hoe opleidingen daar optimaal op zouden kunnen aansluiten. Dit kan bijvoorbeeld door een deel van de lestijd te besteden aan woordenschat en andere communicatie die verband houden met de toerismesector of studenten voor te lichten over hun baankansen in deze sector.

⁷⁹ World Tourism Organization, "2017 International Tourism Results"

⁸⁰ World Tourism Organization, "2017 International Tourism Results"

3.5 Kunst en cultuur

In de Poolse samenleving zijn de Nederlandse en Vlaamse cultuur terug te vinden in de vorm van kunst- en cultuuruitingen van Nederlandse/Vlaamse kunstenaars. Nederlandse en Vlaamse artiesten komen regelmatig naar Polen voor opvoeringen, concerten en tentoonstellingen. Kunstenaars brengen via hun activiteiten de Nederlandse en Vlaamse cultuur over op Poolse bezoekers. Daarnaast is er tijdens diplomatieke missies aandacht voor de Nederlandse en Vlaamse cultuur, dat wordt culturele diplomatie genoemd.

In 2017 hebben Nederlandse gezelschappen 27 theatervoorstellingen gegeven in Polen.⁸¹ In hetzelfde jaar hebben Nederlandse artiesten 131 muziekoptredens gegeven in Polen.⁸² Daarnaast zijn er 129 films van Nederlandse makers in Polen vertoond en vonden er 67 andere kunstactiviteiten plaats zoals literaire avonden en festivals.⁸³

Vlaamse artiesten brengen ook regelmatig een bezoek aan Polen. In 2017 hebben Vlaamse podiumkunstegezelschappen en -kunstenaars 9 theatervoorstellingen gegeven in Polen.⁸⁴ Verder zijn er verschillende samenwerkingsverbanden tussen Poolse en Vlaamse culturele organisaties zoals tussen het Malta Festival en Vlaamse podiumkunstenaars. Daarnaast hebben 35 Belgische artiesten 51 concerten gegeven in 2017 in Polen.⁸⁵ Gegevens over Vlaamse zangers zijn niet beschikbaar. Ondanks de redelijke populariteit van sommige Nederlandse en Vlaamse

⁸¹ "Buitengaats," Dutch Culture, laatst bezocht op 12 februari, 2019, <https://dutchculture.nl/en/country/PL>

⁸² Dutch Culture, "Buitengaats"

⁸³ Dutch Culture, "Buitengaats"

⁸⁴ Simon Leenknecht, Christel de Brandt en Tom Ruetten, "The only way is up? Een cijferanalyse van de internationalisering van de productie en de spreiding van de Vlaamse podiumkunsten (2000-2016)" (2017), <https://s3.amazonaws.com/kunstenpunt.f.mrhenry.be/2017/09/The-only-way-is-up-Een-cijferanalyse-van-de-internationalisering-van-de-productie-en-de-spreiding-van-de-Vlaamse-podiumkunsten-2000-2016.pdf>

⁸⁵ Data verstrekt door Kunstenpunt.

muziekartiesten in Polen had geen van hen in deze periode een notering in de Poolse hitlijsten.

De culturele banden met Polen zijn van belang voor het internationale cultuurbeleid en de diplomatieke betrekkingen van Vlaanderen en Nederland. Vlaanderen en Nederland hanteren ieder een eigen cultuurbeleid maar streven in dat beleid dezelfde drie doelen na: de eigen cultuursector versterken/verrijken, de eigen cultuur verspreiden en diplomatieke betrekkingen bevorderen.⁸⁶ De doelstellingen zijn gekoppeld aan bepaalde focuslanden. Polen is geen focusland in het beleid. Desondanks draagt de culturele uitwisseling met Polen bij aan de doelstellingen van zowel het Nederlandse als het Vlaamse internationale cultuurbeleid. Ook studenten, docenten en alumni neerlandistiek dragen bij aan deze doelstellingen. Bovendien biedt de populariteit van de neerlandistiek in Polen kansen en aanknopingspunten voor meer culturele uitwisseling tussen de landen.

De culturele uitwisseling met Polen versterkt de Nederlandse en Vlaamse cultuursector.⁸⁷ Er zijn immers mensen nodig die de reizen van kunstenaars en/of hun kunstobjecten organiseren en de markt voor Nederlandse en Vlaamse kunst is groter door de toevoeging van de Poolse markt. Bovendien leidt culturele uitwisseling tot verrijking van de sector zowel in Nederland en Vlaanderen als in Polen, deze zorgt namelijk voor een meer gevarieerd en internationaler culturaanbod.⁸⁸ De financiële opbrengsten van de culturele handel tussen de drie landen is onbekend.

⁸⁶ "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid," Rijksoverheid, bezocht op 13 maart, 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-culturele-samenwerking/internationaal-cultuurbeleid/prioriteiten-internationaal-cultuurbeleid>; "Internationaal cultuurbeleid," Vlaamse overheid, bezocht op 13 maart, 2019, <https://cjsm.be/cultuur/themas/internationaal-cultuurbeleid>
⁸⁷ Gerard Marlet en Joost Poort, *De waarde van cultuur in cijfers* (Utrecht: Atlas voor gemeenten, 2011), 1-69; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid," Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."
⁸⁸ Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid," Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

Het is evident dat de bezoeken van Nederlandse en Vlaamse artiesten aan Polen bijdragen aan de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur in het land. Deze verspreiding is altijd waardevol gezien de intrinsieke waarde van cultuur. Via onze cultuur worden Nederlandse en Vlaamse waarden als tolerantie, vrijheid van meningsuiting en emancipatie overgebracht.⁸⁹ Vanuit iedere cultuur wordt anders met deze en andere waarden omgegaan. Als mensen met verschillende culturen kennismaken, verrijkt dat de manier waarop zij naar de wereld kijken en hun mening vormen.⁹⁰ Culturele uitwisseling is de voedingsbodem voor meer begrip.⁹¹ Een docent van de Universiteit van Poznań ondersteunt dit:

"Alle studies vreemde talen en culturen verbreden de horizon, maken studenten bewuster van verscheidenheid, meer tolerant, open."

Cultuur wordt in Polen ook ingezet om de diplomatieke betrekkingen te bevorderen, een doelstelling in het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen. Culturele diplomatie kan een middel zijn om te komen tot een dialoog, gebaseerd op wederzijds respect en met oog voor cultuurverschillen.⁹² De cultureel attaché van de Nederlandse ambassade in Polen benadrukt het belang van culturele diplomatie:

"Kennis en begrip van andere culturen en landen is van belang voor de ontwikkeling van de internationale samenleving in het algemeen en die van de eenwording in Europa in het bijzonder."

⁸⁹ Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid," Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁹⁰ Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018," 1-145.

⁹¹ Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58; Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018," 1-145; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid," Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁹² Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

Uit onderzoek blijkt dat culturele diplomatie kan helpen bij het overbruggen van culturele afstanden.⁹³ Culturele diplomatie draagt bij aan een positief beeld over Nederland en Vlaanderen en neemt handelsbelemmeringen weg.⁹⁴ 18% van de exportbedrijven in Europa geeft aan last te hebben van cultuurverschillen in handelsrelaties.⁹⁵ Culturele diplomatie kan daar een positieve invloed op hebben. Toch is Polen geen focusland in het internationale cultuurbeleid van zowel Nederland als Vlaanderen. Dat Polen niet de focus heeft van Nederland en Vlaanderen heeft allerlei effecten op de culturele uitwisseling tussen de drie landen. Zo zijn de middelen die de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging in Polen krijgen voor cultuurbeleid beperkt en hebben culturele organisaties zoals Dutch Culture, het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren minder slagkracht in Polen. Dit heeft ook impact op de opvolging van de aanbevelingen in dit rapport. Eerdergenoemde organisaties hebben maar beperkte middelen en capaciteit beschikbaar om de aanbevelingen in dit rapport op te volgen, als gevolg van de verminderde prioriteit van Polen in het internationaal cultuurbeleid. Gezien het belang van de culturele uitwisseling met Polen is het waardevol een herbezinning van het beleid uit te voeren. Het biedt kansen voor Nederland en Vlaanderen om Polen, ofwel als focusland ofwel in breder regionaal verband, op te nemen in het nieuwe beleid voor de periode 2021-2024.

Studenten, docenten en alumni neerlandistiek dragen op verschillende manieren bij aan het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen. Ten eerste leveren Poolse studenten, docenten en alumni neerlandistiek een kleine bijdrage aan de Nederlandse

en Vlaamse cultuursector doordat zij frequent deelnemen aan de door Nederlandse en Vlaamse artiesten georganiseerde culturele activiteiten in Polen. Ze nemen vaak deel aan voorstellingen, tentoonstellingen en literaire festivals van Nederlandse en Vlaamse kunstenaars en schrijvers. Zij vormen daarmee een kleine maar trouwe afzetmarkt voor culturele activiteiten van Nederlandse en Vlaamse kunstenaars in Polen.

De afdelingen neerlandistiek spelen met name een relevante rol in de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur in Polen. Afdelingen organiseren regelmatig culturele evenementen zoals filmvertoningen, workshops met Nederlandse en Vlaamse kunstenaars, de week van de Nederlandse/Vlaamse cultuur en vieringen van Nederlandse en Vlaamse feesten.

Daarnaast zorgen afdelingen voor de culturele verrijking van Poolse studenten en leiden hen op tot ambassadeurs van de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Bijna de helft van de docenten noemt de opleiding neerlandistiek waardevol vooral omdat deze studenten persoonlijke en culturele verrijking brengt. 58% van de huidige studenten zegt dat de opleiding neerlandistiek hen culturele verrijking heeft gebracht. Zij merken dat de studie hun horizon heeft verbreed waardoor zij met een andere blik naar de wereld kijken. 46% van de alumni deelt deze mening.

Doordat studenten en alumni neerlandistiek een genuanceerd beeld hebben van de Nederlandse en Vlaamse cultuur, zijn zij waardevolle ambassadeurs van het Nederlands in Polen. 99% van de huidige studenten vertelt enthousiast over de Nederlandse taal en cultuur aan mensen in zijn omgeving. Ook alumni tonen zich enthousiaste ambassadeurs van de Nederlandstalige cultuur: 92% van de alumni gaf aan dat zij soms tot vaak over de Nederlandse en Vlaamse taal en cultuur vertellen aan vrienden, familie en kennissen. Alumnus Alexander van de Universiteit van Poznań illustreert deze percentages met zijn uitspraak:

⁹³ Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58; Nuffic, "Internationalisering in beeld 2018," 1-145; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid"; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁹⁴ Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58; Rijksoverheid, "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid"; Vlaamse overheid, "Internationaal cultuurbeleid."

⁹⁵ CILT en InterAct International, "ELAN," 22.

“Absoluut, ik vertel graag in mijn omgeving over de Nederlandse taal.”

De ambassadeursrol die studenten, docenten en alumni neerlandistiek hebben is zeer waardevol voor Nederland en Vlaanderen. Zij brengen onze cultuur op een positieve manier over op anderen en zorgen zo voor de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse cultuur in Polen.

Op het gebied van culturele diplomatie kunnen afdelingen neerlandistiek ook een rol spelen. Zij kunnen een onderdeel vormen van bezoeken van diplomaten en andere hooggeplaatste personen aan Polen. Op die manier kunnen zij bijdragen aan een van de doelstellingen van het internationaal cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen, zijnde het bevorderen van de diplomatieke betrekkingen.

Daarnaast kunnen alumni een positieve invloed hebben op de culturele handel tussen Nederland, Vlaanderen en Polen door hun kennis in te zetten bij bedrijven die werkzaam zijn in dit gebied. Alumni kunnen, net als in de commerciële handel, hun kennis inzetten om handelsbelemmeringen weg te nemen die zijn ontstaan door cultuurverschillen. Op die manier kunnen zij goede contacten tot stand brengen tussen culturele instellingen in Nederland, Vlaanderen en Polen en de uitwisseling van culturele activiteiten en objecten stimuleren.

Uit het voorgaande blijkt dat neerlandici op allerlei manieren bijdragen aan de doelstellingen van het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen. Ze versterken de cultuursector van Nederland en Vlaanderen, verspreiden de Nederlandse en Vlaamse cultuur en kunnen diplomatieke betrekkingen bevorderen via cultuur. Door studenten in staat te stellen om culturele activiteiten te organiseren, zich te verdiepen in de Nederlandse en Vlaamse cultuur enz. creëren opleiding neerlandistiek bovendien een reservoir aan hoogopgeleide, maatschappijbewuste arbeidskrachten die aan de slag kunnen in Polen maar ook in Nederland, Vlaanderen en andere landen. Ook

deze opbrengsten staan niet in verhouding tot de bijdrage van € 85 die Nederland en Vlaanderen via de Taalunie per student neerlandistiek per jaar uitgeven (dit komt neer op 4,5 per inwoner van het taalgebied).⁹⁶

Kansen

Er worden regelmatig activiteiten georganiseerd rondom de Nederlandse en Vlaamse cultuur. Het is onduidelijk of alle afdelingen op de hoogte zijn van alle activiteiten in hun omgeving. Organisaties zoals Dutch Culture, Kunstenpunt, Arts & Heritage Flanders, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging zouden afdelingen uitgebreider kunnen informeren over culturele evenementen, indien zij daar meer ruimte voor krijgen vanuit het internationaal cultuurbeleid. Die ruimte krijgen zij als het internationaal cultuurbeleid meer prioriteit geeft aan Polen dan nu het geval is. Wellicht kunnen afdelingen, wanneer zij beter geïnformeerd zijn, vaker deelnemen aan de culturele activiteiten die al georganiseerd worden, in plaats van zelf activiteiten te organiseren. Dit zou een kostenbesparing kunnen opleveren.

Het culturele aspect van de opleiding neerlandistiek heeft een grote aantrekkingskracht op studenten. 67% van de studenten heeft voor de opleiding neerlandistiek gekozen vanuit interesse voor de taal en de cultuur. Veelvoorkomende redenen zijn dat zij een unieke taal wilden studeren, een Germaanse taal wilden leren of geïnteresseerd zijn in de Nederlandse en Vlaamse geschiedenis en literatuur. Alumni kozen vooral voor Nederlands omdat zij geïnteresseerd waren in deze onbekende, exotische taal (58%). Afdelingen neerlandistiek kunnen deze aantrekkingskracht in hun voordeel gebruiken. Zij kunnen de opleiding aantrekkelijker maken voor potentiële studenten door

⁹⁶ Deze bedragen zijn berekend door de uitgaven van de Taalunie voor de neerlandistiek in 2018 (€1.103.567) te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen (ca. 13.500) en door de uitgaven voor de neerlandistiek te delen door het aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied in 2018 (ca. 24.000.000). Suriname draagt bij door de plaatsing van een medewerker bij de Taalunie.

de aandacht te vestigen op de culturele elementen in de opleiding en regelmatig culturele uitstapjes te organiseren. De Taalunie zou afdelingen kunnen ondersteunen om hun culturele activiteiten in te zetten op een manier dat zij aansluiten op activiteiten die vanuit het Nederlandse en Vlaamse cultuurbeleid worden ondersteund zodat zij een meer systematische bijdrage kunnen leveren aan het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen.

Afgestudeerde neerlandici kunnen een positieve invloed hebben op relaties tussen culturele instellingen. Desondanks werken nog weinig alumni in de cultuursector. Wellicht is dit het gevolg van de grote vraag naar neerlandici in de commerciële sector. Toch zijn er vast ook studenten geïnteresseerd in culturele functies. 25% van de alumni geeft aan dat hun baankansen beperkt zijn tot bepaalde commerciële sectoren zoals Human Resources en financiën. Om een meer gevarieerd beeld te schetsen van de baankansen, kan onderzocht worden welke baankansen alumni hebben in de cultuursector in Polen.

Mogelijke acties

- Afdelingen neerlandistiek in Polen die hun studentenaantal nog willen uitbreiden, kunnen de populariteit van kunst en cultuur uit Nederland en Vlaanderen benutten om studenten te werven. Wellicht kunnen de Taalunie, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging hen daarin ondersteunen.
- Afdelingen kunnen studenten voorlichten over de culturele banen die zij kunnen vervullen na hun studie. Zij kunnen de mogelijkheden benoemen die zij hebben in de cultuursector in Polen, Nederland en Vlaanderen. Alumni zouden hierbij ingezet kunnen worden.
- Afdelingen profiteren van meer informatie over culturele evenementen in het land. Organisaties met een culturele opdracht zoals de Nederlandse ambassade, Vlaamse vertegenwoordiging, Dutch culture, Arts & Heritage Flanders en andere partners kunnen afdelingen hierover uitgebreider

informereren. Hiervoor hebben ze echter wel meer ruimte nodig vanuit het internationaal cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen. Afdelingen kunnen hun studenten en alumni oproepen om de communicatie van deze organisaties in de gaten te houden.

- De Taalunie kan een verkenning uitvoeren met de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging naar de rol die studenten, docenten en alumni neerlandistiek kunnen spelen in de culturele diplomatie tussen Nederland, Vlaanderen en Polen. Studenten, docenten en alumni kunnen bijvoorbeeld een rol spelen bij (staats)bezoeken van politici, regeringen en koninklijke families en bij handelsmissies.
- De Nederlandse en Vlaamse overheid kunnen zich herbezinnen op de keuze om Polen niet als prioriteitsland op te nemen in hun internationaal cultuurbeleid.

3.6 Literatuur

In de grote Poolse boekensector speelt ook vertaalde Nederlandse en Vlaamse literatuur een rol. In 2018 werden er 18 vertalingen van literaire Nederlandstalige werken gepubliceerd in Polen.⁹⁷ Een jaar eerder werden er 10 vertalingen van Nederlandstalige literaire werken gepubliceerd.⁹⁸ Er zijn in Polen minimaal 7 literair vertalers Nederlands-Pools die door het Nederlands Letterenfonds en Vlaams Fonds voor de Letteren worden erkend en wiens vertaalwerk worden ondersteund.⁹⁹ Daarnaast zijn er waarschijnlijk nog tientallen literaire vertalers actief die geen

⁹⁷ Het gaat hier om vertalingen met financiële ondersteuning van het Nederlands Letterenfonds/ Vlaams Fonds voor de Letteren. "Vertalingendatabase," Nederlands Letterenfonds en Vlaams Fonds voor de Letteren, bezocht op 19 maart, 2019, <https://letterenfonds.secure.force.com/vertalingendatabase/>

⁹⁸ Het gaat hier om vertalingen met financiële ondersteuning van het Nederlands Letterenfonds/ Vlaams Fonds voor de Letteren. Nederlands Letterenfonds en Vlaams Fonds voor de Letteren, "Vertalingendatabase."

⁹⁹ Nederlands Letterenfonds en Vlaams Fonds voor de Letteren, "Vertalingendatabase."

ondersteuning van het fonds ontvangen. Ook zijn er zakelijk vertalers actief, zij zijn besproken in de paragraaf over de handelssector.

Het is onbekend wat de omzet is van vertaalde Nederlandstalige literatuur in Polen. Ook is onbekend hoeveel literaire vertalers kunnen rondkomen van de opbrengsten van hun vertaalwerk. Het gangbare tarief voor literair vertalers blijkt erg lastig te achterhalen omdat zowel vertalers als uitgevers niet graag informatie verstrekken over honoraria, wat zeer begrijpelijk is. Wel is bekend dat de tarieven in Centraal-Europa doorgaans lager liggen dan die in West-Europa.¹⁰⁰

Hoewel er geen gegevens beschikbaar zijn over de omzet van vertaalde Nederlandse en Vlaamse literatuur in Polen, hebben Nederland en Vlaanderen zeer zeker belang bij de verkoop van vertaalde literatuur. Vertaalde literatuur levert een essentiële bijdrage aan de kennis van en begrip voor de Nederlandse en Vlaamse cultuur in het buitenland.¹⁰¹ Alumna Frida van de Universiteit van Wrocław kan dankzij haar kennis van het Nederlands Nederlandstalige literatuur lezen. Zij is van mening dat:

“Kennis van de taal is een eerste deuropening om de Nederlandse mentaliteit en cultuur te begrijpen.”

Wegens het belang van de verspreiding van de Nederlandse en Vlaamse literatuur ondersteunen het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren de vertaling van Nederlandstalige literatuur in Polen en andere landen met subsidies. Om dezelfde reden wordt vertaalde literatuur ingezet tijdens handelsmissies en staatsbezoeken. Tijdens dergelijke momenten wordt getracht om de bekendheid met en belangstelling en waardering voor de Nederlandse en

Vlaamse cultuur te vergroten.¹⁰² Uit onderzoek blijkt dat diplomatieke handelsmissies Nederland € 100 miljoen per jaar opleveren.¹⁰³ De invloed van cultuur en literatuur is onderdeel van dit bedrag.¹⁰⁴ Alumni neerlandistiek kunnen een brug slaan tussen Nederlandstalige literatuur en de Poolse afzetmarkt. Zij bezitten de kennis en competenties om kwalitatieve vertalingen van Nederlandstalige literatuur te maken die goed verkopen. Gracja, alumna van de Universiteit van Wrocław, verwoordt treffend welke rol alumni kunnen spelen:

“Nederlanders weten weinig over Polen, en Polen weten nauwelijks iets over Nederland – door deze beide cultuurgebieden te kennen, lukt het mij tegelijk beide landen bij elkaar te brengen. Dat doen vele van de alumni die ik ken – bijvoorbeeld door (literaire) vertalingen te verzorgen.”

Minder dan 10% van de alumni is op dit moment vertaler of is dat geweest. Het is onbekend hoeveel van hen literair vertaler zijn (geweest). 25% van de huidige studenten geeft aan als (literair) vertaler of tolk te willen gaan werken na hun studie. Dat is een mooi vooruitzicht aangezien uit *VerTALEN voor de toekomst*, het recente vertaalpleidooi van het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV), blijkt dat er in de toekomst een tekort dreigt van literair vertalers van en naar het Nederlands.¹⁰⁵ Via het ELV stimuleert de Taalunie de aanwas van nieuw literair vertaaltalent.¹⁰⁶ Het ELV stelt ontwikkelingsbeurzen en mentoren beschikbaar aan veelbelovende literair vertalers. Het ELV monitort ook de vertaalsituatie in verschillende talen en landen. In Polen is echter maar een klein percentage van de

¹⁰² Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

¹⁰³ Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

¹⁰⁴ Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

¹⁰⁵ Lees voor meer informatie *VerTALEN voor de toekomst*, het vertaalpleidooi 2019 van het ELV. Het ELV is een samenwerkingsverband waarin de Taalunie, de Universiteit Utrecht, de KU Leuven, het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Letterenfonds zijn verenigd.

¹⁰⁶ De Taalunie is hoofdfinancier van het Expertisecentrum Literair Vertalen.

¹⁰⁰ Data verstrekt door het Nederlands Letterenfonds.

¹⁰¹ Marlet en Poort, *De waarde van cultuur in cijfers*, 58.

alumni uiteindelijk (literair) vertaler geworden en vervult een deel van hen deze functie inmiddels niet meer of vertaalt nog sporadisch. Dit kan te maken hebben met de doorgaans lage vergoedingen van literair vertalers in vergelijking tot het bedrijfsleven, waar veel Poolse neerlandici terechtkomen.

Afdelingen neerlandistiek maken Nederlandstalige literatuur beschikbaar voor het Poolse publiek door studenten vaardigheden te laten ontwikkelen die belangrijk zijn in vertalersberoepen. Daarnaast vergroten afdelingen de bekendheid van de (vertaalde) Nederlandstalige literatuur. Afdelingen promoten (vertaalde) Nederlandstalige literatuur in Polen door regelmatig literaire activiteiten te organiseren zoals poëzieavonden, schrijversbezoeken, bijeenkomsten van vertalers en vertaalworkshops. Veel van deze openbare activiteiten worden door de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging ondersteund. Dergelijke activiteiten worden in het belezen Polen vaak goed bezocht.

Bovendien vormen studenten, docenten en alumni een kleine maar trouwe afzetmarkt voor uitgevers van Nederlandstalige literatuur in Polen. 58% van de huidige studenten houdt het Nederlands op peil door Nederlandstalige boeken te lezen, films te kijken, nieuwsartikelen te lezen e.d.

De afdelingen neerlandistiek dragen dus bij aan de verkoop en bekendheid van vertaalde en onvertaalde Nederlandstalige literatuur in Polen. Dit doen zij door de literatuur beschikbaar te maken, te promoten en zelf te kopen. Hun bijdrage is waardevol voor Nederland en Vlaanderen omdat zij de economische, maar vooral de culturele meerwaarde vergroten: ze verspreiden de Nederlandse en Vlaamse cultuur in Polen. Deze winst valt, opnieuw, in het niet bij de investering die Nederland en Vlaanderen jaarlijks doen in studenten neerlandistiek: een investering van minder dan € 85 per

student, wat neerkomt op 4,5 cent per inwoner van het Nederlandse taalgebied.¹⁰⁷

Kansen

Alumni neerlandistiek kunnen als vertaler een waardevolle functie vervullen voor de Nederlandstalige literatuur in Polen. Een behoorlijk aantal studenten wil vertaler worden. Tegelijkertijd is er maar een klein aantal alumni werkzaam als (literair) vertaler. Bovendien zijn de vergoedingen voor literair vertalers laag. Er blijkt dus een discrepantie te zijn tussen het aantal studenten dat vertaler wil worden en het aantal afgestudeerden dat deze functie uiteindelijk vervult. Dit vormt een risico voor de aanwas van jonge vertalers. Het is van belang om te verkennen waar de kansen van literair vertalers wél liggen, bijvoorbeeld in combinatie met een andere vorm van vertalen zoals juridisch of medisch vertalen.

Volgens docenten komen zij vertaalde Nederlandse literatuur weinig tegen terwijl vertalingen uit veel andere kleine talen wel verkocht worden. Het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren zouden actiever in kunnen zetten op de Poolse markt. Hun middelen zijn echter beperkt. Als er meer aandacht is voor Polen in het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen geeft dat het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren meer mogelijkheden om de kansen voor vertaalde Nederlandse en Vlaamse literatuur in Polen te verzilveren.

Mogelijke acties

- Afdelingen hebben behoefte aan meer informatie over literaire evenementen. Organisaties zoals het Nederlands Letterenfonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, de Nederlandse ambassade en Vlaamse

¹⁰⁷ Deze bedragen zijn berekend door de uitgaven van de Taalunie voor de neerlandistiek in 2018 (€1.103.567) te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen (ca. 13.500) en door de uitgaven voor de neerlandistiek te delen door het aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied in 2018 (ca. 24.000.000). Suriname draagt bij door de plaatsing van een medewerker bij de Taalunie.

vertegenwoordiging kunnen afdelingen hier meer over informeren, indien ze hiervoor de middelen krijgen vanuit het internationaal cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen. Afdelingen kunnen studenten ook meer over deze evenementen informeren.

- Het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren zouden actiever in kunnen zetten op de Poolse markt. Wellicht kunnen docenten een rol spelen door te bemiddelen. Zij kunnen inzicht geven in de thema's die spelen en adviseren over welke boeken aan zouden kunnen slaan.
- Het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren kunnen reeds gepubliceerde vertalingen meer promoten bij het Poolse publiek.
- Afdelingen neerlandistiek kunnen onderzoeken waarom weinig Poolse alumni een functie vervullen als literair vertaler. Door navraag te doen bij hen kunnen belemmeringen en kansen in kaart worden gebracht. Docenten kunnen die informatie gebruiken in de voorlichting van studenten over hun baankansen.
- De Taalunie kan stimuleren dat er programma's komen die de afdelingen neerlandistiek ondersteunen bij het opleiden van studenten voor vertaalfuncties. Gedacht kan worden aan gastdocentschappen voor specifieke vertaalgebieden, zoals ondertitelen of juridisch vertalen. Voor literair vertalen gebeurt dat samen met ELV en andere partners.
- De Taalunie kan samen met partners zoals het Nederlands Letterenfonds, het Vlaamse Fonds voor de Letteren en het ELV de literaire vertaalmarkt in Polen verder onderzoeken. Zij kunnen ook de vertaaltarieven in kaart brengen.

- Organisaties die zich vanuit Nederland en Vlaanderen bezighouden met de Nederlandse taal en/of cultuur in een bepaald land of regio kunnen samenkomen om uit te wisselen over hun activiteiten en tendensen in een specifiek land.
- De Nederlandse en Vlaamse overheid kunnen zich herbezinnen op de keuze om Polen niet als prioriteitsland op te nemen in hun internationaal cultuurbeleid.

3.7 Bedreigingen voor de neerlandistiek

Verschillende factoren bedreigen de neerlandistiek in Polen. Zo wordt het academisch gehalte van de Poolse neerlandistiek bedreigd door de goede arbeidsmarktpositie van alumni neerlandistiek. Een docent aan de Universiteit van Wroclaw verwoordt dit als volgt:

“Paradoxaal is de arbeidsmarkt bedreigend voor de neerlandistiek: onze studenten gaan snel fulltime werken dankzij hun kennis van de taal ..., komen niet naar de colleges en haken vaak vervolgens af.”

Als gevolg van hun goede baankansen in de commerciële sector, ambiëren weinig studenten een masterstudie en wetenschappelijke carrière. De pragmatische instelling van veel studenten is een bedreiging voor het academisch gehalte van de opleiding. Een aantal docenten is juist van mening dat de opleiding te weinig praktisch is en daardoor minder goed aansluit op de arbeidsmarkt. Het gevolg van de goede arbeidsmarktpositie is dat het voor afdelingen moeilijk is om gekwalificeerde docenten aan te trekken. De Poolse universiteiten bieden namelijk relatief slechte werkomstandigheden (met name qua salaris) in vergelijking tot de commerciële sector. Voor Nederlanders en Vlamingen is dit verschil nog groter, waardoor het vinden van gekwalificeerde moedertaalsprekers erg lastig is. Deze situatie heeft een negatieve impact op de continuïteit en

wetenschappelijke waarde van de neerlandistiek in Polen.

Tegelijkertijd kan de economische groei ook negatieve repercussies hebben op de lange termijn. Wanneer het Poolse salarisniveau verder stijgt, wordt het voor bedrijven minder interessant om taken in Polen te outsourcen; outsourcing naar andere landen wordt dan wellicht financieel aantrekkelijker. In een dergelijke situatie zou een groot werkgebied voor neerlandici wegvallen. Het is daarom belangrijk dat afdelingen studenten ook informeren over de baankansen die zij hebben bij andere bedrijven en sectoren en hun studieprogramma voortdurend kritisch bekijken en indien nodig aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen.

Een andere bedreiging voor de neerlandistiek is dat afdelingen – zelfs de grote afdelingen – relatief kleine spelers zijn binnen de universiteit. Hierdoor lopen sommige afdelingen het gevaar opgenomen of afgeschaft te worden bij bezuinigingen van de universiteit. Dit is een bedreiging waar de meeste kleine talenstudies in Europa mee te maken hebben. Uit het Vertaalpleidooi *VerTALen voor de toekomst*, het recente vertaalpleidooi van het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV), blijkt dat de positie van kleinere talenstudies in Europa steeds kwetsbaarder wordt.¹⁰⁸ Ook het Nederlands in Polen is hieraan onderhevig.

Tot slot wordt de algemene houding in de Poolse en Nederlandse samenleving tegenover het Nederlands als mogelijke bedreiging gezien voor de neerlandistiek. Zowel in de Poolse als Nederlandse maatschappij wordt de waarde van de opleiding neerlandistiek onderschat. De houding in Nederland tegenover de eigen taal kan een negatieve uitstraling hebben op de internationale neerlandistiek. In Nederland leiden onder meer een

hoge mate van verengelsing van het hoger onderwijs en lage studentenaantallen voor de opleiding neerlandistiek tot een kwetsbare positie van het Nederlands en de studie van de Nederlandse taal en literatuur. De lage status van het Nederlands heeft ook effect op de internationale neerlandistiek: de investeringen van Nederland en Vlaanderen in het buitenlands onderwijs van het Nederlands blijven (ver) achter bij die van andere landen.¹⁰⁹

3.8 Ondersteuning van de Taalunie

De Taalunie kan niet alle bedreigingen van de neerlandistiek in Polen afweren en de kansen grijpen. Met de huidige middelen kan de Taalunie geen docenten uitzenden of leerstoelen financieren. Op dit moment worden de afdelingen neerlandistiek in hoofdzaak vanuit de eigen universitaire geldstromen bekostigd. Naar schatting 5% tot 15% van het budget van Poolse afdelingen neerlandistiek bestaat uit ondersteuning van de Nederlandse Taalunie. Hoe groter de afdeling, hoe kleiner de bijdrage van de Taalunie in verhouding is. De bijdrage van de Taalunie komt per student neer op nog geen € 85 per jaar en 4,5 cent per inwoner van het Nederlandse taalgebied.¹¹⁰ De bijdrage van de Taalunie wordt door afdelingen voornamelijk besteed aan zaken waarvoor het moeilijk is financiering van de universiteit te krijgen, zoals leermiddelen, gastlezingen, uitwisselingen, publicaties en studentenactiviteiten. Er is grote waardering voor deze steun, die ook belangrijk is omdat deze de positie van de afdelingen in het interne universitaire krachtenveld versterkt. Afdelingen spreken ook andere geldstromen aan, voornamelijk fondsen in Polen in de vorm van bijvoorbeeld wetenschappelijke projecten. Gezien het

¹⁰⁸ Lees voor meer informatie *VerTALen voor de toekomst*, het vertaalpleidooi 2019 van het ELV. Het ELV is een samenwerkingsverband waarin de Taalunie, de Universiteit Utrecht, de KU Leuven, het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Letterenfonds zijn verenigd.

¹⁰⁹ Lees voor meer informatie *Talenbeleid in Europa: managementsamenvatting*, Annelies de Jonghe, Nederlandse Taalunie, 2019.

¹¹⁰ Deze bedragen zijn berekend door de uitgaven van de Taalunie voor de neerlandistiek in 2018 (€1.103.567) te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen (ca. 13.500) en door de uitgaven voor de neerlandistiek te delen door het aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied in 2018 (ca. 24.000.000). Suriname draagt bij door de plaatsing van een medewerker bij de Taalunie.

belang dat Nederland en Vlaanderen hebben bij het bestaan van de neerlandistiek in Polen, is het moeilijk te begrijpen dat zij zo weinig investeren in haar voortbestaan. Daardoor lopen Nederland en Vlaanderen economische, culturele en diplomatieke kansen mis.

Een deel van de docenten vindt de huidige ondersteuning van de Taalunie toereikend. De andere docenten zouden een verdere uitbouw ervan verwelkomen. Afdelingen hebben vooral dringend behoefte aan een verruiming van de suppletie-regeling voor moedertaalsprekers. De suppleties zijn nu afgestemd op één moedertaalspreker per afdeling, wat bij grotere afdelingen van 100 tot zelfs 250 studenten betekent dat studenten de moedertaalspreker bijna niet te zien krijgen of dat meerdere moedertaalsprekers een suppletie moeten delen. Om de kwaliteit van het onderwijs Nederlands te waarborgen, zijn meer moedertaalsprekers dringend nodig. Gezien het salarisniveau in Polen zijn suppleties essentieel om moedertaalsprekers aan te trekken. Daarnaast hebben docenten behoefte aan meer mogelijkheden voor studenten om in Nederland en Vlaanderen te verblijven, bijvoorbeeld door ondersteuning voor zomercursussen, studie-uitwisseling, of het creëren van betaalde stages. Docenten zouden graag steun ontvangen voor onderzoek, het organiseren van bijeenkomsten en culturele evenementen. Ook geven docenten aan behoefte te hebben aan een eenvoudige subsidieregeling voor kleine initiatieven van studenten.

De Taalunie kan het tekort aan taalcontact van studenten met Nederlanders en Vlamingen niet oplossen met de huidige middelen. Er zijn vormen van ondersteuning waarbij de bedreigingen van de neerlandistiek kunnen worden afgeweed en kansen beter kunnen worden benut. Met een relatief kleine extra bijdrage kan de Taalunie de impact van de neerlandistiek in Polen en andere landen vergroten door:

- Stageprogramma op te zetten waarbij ouderejaars (NT1- en NT2-) studenten of studenten van andere relevante studierichtingen uit Nederland en Vlaanderen zes maanden stagelopen bij afdelingen

neerlandistiek in het buitenland. Op die manier zijn er meer moedertaalsprekers bij afdelingen beschikbaar. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij Erasmus+ en relevante opleidingen zoals NT2-lerarenopleidingen;

- Uitbreiding suppletie-regeling voor moedertaalsprekers;
- Informatie over stageplaatsen, stagebeurzen en studiebeurzen te verstrekken op de Taaluniewebsite, nieuwsbrieven etc.;
- Zelf stageplekken aan te bieden aan studenten;
- Een verkenning van programma's uit te voeren die inspelen op de behoefte aan vertalers/tolken Nederlands-Pools, bijvoorbeeld gastcolleges door gespecialiseerde docenten of het trainen van docenten zodat zij deze vakken kunnen geven;
- Een bescheiden budget beschikbaar te stellen waarvoor afdelingen aanvragen kunnen indienen om aan te sluiten op activiteiten die voortvloeien uit het Nederlands en Vlaams internationaal cultuurbeleid, waarmee de impact van deze activiteiten wordt versterkt en waarbij de afdelingen tegelijkertijd kunnen profiteren van deze activiteiten;
- De ondersteuning van het ELV te versterken ten aanzien van literair vertaalonderwijs;
- Wetenschappelijke samenwerking, netwerkvorming en uitwisseling te stimuleren en ondersteunen;
- Doorlopende nascholing voor docenten op didactisch en wetenschappelijk vlak aan te bieden, met als uitgangspunt dat kwalitatief goede docenten bijdragen aan kwalitatief beter taalonderwijs, een stijging van het aantal studenten, een hoger niveau van de alumni en een sterkere verankering van de afdelingen binnen de universiteit;
- Suppletie voor (lokale) promovendi om toekomstige docenten op te leiden en doorstroom te bevorderen.

4 Blijven monitoren

De veldanalyse in Polen heeft veel nieuwe inzichten opgeleverd en bestaande inzichten bevestigd. Dit onderzoek is een aanzet voor een meerjarige structurele aanpak. De Taalunie wil dit onderzoek steeds bij andere landen uitvoeren waar de internationale neerlandistiek aanwezig is. Zo kan per land inzichtelijk gemaakt worden welke ontwikkelingen er zijn en welke kansen er liggen. De database breidt daarmee uit in omvang en betrouwbaarheid. Deze database en inzichten zijn waardevol voor de beleidsontwikkeling van de Taalunie.

Voor de uitvoering van toekomstige veldanalyses kan gedacht worden aan onderstaande werkwijze. De Taalunie zal dit plan verder uitwerken.

Een medewerker van de Taalunie wordt belast met het structureel coördineren van de uitvoering van de veldanalyse in verschillende landen. Tijdens de pilot in Polen en Italië is gebleken dat de veldanalyse geschikt is om tijdens een onderzoeksstage door studenten neerlandistiek in het buitenland uit te laten voeren. Door de veldanalyse uit te voeren, verbeteren zij hun onderzoeksvaardigheden en doen ze werkervaring op binnen het werkveld. Tegelijkertijd draagt de Taalunie bij aan de ontwikkeling van studenten neerlandistiek in het buitenland en drukt zij de kosten voor de veldanalyse.

Twee stagiairs worden aangetrokken om de dataverzameling uit te voeren, één in het land ter plaatse en één in Nederland of Vlaanderen. De stagiair ter plaatse kan data verzamelen die de Taalunie vanuit Nederland en Vlaanderen niet of moeilijk kan achterhalen. Dit gaat bijvoorbeeld om het opvragen van gegevens bij lokale instanties en het ondervragen van lokale bedrijven in de lokale taal. Ook kan de stagiair ter

plaatse studenten, alumni en docenten stimuleren om de enquêtes voor de veldanalyse in te vullen.

De stagiair in Nederland of Vlaanderen kan gegevens verzamelen bij de Taalunie en haar samenwerkingspartners. De stagiair kan bijvoorbeeld het aantal theatervoorstellingen in een bepaald land opvragen bij Dutch Culture en Kunstenpunt. Ook kan de stagiair via deskresearch veel gegevens vinden. De stagiair hoeft geen neerlandistiekstudent te zijn maar kan ook ik het kader van een onderzoeksstage voor een andere academische studie deze opdracht bij de Taalunie uitvoeren.

De stagiairs worden door hun eigen docent en de medewerker van de Taalunie begeleid. Het rapport gebaseerd op de data wordt geschreven door de stagiair in Nederland of Vlaanderen, in samenspraak met zijn docent en de medewerker van de Taalunie.

Dit voorstel zal verder uitgewerkt worden door de Taalunie: de werkwijze kan nog veranderen gedurende het ontwikkelproces.

5 Conclusie

Uit de veldanalyse blijkt dat het Nederlands een rol speelt in veel meer sectoren in Polen dan gedacht. Het Nederlands speelt een rol in het onderwijs, de wetenschap, handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuur in Polen. Bovendien is de neerlandistiek erg succesvol in Polen. De studentenaantallen voor opleidingen neerlandistiek in Polen behoren tot de hoogste ter wereld.

Neerlandici dragen bij aan de opbrengsten in die sectoren doordat zij hun kennis inzetten om goede relaties op te zetten en te behouden tussen exporteurs, klanten, reisorganisaties, toeristen, kunstinstellingen en uitgevers in Nederland, Vlaanderen en Polen. Het is lastig om in kaart te brengen welk bedrag zij toevoegen aan de winsten die worden behaald in deze sectoren. De meerwaarde van hun werk en kennis is namelijk al onderdeel van die winsten. De economische meerwaarde van de Poolse neerlandistiek is dus moeilijk te duiden in bedragen maar is zeer zeker aanwezig, dit blijkt onder andere uit de vraag naar neerlandici op de arbeidsmarkt.

Ook de culturele meerwaarde van de neerlandistiek dient niet onderschat te worden. De afdelingen brengen studenten diepgaande kennis van de Nederlandse en Vlaamse cultuur bij. Op die manier leiden afdelingen studenten op tot ambassadeurs van de Nederlandse en Vlaamse cultuur en tot cultureel bemiddelaars tussen Polen en het Nederlandse taalgebied. De culturele en persoonlijke verrijking die de opleiding studenten brengt, maakt dat neerlandistiek een grote intrinsieke waarde heeft.

Daarnaast bevat de Poolse neerlandistiek een wetenschappelijke waarde. De neerlandistiek in Polen

zorgt, samen met de neerlandistiek in andere landen en het taalgebied, voor de bestudering van het Nederlands op academisch niveau. Afdelingen doen dit door wetenschappelijke artikelen te publiceren, onderzoeken uit te voeren en wetenschappelijk onderwijs te geven over de Nederlandse taal en Nederlandse/Vlaamse cultuur. De wetenschappelijke bestudering van het Nederlands is van grote waarde voor onze taal en onze samenleving.

Uit de veldanalyse komt naar voren dat afgestudeerde neerlandici een rol kunnen spelen in allerlei sectoren in Polen - handel, toerisme, kunst, cultuur, literatuur - veel meer dan voorheen gedacht. Afgestudeerde neerlandici kunnen al goed terecht bij bepaalde bedrijven in de handelssector. Er liggen veel kansen voor alumni bij organisaties in de andere sectoren, mits die organisaties zich bewust worden van de voordelen van neerlandici. Afdelingen neerlandistiek, de Nederlandse ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging kunnen zich inzetten voor meer bekendheid van neerlandici in dergelijke sectoren, zodat alumni nieuwe kansen bij die organisaties kunnen aangrijpen. Afdelingen kunnen ook studenten voorlichten over de waaier aan banen die zij kunnen vervullen.

Daarbij komt dat er kansen liggen op het gebied van samenwerking. De Nederlandse ambassade, Vlaamse vertegenwoordiging, Dutch Culture, Arts & Heritage Flanders en de afdelingen neerlandistiek in Polen kunnen meer samenwerken op het gebied van cultuur. Samenwerking kan bijvoorbeeld leiden tot intensievere deelname van afdelingen aan bestaande activiteiten en kostenbesparing op culturele activiteiten van afdelingen zelf maar kan vooral leiden tot een grotere impact van culturele activiteiten en een grotere impact van het

internationaal cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen.

In bepaalde sectoren zijn de kansen voor neerlandici nog onduidelijk. Dit geldt voor de literaire en zakelijke vertaalsector en de tolkensector in Polen. Verder onderzoek naar de bredere vertaalmarkt leidt tot meer inzicht in de kansen van neerlandici op dit gebied.

De neerlandistiek levert Nederland, Vlaanderen en Polen veel op, dat blijkt uit dit rapport. Tegelijkertijd zijn er veel kansen onbenut. Door deze kansen aan te grijpen, kan de positieve impact van neerlandici op de handel, toerisme, kunst en cultuur, en literatuur in Nederland, Vlaanderen en Polen worden vergroot. Om de kansen te kunnen benutten die in dit rapport genoemd worden, is een extra investering in de internationale neerlandistiek nodig. Nederland en Vlaanderen investeren weinig in de internationale neerlandistiek: jaarlijks nog geen € 85 per student, zo'n 4,5 cent per inwoner van het taalgebied.¹¹¹ Dit is een erg bescheiden bijdrage gezien de meerwaarde die de neerlandistiek heeft voor Nederland en Vlaanderen. Ook uit de beleidsvergelijking waarin het beleid en de investeringen van verschillende landen in het buitenlands onderwijs van hun taal worden vergeleken, blijkt dat Nederland en Vlaanderen relatief weinig investeren in het buitenlands onderwijs van het Nederlands. Met relatief kleine extra investeringen kan de Taalunie afdelingen in staat stellen om de kwaliteit van het onderwijs Nederlands te waarborgen en beter op kansen in te spelen. Op die manier kan de impact van de neerlandistiek veel groter worden.

¹¹¹ Deze bedragen zijn berekend door de uitgaven van de Taalunie voor de neerlandistiek in 2018 (€1.103.567) te delen door het aantal studenten van ondersteunde neerlandistiek afdelingen (ca. 13.500) en door de uitgaven voor de neerlandistiek te delen door het aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied in 2018 (ca. 24.000.000). Suriname draagt bij door de plaatsing van een medewerker bij de Taalunie.

6 Mogelijke acties

De mogelijke acties die in het rapport genoemd zijn, zijn in dit hoofdstuk samengevat.

6.1 Voorlichting

- Afdelingen neerlandistiek kunnen hun studenten uitgebreider voorlichten over de functies die zij kunnen vervullen in het onderwijs, de handel, toerisme, kunst, cultuur, en literatuur. Studenten zijn nu eenzijdig gericht op bepaalde functies in de commerciële sector. Afdelingen kunnen de vele andere mogelijkheden benoemen die alumni hebben in Polen, Nederland en Vlaanderen.
 - De Taalunie kan hen hierbij ondersteunen door gegevens aan te leveren over de baankansen van alumni neerlandistiek in Polen.
- Afdelingen neerlandistiek kunnen een alumnibeleid opstellen. Dit ontbreekt nu bij de meeste afdelingen in Polen. Een alumnibeleid beoogt een blijvende verbondenheid van alumni met hun afdeling en geeft meer inzicht in de baankansen van alumni. Afdelingen kunnen alumni vervolgens actief inzetten om studenten te werven en hun ervaringen uit de praktijk gebruiken om de vakken van de opleiding vorm te geven.
 - De Taalunie, IVN en Comenius (het Centraal-Europese docentenplatform) kunnen de afdelingen neerlandistiek ondersteunen bij het opstellen van hun alumnibeleid bijvoorbeeld door een alumniplatform te creëren.

6.2 Zichtbaarheid

- Afdelingen kunnen hun bekendheid bij bedrijven vergroten in de sectoren toerisme, kunst, cultuur

en literatuur. Afdelingen worden nu vooral gevonden door commerciële bedrijven in Polen met handelsrelaties met Nederland en Vlaanderen. Het is belangrijk om ook bij andere organisaties de voordelen van neerlandici onder de aandacht te brengen.

- Bemiddelingsbureaus of andere partners kunnen afdelingen in contact brengen met bedrijven waar vraag is naar neerlandici, waar die vraag zou kunnen ontstaan of waar neerlandici om een andere reden een belangrijke meerwaarde zouden bieden voor het bedrijf.
- Ook kunnen de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging de voordelen van neerlandici als personeel promoten onder hun relaties.
- De Taalunie kan afdelingen hierbij ondersteunen.

6.3 Samenwerken

- Afdelingen dienen zoveel mogelijk uitwisselingsovereenkomsten te (laten) sluiten tussen hun afdeling en andere universiteiten die neerlandistiek aanbieden om de uitwisseling van studenten te bevorderen.
- Afdelingen hebben behoefte aan meer informatie over culturele evenementen. Organisaties zoals het Nederlands Letterenfonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen afdelingen hier meer over informeren, indien ze hiervoor de middelen krijgen vanuit het internationaal cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen.

- Het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren zouden actiever in kunnen zetten op de Poolse markt. Wellicht kunnen docenten een rol spelen door te bemiddelen. Zij kunnen inzicht geven in de thema's die spelen en adviseren over welke boeken aan zouden kunnen slaan.
- De Nederlandse ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging kunnen onderzoeken of er een samenwerking mogelijk is tussen de Nederlandstalige gemeenschap in Polen en de afdelingen neerlandistiek. Migranten met een gepaste taalkundige opleiding of onderwijsachtergrond kunnen bijvoorbeeld bijlessen geven, activiteiten buiten de lesuren organiseren of conversaties oefenen met studenten. Dit zou een deel van de oplossing kunnen zijn voor het tekort aan moedertaaldocenten bij de afdelingen.
 - De Taalunie heeft via het project 'Vertrokken Nederlands' al zicht op een deel van de groep Nederlandstalige migranten in Polen.
- De Taalunie, de Nederlandse ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging kunnen verkennen hoe studenten, docenten en alumni neerlandistiek een rol kunnen spelen in de culturele diplomatie tussen Nederland, Vlaanderen en Polen.
- Organisaties die zich bezighouden met de Nederlandse taal en/of cultuur in een bepaald land of regio kunnen samenkomen om uit te wisselen over hun activiteiten en tendensen in een specifiek land.

6.4 Onderzoek

- De Taalunie zou de zakelijke vertaal- en tolkensector in Polen verder kunnen onderzoeken in samenwerking met partners uit het veld. Doel van dit onderzoek zou zijn het in kaart brengen van de markt voor zakelijk vertalers en tolken vanuit het Nederlands naar het Pools.

- De Taalunie kan samen met partners zoals het Nederlands Letterenfonds, het Vlaams Fonds voor de Letteren en het ELV de literaire vertaalmarkt in Polen verder in kaart brengen.
 - Afdelingen neerlandistiek kunnen onderzoeken waarom weinig Poolse alumni een functie vervullen als literair vertaler. Door navraag te doen bij hen kunnen belemmeringen en kansen in kaart worden gebracht. Docenten kunnen die informatie gebruiken in de voorlichting van studenten over hun baankansen.
- Als hieraan behoefte is, kan de Taalunie een economische analyse laten maken van de waarde van neerlandici voor het bedrijfsleven in Nederland, Vlaanderen en Polen.

6.5 Beïnvloeding

- De Taalunie kan samen met (Europese) organisaties stimuleren dat er meer bewustwording komt voor de rol van talenkennis in het bedrijfsleven en het belang van meertaligheid voor de economie.
- De Taalunie kan bij de overheden aangeven dat zij meer aandacht zouden moeten hebben voor het belang van meertaligheid en dat een talenbeleid hiervoor wenselijk is.
- Nederlandse en Vlaamse culturele organisaties, zoals Dutch Culture, kunnen de Nederlandse en Vlaamse overheid adviseren om Polen wel als prioriteitsland op te nemen in hun internationaal cultuurbeleid.

6.6 Overige mogelijke acties

- De Taalunie kan een en ander bevorderen en (beperkt) financieel ondersteunen met studentenbeurzen, stageregelingen, gastdocentschappen, docentennascholingen en andere regelingen. Zo kan gedacht worden aan gastdocentschappen voor specifieke vertaalgebieden, zoals ondertitelen of juridisch

vertalen. Ook kan de Taalunie nadere verkenningen uitvoeren om bepaalde aspecten eerst beter in kaart te brengen. Deze en andere mogelijkheden worden de komende tijd geconcretiseerd in de beleidsplannen van de Taalunie.

7 Literatuurlijst

Ars, Brigitte, Visser, Esmé en Ton Vermeulen. "Kijk, de toerist van morgen!" *NRIT Magazine*, 2010, 22-27.

BCD Travel. "Cities & Trends Report." 2018.

Belgian Business Chamber. Laatst gewijzigd in 2015.

<http://www.belgium.pl/>

Centraal Bureau voor de Statistiek. "Hotels; gasten, overnachtingen, woonland, regio." Laatst gewijzigd op 30 januari, 2019.

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82061NED/barv?ts=1551951760149>

Centraal Bureau voor de Statistiek. "Internationale handel; in- en uitvoer; SITC-3, landen(groepen) 1996-2017." Laatst gewijzigd 2 november, 2018.

<https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=7137SHIH&D1=1&D2=a&D3=49&D4=207,220,233,246,259,272,285,298,311,324,l&HD=150410-2102&HDR=T,G2,G3&STB=G1>

Centraal Bureau voor de Statistiek. "Toerisme; bestedingen, nationale rekeningen." Laatst gewijzigd op 29 augustus, 2018.

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84285NED/table?ts=1551953514772>

CILT en InterAct International. "ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise." (December 2006): 1-79.

CLB. "Onderwijskiezer." Bezocht op 9 mei, 2019.

www.onderwijskiezer.be/v2/index.php

Council of Europe. "European Cultural Convention." (1954).

DUO. "1 cijfer HO." (2017).

DUO en VSNU. "1 cijfer HO 2018." (2018).

<https://www.vsnu.nl/internationalisering-hoger-onderwijs.html#derde>

Dutch Culture. "Buitengaats." Laatst bezocht op 12 februari, 2019. <https://dutchculture.nl/en/country/PL>

Europese Commissie. "Erasmus+." Laatst bezocht op 14 mei, 2019. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_nl

Flanders Investment & Trade. "Polen in cijfers." bezocht op 11 maart, 2019.

<https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/polen/cijfers>

Flanders Investment & Trade. "Vlaanderen 2018 ExportBarometer." (2018): 1-36.

<https://www.flandersinvestmentandtrade.com/sites/corporate/files/publications/EXPORTbarometer2018.pdf>

Gasster, Antje en Anja Hermann, "Cities & Trends Report," BCD travel, 2017.

Hagen, Stephen. "Mapping succesfull language use in international business: How, when and where do European companies achieve success?" In *Language Use in Business and Commerce in Europe*, edited by Gerhard de Stickel, 24-33. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010.

International Trade Center. "Export Potential Map." Laatst gewijzigd in december, 2017.

<http://exportpotential.intracen.org/#/markets/geo-map?fromMarker=i&exporter=528>

Leenknecht, Simon, de Brandt, Christel en Tom Ruetten. "The only way is up? Een cijferanalyse van de internationalisering van de productie en de spreiding van de Vlaamse podiumkunsten (2000-2016)." (2017): 1-29.

<https://s3.amazonaws.com/kunstenpunt.f.mrhenry.be/2017/09/The-only-way-is-up-Een-cijferanalyse-van-de-internationalisering-van-de-productie-en-de-spreiding-van-de-Vlaamse-podiumkunsten-2000-2016.pdf>

Leslie, David en Hilary Russell. "The importance of foreign language skills in the tourism sector: A comparative study of student perceptions in the UK and continental Europe." *Tourism Management* 27 (2006): 1397-1407.

Marlet, Gerard en Joost Poort. *De waarde van cultuur in cijfers*. Utrecht: Atlas voor gemeenten, 2011.

Nederlands Letterenfonds en Vlaams Fonds voor de Letteren. "Vertalingendatabase." Bezocht op 19 maart, 2019.

<https://letterenfonds.secure.force.com/vertalingendatabase/>

Nederlandse Taalunie. "NEM-rapportage 2017." (2018).

NPCC. Laatst gewijzigd in 2015.

<http://nlchamber.com.pl/members/>

NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality. "Tendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2017." (2017).

Nuffic. "Internationalisering in beeld 2018: Feiten en cijfers uit het onderwijs." (2018): 1-145.

Nuffic. "Stayrate van internationaal afgestudeerden in Nederland." (2018).

Onderwijs Vlaanderen. "Recordaantal Vlaamse studenten op Erasmus, internationale studentenmobiliteit blijft populair." Gepubliceerd op 12 augustus, 2016.

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/recordaantal-vlaamse-studenten-op-erasmus-internationale-studentenmobiliteit-blijft-populair>

Rijksoverheid. "Prioriteiten internationaal cultuurbeleid." Bezocht op 13 maart, 2019. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-culturele-samenwerking/internationaal-cultuurbeleid/prioriteiten-internationaal-cultuurbeleid>

Statistics Poland. "Tourist arrivals." 2014.

Toerisme Vlaanderen. "Toerisme in Cijfers 2017 XL." (2017). <https://www.toerismevlaanderen.be/toerisme-cijfers-2017-xl#dashboard>

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. "World Population Prospects: The 2017 Revision." (2017)

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. "Trends in International Migrant Stock: Migrants by Destination and Origin." (2017)

Vanneste, Dominique, Huyghe, Steven, Vandensavel, Kaat en Katrien Vanginderachter. "Languages and aspects of tourism education and training in Flanders (Belgium)." *Scottish Languages Review Issue* 19 (Spring 2009): 25-34.

Vlaamse overheid. "Internationaal cultuurbeleid." Bezocht op 13 maart, 2019. <https://cjsm.be/cultuur/themas/internationaal-cultuurbeleid>

Wearing, Stephen en Simone Grabowski. "Volunteer tourism and Intercultural exchange: Exploring the 'other' in this experience." In *Volunteer Tourism: Theory Framework to Practical Applications*, edited by Angela Benson, 193-210. Routledge, 2011.

World Tourism Organization. "2017 International Tourism Results: the highest in seven years." Gepubliceerd op 15 januari, 2018. <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years>

World Tourism Organization. "International Tourism Maintains Strong Momentum." Gepubliceerd op 10 oktober, 2018. <http://www2.unwto.org/press-release/2018-10-09/international-tourism-maintains-strong-momentum>

World Tourism Organization. *European Union Tourism Trends*. Madrid: UNWTO, 2018.

8 Bijlage A: Vragenlijst

Alle vragen gaan over de afgelopen jaren (2017 en 2018) en over het hele land (in dit geval Polen). Lokale partijen in het land en partijen in Nederland en Vlaanderen beantwoorden ieder een deel van de vragen aan de hand van data uit hun vakgebied.

Deelvraag 1: Waar en hoe is het Nederlands aanwezig in het buitenland?

Nederlands in het onderwijs

- 1 Welke hogeronderwijsinstellingen bieden het vak Nederlands aan?
 - a. Welke opleidingen zijn er waarin het vak Nederlands een onderdeel vormt?
 - b. Hoeveel docenten geven Nederlands op hogeronderwijsinstellingen? (Geef aantal personen, niet aantal uren)
 - c. Hoeveel studenten volgen lessen Nederlands aan hogeronderwijsinstellingen?
- 2 Welke middelbare scholen bieden lessen Nederlands aan?
 - a. Hoeveel docenten geven Nederlands op de middelbare school? (Geef aantal personen)
 - b. Hoeveel scholieren volgen lessen Nederlands op de middelbare school?
- 3 Voldoet het aantal middelbare scholen dat Nederlands aanbiedt aan de vraag van leerlingen die Nederlands willen studeren?
- 4 Welke basisscholen bieden lessen Nederlands aan?
 - a. Hoeveel leraren geven Nederlands op de basisschool? (Geef aantal personen)
 - b. Hoeveel scholieren volgen lessen Nederlands op de basisschool?

- 5 Voldoet het aantal basisscholen dat Nederlands aanbiedt aan de vraag van leerlingen die Nederlands willen studeren?
- 6 Welke andere organisaties of bedrijven bieden lessen Nederlands aan?
 - a. Hoeveel docenten geven Nederlands aan deze instellingen? (Geef aantal personen)
 - b. Hoeveel studenten volgen lessen Nederlands aan deze instellingen?
- 7 Hoeveel CNaVT- examens zijn er afgenomen?
- 8 Kan het CNaVT voldoen aan de vraag naar CNaVT-examens in het land?
- 9 Hoeveel studenten van afdelingen Nederlands hebben een CNaVT-examen afgelegd? (Geef aantal per examen)
- 10 Welke netwerken/samenwerkingsverbanden/platforms zijn er voor het Nederlands?
- 11 Welke activiteiten worden er georganiseerd in het land rondom Neerlandistiek, het Nederlands en de Nederlandse/Vlaamse cultuur?
- 12 Door wie worden deze activiteiten georganiseerd?
- 13 Welke activiteiten organiseert uw afdeling Nederlands, naast onderwijs en onderzoek, op het gebied van Neerlandistiek?

Nederlands in vertalingen

- 14 Hoeveel geaccrediteerde literair vertalers Nederlands zijn er?
- 15 Hoeveel actieve literair vertalers Nederlands zijn er?
- 16 Hoeveel literaire vertalingen vanuit het Nederlands zijn er verkocht?
 - a. Wat is hiervan de omzet?
- 17 Hoeveel titels zijn er verkocht?
- 18 Welke trends zijn er op de literaire markt?

- 19 Wat zijn gangbare tarieven voor literair vertalers?
- 20 Hoeveel geaccrediteerde niet-literair vertalers Nederlands zijn er?
- 21 Hoeveel actieve niet-literair vertalers Nederlands zijn er?
- 22 Hoeveel juridische vertalingen vanuit het Nederlands zijn er gemaakt?
 - a. Wat is hiervan de omzet?
- 23 Hoeveel technische vertalingen vanuit het Nederlands zijn er gemaakt?
 - a. Wat is hiervan de omzet?
- 24 Hoeveel economische vertalingen vanuit het Nederlands zijn er gemaakt?
 - a. Wat is hiervan de omzet?
- 25 Wat zijn gangbare tarieven voor niet-literair vertalers?
- 26 Hoeveel ondertitelaars Nederlands zijn er?
- 27 Hoeveel tolken Nederlands zijn er?

Nederlands en reizen

- 28 Hoeveel inwoners bezoeken Nederland voor zaken?
- 29 Hoeveel inwoners bezoeken Nederland voor vakantie?
- 30 Hoeveel besteden deze toeristen in totaal tijdens hun bezoek aan Nederland?
- 31 Hoeveel besteden deze zakenreizigers in totaal tijdens hun bezoek aan Nederland?
- 32 Hoeveel Nederlanders bezoeken uw land voor zaken?
- 33 Hoeveel Nederlanders bezoeken uw land voor vakantie?
- 34 Hoeveel besteden Nederlandse toeristen in totaal tijdens hun bezoek aan uw land?
- 35 Hoeveel besteden Nederlandse zakenreizigers in totaal tijdens hun bezoek aan uw land?
- 36 Hoeveel studenten gaan als onderdeel van hun studie voor een uitwisseling van minimaal 3 maanden naar Nederland?
- 37 Hoeveel Nederlandse studenten komen als onderdeel van hun studie naar uw land voor een uitwisseling van minimaal 3 maanden?
- 38 Hoe groot is de groep eerste generatie immigranten uit uw land in Nederland?
- 39 Hoe groot is de groep eerste generatie Nederlandse immigranten in uw land?
- 40 Hoeveel inwoners bezoeken Vlaanderen voor zaken?
- 41 Hoeveel inwoners bezoeken Vlaanderen voor vakantie?
- 42 Hoeveel besteden deze toeristen in totaal tijdens hun bezoek aan Vlaanderen?
- 43 Hoeveel besteden deze zakenreizigers in totaal tijdens hun bezoek aan Vlaanderen?
- 44 Hoeveel Vlamingen bezoeken uw land voor zaken?
- 45 Hoeveel Vlamingen bezoeken uw land voor vakantie?
- 46 Hoeveel studenten gaan voor een uitwisseling van minimaal 3 maanden naar Vlaanderen?
- 47 Hoeveel Vlaamse studenten komen naar uw land voor een uitwisseling van minimaal 3 maanden?
- 48 Hoe groot is de groep eerste generatie immigranten uit uw land in Vlaanderen?
- 49 Hoe groot is de groep eerste generatie Vlaamse immigranten in uw land?

Nederlands in de economie

- 50 Welke Nederlandse organisaties zijn in uw land gevestigd?
- 51 Welke Vlaamse organisaties zijn in uw land gevestigd?
- 52 Welke organisaties hebben handelsrelaties met Vlaanderen?
- 53 Welke organisaties hebben handelsrelaties met Nederland?
- 54 Hoe groot is het handelsvolume tussen Nederland en uw land?
 - a. Hoeveel werkgelegenheid levert dat op?
- 55 Hoe groot is het handelsvolume tussen Vlaanderen en uw land?
 - a. Hoeveel werkgelegenheid levert dat op?
- 56 Welke organisaties hebben Nederlandssprekend personeel in dienst?
- 57 In welke sectoren is er veel vraag naar personeel dat Nederlands spreekt?

Nederlands in de wetenschap

- 58 Hoeveel wetenschappelijke peer-reviewed publicaties heeft uw afdeling Neerlandistiek gepubliceerd?
- 59 Hoeveel wetenschappelijke niet peer-reviewed publicaties heeft uw afdeling Neerlandistiek gepubliceerd?
- 60 Hoeveel overige wetenschappelijke publicaties heeft uw afdeling Neerlandistiek gepubliceerd?
- 61 Hoeveel onderzoekers zijn er werkzaam aan uw afdeling? (Geef aantal personen, niet aantal uren)
- 62 Rondom welke onderzoeksthema's werken deze onderzoekers?
- 63 Aan welke interuniversitaire of internationale onderzoeksprojecten neemt uw afdeling deel?
- 64 In hoeverre is er sprake van interdisciplinaire samenwerking met andere afdelingen en vakken?
- 65 Hoeveel publicaties zijn er verschenen in samenwerking met collega's van andere afdelingen en vakken?
- 66 Bent u onderdeel van wetenschappelijke of didactische samenwerkingsverbanden (met andere afdelingen Nederlands in uw regio, of met andere disciplines in uw universiteit)

Nederlandse en Vlaamse cultuur

- 67 Hoeveel ondertitelde/gesynchroniseerde Nederlandstalige films zijn er uitgezonden?
- 68 Hoeveel ondertitelde/gesynchroniseerde Nederlandstalige tv-programma's zijn er uitgezonden? Exclusief programmaconcepten
- 69 Hoeveel Nederlandstalige nummers zijn er opgenomen in de top 40 (of een vergelijkbare hitlijst)?
- 70 Hoeveel nummers van Vlaamse artiesten stonden er in de top 40 (of een vergelijkbare hitlijst)? N.B. Dit kunnen ook niet-Nederlandstalige nummers zijn.
- 71 Hoeveel nummers van Nederlandse artiesten stonden er in de top 40 (of een vergelijkbare hitlijst)? N.B. Dit kunnen ook niet-Nederlandstalige nummers zijn.
- 72 Hoeveel concerten van Vlaamse artiesten zijn er geweest?

- 73 Hoeveel concerten van Nederlandse artiesten zijn er geweest?
- 74 Hoeveel theatervoorstellingen van Vlaamse makers zijn er geweest?
- 75 Hoeveel theatervoorstellingen van Nederlandse makers zijn er geweest?
- 76 Hoeveel andere kunstuitingen van Vlaamse kunstenaars zijn er geweest?
- 77 Hoeveel andere kunstuitingen van Nederlandse kunstenaars zijn er geweest?
- 78 Welke andere evenementen hebben plaatsgevonden waarbij de Vlaamse cultuur een belangrijke plek innam?
- 79 Welke andere evenementen hebben plaatsgevonden waarbij de Nederlandse cultuur een belangrijke plek innam?
- 80 Wat is de omzet van de Nederlandse culturele sector in uw land?
- 81 Wat is de omzet van de Vlaamse culturele sector in uw land?

8.1 Deelvraag 2: Welke kwalitatieve en kwantitatieve meerwaarde levert de aanwezigheid van het Nederlands in het buitenland? Welke kansen kunnen nog (beter) worden benut?

Waarde van het Nederlands volgens bedrijven/organisaties

- 82 Welke organisatie vertegenwoordigt u?
- 83 Binnen welke sector is uw organisatie actief?
- 84 Welke relatie heeft uw organisatie met Nederland of Vlaanderen?
- 85 Werken er moedertaalsprekers van het Nederlands in uw organisatie?
- 86 Werken er anderstaligen met kennis van de Nederlandse taal en/of Nederlandstalige cultuur in uw organisatie?
 - a. Zo ja, waarom worden er geen Nederlanders of Vlamingen aangeworven voor deze banen?
- 87 Ziet uw organisatie het als een voordeel als werknemers Nederlands spreken en kennis hebben van de Nederlandstalige cultuur?
 - a. Waarom wel/niet?

- 88 Welke functies worden vervuld door mensen met kennis van de Nederlandse taal en/of Nederlandstalige cultuur?
- 89 Zijn er werkzaamheden die Nederlandssprekenden (makkelijker) uit kunnen voeren doordat zij bekend zijn met de taal en/of cultuur?
- a. Zo ja, welke werkzaamheden zijn dat?
- 90 Gaat u gericht op zoek naar werknemers die Nederlands spreken en/of bekend zijn met de Nederlandstalige cultuur?
- a. Zo ja, voor welke functies is dat?
- 91 Speelt het Nederlands op een andere manier een rol in uw organisatie?
- 92 Wat vindt u van deze vragenlijst? Ontbreken er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens alumni

- 93 Aan welke hogeronderwijsinstelling(en) heeft u Nederlands gestudeerd?
- 94 In welk jaar bent u afgestudeerd?
- 95 Waarom heeft u Nederlands gestudeerd?
- 96 Welke andere taal heeft u bestudeerd naast het Nederlands?
- 97 Hoe zorgt u ervoor dat na uw studie uw kennis van het Nederlands behouden blijft?
- 98 Waarom is kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur waardevol volgens u?
- 99 Vertelt u anderen in uw omgeving weleens over de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur?
- 100 Wat bent u na uw afstuderen gaan doen? Denk aan werken, vervolgstudie, reizen
- 101 Wat doet u met uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur, sinds u afgestudeerd bent? Denk bijvoorbeeld aan werk, vervolgstudie, hobby's
- 102 Welke kansen heeft u op de arbeidsmarkt/de academische wereld doordat u Nederlands spreekt en bekend bent met de Nederlandstalige cultuur?
- 103 Hoe lang heeft u gesolliciteerd voordat u een baan gevonden had? Of: Hoe lang bent u al aan het solliciteren?
- 104 Wordt er tijdens sollicitaties gevraagd naar uw niveau Nederlands?
- 105 Welke banen heeft u vervuld sinds uw afstuderen? Noem ook de organisatie, de sector en het land waar u gewerkt heeft.
- 106 Op welk niveau was uw eerste baan na uw afstuderen? (Op academisch niveau of op een lager of een hoger niveau?)
- a. Op welk niveau werkt u nu?
- 107 Wanneer gebruikt u uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur in uw werk?
- 108 Wat vindt u van deze vragenlijst? Ontbreken er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens huidige studenten

- 109 Aan welke hogeronderwijsinstelling studeert u Nederlands?
- 110 Hoeveel jaar studeert u nu Nederlands?
- 111 Welke andere taal studeert u naast het Nederlands?
- 112 Waarom bent u Nederlands gaan studeren?
- 113 Wat wilt u met uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur gaan doen na uw studie?
- 114 Hoe wilt u na uw studie uw kennis van het Nederlands behouden?
- 115 Waarom is kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur waardevol volgens u?
- 116 Waarvoor gebruikt u het Nederlands buiten uw lessen?
- 117 Heeft u stagegelopen voor het vak/de studie Nederlands?
- a. Zo ja, waar heeft u stagegelopen? Noem de organisatie, de sector en het land
- 118 Vertelt u anderen in uw omgeving weleens over de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur?
- 119 Wat vindt u van deze vragenlijst? Ontbreken er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens de Nederlandse ambassade en Vlaamse Vertegenwoordiging

- 120 Welke status heeft het Nederlands in uw land?

- 121** Waarom is het onderwijs in de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur waardevol in uw land?
- 122** Waarom vinden uw relaties het onderwijs in de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur waardevol?
- 123** Wat doet uw organisatie voor de Neerlandistiek in uw land?
- 124** Hoe ziet u de rol van uw organisatie ten opzichte van het Nederlands de Nederlandse taal en Nederlandstalige cultuur in uw land?
- 125** Welke kansen en bedreigingen zijn er voor het Nederlands en de Nederlandstalige cultuur in uw land?
- 126** Wat vindt u van deze vragenlijst? Ontbreken er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

Waarde van het Nederlands volgens docenten

- 127** Aan welke hogeronderwijsinstelling werkt u?
- 128** Waarom is kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur waardevol in uw land?
- 129** Welke mogelijkheden biedt kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur?
- 130** Waarom heeft u ervoor gekozen docent Nederlands te worden?
- 131** Hoe overtuigt u studenten om lessen Nederlands te gaan volgen?
- 132** Heeft u tips voor collega-docenten om studenten aan te trekken?
- 133** Brengen uw studenten ook een bezoek aan Nederland of Vlaanderen?
- a. Zo ja, wat is het doel van hun verblijf?

Kansen en ontwikkelingen volgens docenten

- 134** Welke status heeft het Nederlands in uw land?
- 135** Welke kansen en bedreigingen zijn er voor de Neerlandistiek?
- 136** Wat zou er moeten gebeuren om de Neerlandistiek succesvoller te maken in uw land?
- 137** Wat kan uw afdeling dankzij de subsidies van de Taalunie doen, wat u anders niet zou kunnen doen?
- 138** Vraagt u ook bij andere instanties subsidies aan voor uw afdeling Nederlands?

- a. Zo ja, in welk land zijn die instanties gevestigd?
- b. Waaraan worden die subsidies besteed?
- 139** Als u de inkomsten van de afdeling onderverdeelt in percentages, welk deel wordt dan gefinancierd door de Taalunie, welk deel door de universiteit en welk deel wordt op een andere manier verkregen? U mag een schatting geven.
- 140** Is er een evenwicht tussen het aantal studenten dat Nederlands wil studeren en het aantal beschikbare plekken op uw opleiding?
- a. Zo nee, is er een overschot of tekort aan studenten?
- 141** Voldoen de opleiding en activiteiten die uw afdeling aanbiedt aan de behoeften van de studenten?
- a. Zo niet, waar vragen studenten om?
- 142** Voldoet het aanbod van uw afdeling aan de vraag van de arbeidsmarkt?
- 143** Aan welke ondersteuning vanuit de Taalunie heeft uw afdeling behoefte?
- a. Wat zou het resultaat zijn als uw afdeling die ondersteuning zou krijgen?
- 144** Aan welke ondersteuning van andere partijen heeft uw afdeling behoefte? Denk aan de Nederlandse ambassade, Vlaamse Vertegenwoordiging of een literaire of culturele organisatie.
- 145** Wat vindt u van deze vragenlijst? Ontbreken er vragen? Zijn er zaken onduidelijk?

9 Bijlage B: Data-analyse door werkgroep in Poznań

9.1 Samenvatting

Ruben van Luijk

Polen is allang niet meer alleen het land waar de aspergestekers in Limburg en de tomatenplukkers in het Westland vandaan komen. Het is inmiddels de zesde markt van de Europese Unie, een regionale minigrootmacht in de Centraal-Europese ruimte tussen Duitsland en Rusland, en zelf ook een importeur van arbeidsmigranten – volgens officiële opgaven werken er momenteel zo'n 900.000 Oekraïners als gastarbeider in de republiek.¹¹² Nederland moet als exporteur naar Polen alleen Duitsland, Rusland en China voor zich laten; België staat op nummer 8 in de lijst.¹¹³ Deze hechte economische banden gaan ook gepaard met een levendige belangstelling voor het Nederlands. Aan de Universiteit van Wrocław begonnen dit studiejaar meer studenten aan de studie Nederlands dan aan de Universiteit van Amsterdam.¹¹⁴ En anders dan in Amsterdam staan de studenten er in de rij: in Wrocław waren er drie keer zoveel aanmeldingen als beschikbare plaatsen. Dit rapport verkent de positie van het Nederlands in Polen, de achtergronden daarbij en de rol die de NTU met name aan de Poolse universiteiten zou

kunnen spelen om de positie van het Nederlands te versterken. De informatie is gebaseerd op literatuur, opgaven door diverse instanties en organisaties, en enquêtes die werden afgenomen onder bedrijven, vakgroepen, docenten, studenten en alumni in Polen.

Economische en culturele banden

Al in de vroegmoderne tijd waren er intensieve culturele en economische banden tussen de Nederlanden en het gebied dat nu Polen heet. Toen Polen achter het IJzeren Gordijn verdween werden deze banden minder intensief, maar de val van het communistische regime en de daaropvolgende liberalisering zorgden voor een heropleving. Deze heroplevende banden waren en zijn in de eerste plaats economisch. Polen werd lid van EU in 2004 en trad toe tot de Schengenzone in 2007. Dat leidde tot een grootschalige arbeidsmigratie van Polen naar West-Europa die tot op de dag van vandaag nog doorgaat. Op dit moment verblijven er volgens de officiële cijfers ruim 180.000 Polen in Nederland en Vlaanderen, hoewel het werkelijke aantal door sommige op zeker 280.000 wordt geschat. De voortdurende economische groei en het liberale economische beleid trok ook Nederlandse en Vlaamse bedrijven en investeerders naar Polen – naar schatting zijn in de Centraal-Europese republiek circa 3000 ondernemingen uit de moedertaallanden actief. Bij een aantal van deze bedrijven betreft het outsourcing-activiteiten waarbij het lagere salarisniveau in Polen een doorslaggevende factor is. Zo opereert de Nederlandstalige Business Service van Ikea vanuit Polen.

De sterke economische banden tussen de Lage Landen en Polen contrasteren een beetje met de culturele contacten. Er zijn jaarlijks zo'n 170 optredens, bijna veertig theatervoorstellingen en zeker 100

¹¹² <https://poolsstuden.nl/geld-verdienen-met-poolseconomie/>, bezocht op 9 april 2019; Marta Jaroszewicz, *Migration from Ukraine to Poland: The trend stabilises* (Warschau, OŚrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia 2018), 5.

¹¹³ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, *Handels- en investeringscijfers Polen-Nederland* (2018), 2 – <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2018/05/Handels-en-investeringscijfers-Polen-Nederland-april-2018.pdf>

¹¹⁴ Aan de UVA – de grootste opleiding Nederlands in Nederland – schreven zich 53 studenten in, aldus <https://www.neerlandstiek.nl/2018/09/studentenaantallen-nederlands-de-cijfers/>, tegen 80 in Wrocław (zie hoofdstuk vijf van dit rapport

filmvertoningen van cultuurmakers uit de moedertaallanden in Polen. Nederlandstalige schrijvers en kunstenaars bezoeken Polen en jaarlijks worden zo'n twintig literaire titels in het Pools vertaald. Niettemin krijgt men niet de indruk dat Nederland en Vlaanderen prominent aanwezig zijn op de Poolse culturele kaart. En dat terwijl zeker Nederland een steeds populairder vakantiebestemming is voor Polen. In 2017 werd Nederland bezocht door 175.000 Poolse toeristen die samen 637 miljoen euro uitgaven, waarmee ze op de vierde plaats stonden van *spending nations* in Nederland.

De Neerlandistiek in Polen

Een opvallende uitzondering op dit magere culturele profiel vormt de Poolse Neerlandistiek. Die floreert als nooit tevoren. Hoewel de wortels van de huidige opleidingen Nederlands deels nog in de communistische periode liggen, begonnen de vakgroepen pas echt te groeien na de val van het communisme, toen er in Polen steeds meer carrièremogelijkheden met het Nederlands ontstonden.¹¹⁵ Momenteel volgen er circa 540 studenten lessen Nederlands aan vijf of zes universiteiten. Bij de kleinere vakgroepen (Łódź, Opole, wellicht Warschau) doen ze dat als bijvak. De drie grootste opleidingen – Wrocław met 253 studenten, Poznań met 153 studenten en Lublin met 102 studenten – bieden zowel een bachelor- als een mastertraject aan. Met name in deze laatste drie centra is de Neerlandistiek ook academisch zeer actief, met een output van tientallen wetenschappelijke bijdragen op jaarbasis, een uitgebreid netwerk van (inter)nationale academische contacten en samenwerkingsverbanden, en een waaier aan extra-curriculaire activiteiten. Het medewerkersbestand bestaat uit bijna veertig docenten, waaronder ook enkele hoogleraren.

¹¹⁵ Het is trouwens een interessante vraag of het bestaan van deze universitaire opleidingen geen belangrijke factor is geweest voor de vestiging van outsourcing bedrijven die Nederlandssprekenden in dienst hebben.

De basis van dit succes wordt gevormd door de decennialange inzet van de afdelingen en de grote vraag naar goed opgeleid Nederlandssprekend personeel in Polen, zowel bij ondernemingen die zakendoen met of vanuit de Lage Landen als bij de outsourcing afdelingen van multinationals als Ikea. Met een bachelor of master Nederlands vind je vrij moeiteloos een goedbetaalde baan in Polen. 'Ik ken mensen die zelfs met niveau A1-A2 aangenomen zijn,' verklaart een van de docenten in onze enquête. Gevraagd naar de waarde van het Nederlands in Polen wezen zowel de vakgroepen als de docenten dan ook in de eerste plaats op economische perspectieven.

Onze enquête lijkt er overigens op te wijzen dat ze daarmee de motivatie van hun studenten misschien niet helemaal goed inschatten. Desgevraagd gaven veel studenten ook de ruime carrièremogelijkheden als reden om de taal te studeren, maar het meest genoemd werd toch interesse in de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur alsmede het bijzondere, ietwat exotische karakter van de taal. Onze steekproef onder de Poolse alumni bevestigt dit beeld. De studenten vormen naar eigen zeggen enthousiaste culturele ambassadeurs voor het Nederlands: vrijwel zonder uitzondering vertellen ze anderen in hun omgeving over de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur.

Kansen en bedreigingen voor de Poolse Neerlandistiek

De vakgroepen en medewerkers is ook gevraagd welke kansen en bedreigingen ze voor de Poolse Neerlandistiek aan de horizon zien. Als kans wordt het meest frequent de voortdurende economische groei in Polen genoemd die tot nog meer economisch contact met de Lage Landen zou kunnen leiden. Ook het ontstaan van een Poolse migrantengemeenschap in Nederland en Vlaanderen biedt kansen. Verder is een aantal docenten optimistisch over de ontwikkeling van de eigen vakgroepen: meer professionalisering en een trend in de richting van toegepaste linguïstiek en interdisciplinair onderzoek.

De belangrijkste bedreigingen die genoemd worden zijn:

- De gunstige economische situatie waardoor de meeste studenten al vroeg de arbeidsmarkt ingezogen worden. Een relatief klein deel van de studenten gaat verder met een master. Dit en de pragmatische instelling van veel studenten zijn een bedreiging voor het academische gehalte van de opleiding
- Een aantal andere docenten noemt juist een gebrek aan praktische inhoud van de opleiding en een te grote nadruk op puur academische vakken 'waar studenten na hun studie niets mee kunnen doen'. Op dit punt leven duidelijk verschillende opvattingen binnen het docentenkorps
- De economische groei kan ook negatieve repercussies hebben op de lange termijn. Wanneer het Poolse salarisniveau verder stijgt zijn Poolse Nederlandssprekenden niet meer financieel interessant voor outsourcing waarmee een groot werkgebied voor afgestudeerden zou wegvallen
- De relatief slechte werkomstandigheden op de Poolse universiteiten (m.n. qua salaris) waardoor het moeilijk is gekwalificeerd personeel aan te trekken en zeker gekwalificeerde moedertaalsprekers. Dit laatste punt wordt door meerdere docenten expliciet genoemd
- De trend ook binnen sommige Poolse universiteiten tot verdere schaalvergroting, waardoor relatief kleine studiegebieden als het Nederlands gevaar lopen om geïsurpeerd te worden door grotere vakgroepen
- Het slechte imago van de geesteswetenschappen
- De Poolse politieke situatie, met een eurosceptische, anti-intellectualistische partij aan het roer
- Twee docenten refereren aan de houding tegenover de eigen taal & cultuur in de moedertaallanden

De NTU en de Poolse Neerlandistiek

De vakgroepen Nederlands in Polen worden in hoofdzaak vanuit de eigen universitaire geldstromen bekostigd. Circa 5-15% van het budget bestaat uit ondersteuning door van de Nederlandse Taalunie: hoe groter de vakgroep, hoe kleiner het NTU-aandeel.

Daarnaast worden er ook andere derde-geldstromen aangesproken, voornamelijk fondsen in Polen zelf. In Wrocław bijvoorbeeld komt naar schatting 5% van het budget uit NTU-pot en 10% uit deze overige geldbronnen.

Het NTU-geld wordt voornamelijk besteed aan zaken waarvoor het moeilijk is financiering van de universiteit te krijgen, zoals leermiddelen, gastlezingen, uitwisselingen, publicaties en studentenactiviteiten. Er is grote waardering voor deze steun, die ook belangrijk is omdat het de positie van de vakgroepen in het interne universitaire machtsspel versterkt. 'Elke steun van buitenaf versterkt de positie van de kleine vakgroep omdat het een soort bewijs is dat men een extra geldstroom kan genereren,' aldus een medewerker uit Poznań, 'Nederland moet wat dat betreft een meer actieve rol gaan spelen.'

De kleinste vakgroepen en een klein aantal docenten vinden de huidige ondersteuning door de NTU adequaat. De andere vakgroepen en docenten zouden een verdere uitbouw ervan verwelkomen. Tot de meest urgente punten waarop ondersteuning gewenst is behoren:

- Meer mogelijkheden voor de Poolse studenten om in de moedertaallanden te verblijven, bijvoorbeeld door subsidiëring van groepsreizen, een vergroting van de capaciteit van de zomerkampen, het creëren van (goedbetaalde) stages
- De twee grootste vakgroepen en veel docenten stellen dat er dringend behoefte is aan een verruiming van de suppletierегeling voor moedertaalsprekers. Die is nu simpelweg afgestemd op één moedertaalspreker per vakgroep, wat bij opleidingen met 150, 250 studenten een gotspé is
- Meer ondersteuning van contacten tussen en uitwisselingen met vakgenoten in de moedertaallanden en binnen de Poolse Neerlandistiek. Wat betreft het laatste wordt door meerdere vakgroepen en docenten ook expliciet om ondersteuning voor OPON gevraagd, het platform voor Poolse Neerlandici.

- Meer ondersteuning voor al dan niet specialistische academische publicaties, meer onderzoeksbeurzen
- Als algemeen punt wordt door meerdere respondenten vermeld dat er behoefte is aan een eenvoudigere subsidieregeling voor kleine bedragen, met name voor initiatieven van de studenten.

Aanbevelingen voor toekomstige veldanalyses

Voor gedetailleerde opmerkingen over de formulering en aard van de enquêtevragen verwijzen wij naar hoofdstuk 11. Hier vermelden wij slechts de algemene aanbevelingen van onze werkgroep naar aanleiding van onze ervaringen met het uitvoeren van de veldanalyse.

- Het theoretische en inhoudelijke kader zou wellicht scherper getrokken kunnen worden
- De NTU zou beter moeten inventariseren welke gegevens al bij de eigen organisatie bekend zijn
- Plan de veldanalyse voortaan vóór het begin van het academisch jaar, zodat een bachelor- of masterstudent ze als afstudeerproject kan uitvoeren. Dat zou ook de budgettering beter in balans brengen
- Organiseer de technische uitvoering van de online enquêtes in eigen huis
- Het bleek moeilijk alumni te bereiken omdat geen van de vakgroepen in Polen een systematisch adresbestand van deze groep leek bij te houden. Om meerdere redenen zou het een goed idee zijn om dit wel te doen. Wij adviseren de NTU om hierin het voortouw te nemen
- Het verzamelen van gegevens bij bedrijven bleek voor de huidige werkgroep in de huidige omstandigheden een te grote uitdaging. Wanneer de NTU bijzonder geïnteresseerd is in deze groep adviseren wij hier een afzonderlijke, meer kwalitatief gerichte analyse aan te wijden, bijvoorbeeld als apart afstudeerproject van een student
- Mocht het de bedoeling van de NTU zijn deze enquêtes jaarlijks af te nemen, dan voorzien wij grote enquêtemoeheid bij de doelgroep(en). Wij adviseren de veldanalyse van jaar tot jaar over verschillende landen te laten rouleren.

9.2 Economische context

Kinga Schmidt

Import en export

Polen is voor de Lage Landen geen onbelangrijk export- en importland. In 2017 stond Polen op de zesde plaats in de rangorde van Nederlandse invoer met een waarde van 8,1 miljard euro en van Nederlandse export met een waarde van 11,9 miljard euro.¹¹⁶ Vlaanderen exporteerde daarentegen voor 6,5 miljard euro naar Polen, wat 2% van de totale Vlaamse export is. Daarmee komt Polen op de tiende plaats als exportpartner. De Vlaamse invoer uit Polen bedroeg in 2017 3,6 miljard, wat neerkomt op 1,2% van de totale Vlaamse import.¹¹⁷ In 2018 groeide het Poolse aandeel in de Vlaamse export van 2% naar 2,2% en werd Polen de zesde belangrijkste exportpartner voor Vlaanderen.¹¹⁸ Het is waarschijnlijk dat deze cijfers in de toekomst zullen blijven groeien. Het International Trade Center begroot althans dat Nederland nog voor 5,8 miljard dollar meer kan exporteren naar Polen en België voor 3,1 miljard.¹¹⁹

Handelsrelaties

In Polen zijn veel Nederlandse investeringen geweest. Men vindt hier vestigingen van grote multinationals als Philips, Shell, Heineken, Randstad, Nationale Nederlanden, ING Bank, Otto Workforce, Arcadis, AkzoNobel en Business Lease. Andere Nederlandse

¹¹⁶ "Internationale handel; in- en uitvoer; SITC-3, landen(groepen) 1996-2017," Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd 2 november, 2018,

<https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=7137SHIH&D1=1&D2=a&D3=49&D4=207,220,233,246,259,272,285,298,311,324,1&HD=150410-2102&HDR=T,G2,G3&STB=G1>

¹¹⁷ "Polen in cijfers," Flanders Investment & Trade, bezocht op 11 maart, 2019, <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/polen/cijfers>

¹¹⁸ "Polen in cijfers," Flanders Investment & Trade, bezocht op 11 maart, 2019, <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/polen/cijfers>

¹¹⁹ "Export Potential Map," International Trade Center, laatst gewijzigd in december, 2017, [http://exportpotential.intracen.org/#/markets/geo-map?fromMarker=i&exporter=528;Flanders Investment & Trade, "Vlaanderen 2018 ExportBarometer," 19.](http://exportpotential.intracen.org/#/markets/geo-map?fromMarker=i&exporter=528;Flanders%20Investment%20&Trade,%20Vlaanderen%202018%20ExportBarometer,%2019)

bedrijven opereren in Polen via handelsagenten of Poolse distributeurs.¹²⁰ Precieze cijfers over het aantal actieve bedrijven ontbreken. De Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel in Polen kent echter al ruim 200 leden: zowel Nederlandse bedrijven die zaken doen met Polen als Poolse bedrijven die zaken doen met Nederlandse bedrijven of instellingen of zelf actief zijn in Nederland.¹²¹ Volgens deze organisatie zou het totaal aantal bedrijven die in Polen actief zijn met het Nederlands en/of uit het Nederlandstalige taalgebied komt rond de drieduizend belopen.¹²² Wij hebben deze cijfers niet geverifieerd.

Het aantal Vlaamse bedrijven dat actief is in Polen is eveneens onbekend. De Vlaamse bijdrage op de Poolse markt bestaat veelal uit het oprichten van Poolse firma's met Vlaams kapitaal en het vestigen van dochtermaatschappijen, filialen of verkoopkantoren in Polen. Tevens is er een onbekend aantal Poolse bedrijven actief in Vlaanderen.¹²³

Werkgelegenheid

In de meeste Nederlandse bedrijven in Polen zijn er één of enkele Nederlanders in dienst, die veelal als expat uitgezonden worden naar Polen. Ze vervullen meestal de functie van algemeen directeur of een andere managementfunctie, hoewel er een nieuwe trend gesignaleerd kan worden waarbij ook managementfuncties steeds vaker door Polen vervuld worden.¹²⁴

Een groot aantal Nederlandstalige werknemers werkt daarnaast bij zogenaamde BSO's (Business Support Offices) van in Polen gevestigde Nederlandse bedrijven.

Deze functies worden vaak vervuld door Polen die Nederlandse taal- en letterkunde gestudeerd hebben aan de Poolse universiteiten. Zij zijn interessant voor Nederlandse en Vlaamse bedrijven vanwege het lagere salarisniveau in Polen. Moedertaalsprekers zullen eerder voor een baan in Nederland of Vlaanderen kiezen vanwege de betere arbeidsvoorwaarden aldaar.

Er is een constante vraag naar Nederlandssprekende mensen waardoor de kennis van het Nederlands als belangrijk troef gezien wordt. Ze worden vaak gezocht op de Poolse arbeidsmarkt of via (inter)nationale arbeidsbemiddelingsbureaus. De sectoren waarin de Nederlandstaligen werk kunnen vinden, zijn zeer divers. Behalve BSO's betreft het werkzaamheden van financieel-administratieve aard, managementfuncties, Human Resources, inkoop, financiën, IT, technische sectoren, onderwijs, bouw, adviesbureaus, gezondheidszorg, publieke en EU-instellingen, diplomatie, ministeries, enzovoorts.

9.3 Toerisme

Aangezien Polen sinds enige jaren ook deel uitmaakt van het Schengengebied worden er geen officiële statistieken meer bijgehouden van het aantal Polen dat Nederland bezoekt. Volgens cijfers verzameld door brancheorganisaties vormden Poolse toeristen in 2015 echter bijna 10% van alle toeristen die Nederland bezocht hebben – een verrassend hoog aandeel.¹²⁵ In 2016 gingen 149.000 Polen op vakantie naar Nederland; in 2017 steeg dit aantal tot 175.000.¹²⁶ Het toerisme naar Vlaanderen is bescheidener: 31.601 Polen gingen in 2017 op vakantie naar Vlaanderen.¹²⁷ Met een lagere koopkracht (het gemiddelde inkomen is momenteel 70% van het EU-gemiddelde) is het te verwachten dat Polen in Nederland en Vlaanderen

¹²⁰ United Nations, "Trends in International Migrant Stock"; United Nations, "World Population Prospects."

¹²¹ NPCC, laatst gewijzigd in 2015, <http://nlchamber.com.pl/members/>

¹²² Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel. De Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel is overigens een particuliere brancheorganisatie die niets te maken heeft met de Kamer van Koophandel in Nederland.

¹²³ Data verstrekt door de Vlaamse vertegenwoordiging in Polen

¹²⁴ Flanders Investment & Trade, "Vlaanderen 2018 ExportBarometer," 13. Deze indruk wordt bevestigd door onze enquête.

¹²⁵ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, "Tendrapport toerisme," 226.

¹²⁶ "Hotels; gasten, overnachtingen, woonland, regio," Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd op 30 januari, 2019, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82061NED/barv?ts=1551951760149>

¹²⁷ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in Cijfers 2017 XL," 2.

minder geld uitgeven dan toeristen uit sommige andere landen. Niettemin besteedden Poolse vakantiegangers in 2016 in totaal 637 miljoen euro in Nederland, waarmee ze op de vierde plaats stonden.¹²⁸

De toerismestroom van de Lage Landen naar Polen was veel bescheidener. In 2014 brachten 13.925 Nederlanders en 7887 Vlamingen hun vakantie door in Polen.¹²⁹ Deze toeristen gaan vooral naar bekende toeristenbestemmingen als Krakau, Gdansk en Warschau, hoewel ook Wrocław en Poznań steeds populairder worden.

Gezien de wereldwijde groei van de toerismesector en de nog altijd stijgende koopkracht in Polen kan men aannemen dat het toerisme van en naar Nederland, Vlaanderen en Polen in de toekomst nog zal toenemen. Sinds 2017 groeit het toerisme in Europa met 7% per jaar, in tegenstelling tot de jaren daarvoor, toen het groeicijfer rond de 4% lag.¹³⁰

Een aparte categorie van reizen wordt gevormd door zakenreizen. Het bleek onmogelijk hiervoor exacte gegevens te vinden. Wanneer er inderdaad 3000 bedrijven actief zijn in de handel met Polen valt aan te nemen dat honderden Nederlandse zakenlieden jaarlijks Polen bezoeken. Ook het drukke luchtverkeer van Nederland naar Polen en omgekeerd (40 vliegverbindingen per week) vormt hiervoor een aanwijzing. Ook over de omgekeerde stroom – Poolse zakenreizen naar de Lage Landen – zijn weinig gegevens te achterhalen. Bekend is dat 49.575 Polen Vlaanderen voor zaken bezochten in 2017.¹³¹ Poolse zakenreizigers gaven gemiddeld 922 euro uit per persoon per zakenreis. Vaak worden werkgerelateerde reizen gecombineerd met toeristische trips.

¹²⁸ NRIT Media, Centraal Bureau voor de Statistiek, NBTC Holland Marketing en Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality, "Trendrapport toerisme," 329.

¹²⁹ Statistics Poland, "Tourist arrivals," 2014. Recentere gegevens zijn niet beschikbaar.

¹³⁰ World Tourism Organization, "2017 International Tourism Results"

¹³¹ Toerisme Vlaanderen, "Toerisme in Cijfers 2017 XL," 2.

Migratie

Veel Polen kozen ervoor om zich te vestigen in Nederland. Volgens de cijfers uit het jaar 2018 zijn er nu 134.999 Poolse migranten officieel geregistreerd in Nederland.¹³² Dat is een lichte stijging tegenover het jaar 2017, toen het aantal migranten schommelde tussen 125.978 (volgens het CBS) en 126.133 (volgens de VN)¹³³. Men kan echter ook statistieken vinden waaruit blijkt dat er zo'n 200.000 Poolse migranten in Nederland wonen. Het beeld is niet volledig omdat tijdelijke werknemers zich niet altijd (hoeven te) registreren. In België wonen volgens de officiële opgaven 48.584 Polen, hoewel er ook beweerd wordt dat er al 80.000 Polen in Vlaanderen waren in het jaar 2017.¹³⁴

Net als bij het toerisme is ook bij migratie de omgekeerde stroom veel bescheidener. In 2017 waren er volgens opgave van de VN 2713 Nederlandse en 5476 Vlaamse migranten in Polen.¹³⁵

9.4 Analyse van de enquêtes: bedrijven

Kinga Schmidt, Ruben van Luijk

De NTU leek bij aansturing van de veldanalyse bijzonder geïnteresseerd in gegevens met betrekking van het gebruik van het Nederlands door bedrijven. Het bleek echter behoorlijk pittig die te achterhalen. Zie voor de achtergrond hiervoor ook de uitgebreidere toelichting

¹³² "Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en migratieachtergrond, 1 januari," Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd op 14 mei, 2018, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37325/table?ts=1551952872535>

¹³³ "Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en migratieachtergrond, 1 januari," Centraal Bureau voor de Statistiek, laatst gewijzigd op 14 mei, 2018,

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37325/table?ts=1551952872535>; United Nations, "Trends in International Migrant Stock"; United Nations, "World Population Prospects."

¹³⁴ United Nations, "Trends in International Migrant Stock"; United Nations, "World Population Prospects."; data verstrekt door de Vlaamse vertegenwoordiging in Polen

¹³⁵ United Nations, "Trends in International Migrant Stock"; United Nations, "World Population Prospects."

in het laatste hoofdstuk. Er zijn uiteindelijk mails naar 184 bedrijven gestuurd die in Polen actief zijn met het Nederlands en/of uit het Nederlandstalige taalgebied komen. Op onze vragenlijst hebben 8 bedrijven gereageerd, wat 4,35% is. Ten opzichte van het totaal aantal relevante bedrijven – zoals eerder aangehaald naar schatting 3000 – is dit een druppel in de oceaan. De bevindingen van de enquête moeten dan ook als illustratief worden opgevat en bieden geen betrouwbare statistische uitkomsten met betrekking tot de hele doelgroep.

Van de bedrijven die op de enquête reageerden was de helft verbonden met één of andere vorm van consultancy. De rest was actief in sectoren uiteenlopend van scheepvaart tot landbouw of HR. Een kwart van deze bedrijven heeft een relatie met Nederland of Vlaanderen vanwege het feit dat hun hoofdkantoor er gevestigd is. Anderen werken samen met Nederlandstalige instellingen en/of hebben klanten uit deze regio's.

Bij 75% van deze ondernemingen zijn moedertaalsprekers Nederlands werkzaam. 'Contact tussen organisaties in beide landen verloopt veel gemakkelijk[er] tussen personen die uit hetzelfde land komen,' zo zegt een consultancybedrijf hierover. Men krijgt echter ook de indruk dat het in een aantal gevallen om de directeur/eigenaar/oprichter gaat. Bij de helft van de respondenten werken ook anderstaligen [= Polen] met kennis van de Nederlandse taal en/of cultuur. Een reden om voor kandidaten uit deze groep te kiezen, zo wordt aangegeven, is het feit dat werknemers Pools moeten kennen en Nederlanders of Vlamingen vaak geen Pools spreken. Een andere reden is dat er soms simpelweg geen moedertaalsprekers beschikbaar zijn die de job willen uitoefenen. Vijf van de acht bedrijven zien het als voordeel om Nederlandssprekende werknemers in dienst te hebben. Deze mensen kunnen voor betere communicatie zorgen met het moederbedrijf en met Nederlandstalige instellingen. Ook is er sprake van meer flexibiliteit en meer grip voor of van de behoeftes van de Nederlandstalige klanten. De drie overblijvende firma's die

op deze vraag negatief antwoordden, zeggen dat het Nederlands en de Nederlandstalige cultuur geen rol spelen in hun bedrijf. Bijvoorbeeld omdat ze in een internationale zakelijke omgeving opereren waar het Engels de voertaal is.

9.5 Culturele banden

Bartłomiej Serek

De Nederlandse kunst en cultuur oefent al sinds de Middeleeuwen invloed uit in Europa. Ook in Polen kwam men in aanraking met culturele elementen die uit de Lage Landen kwamen. Op verschillende gebieden werden culturele banden tussen Nederland en Polen gevormd. In geletterde kringen werden er brieven en berichten uitgewisseld tussen wetenschappers, humanisten en diplomaten. Zelfs Erasmus van Rotterdam correspondeerde met Poolse intellectuelen. Dat leidde tot de verspreiding van Nederlandse literatuur en andere werken in Polen. Poolse studenten gingen naar Nederland om daar te studeren en contacten te maken. Er kwamen ook mensen uit Nederland naar Polen, bijvoorbeeld mennonieten die een toevluchtsoord vonden in de omgeving van Gdańsk en Toruń. Daar kan men tot op de dag van vandaag de invloed bespeuren die de Nederlanders op de architectuur hadden.

Optredens, voorstellingen, vertoningen

Ook anno 2019 zijn er nog de nodige culturele banden tussen Polen en de Lage Landen. Artiesten uit Nederland en België komen graag naar Polen om daar te optreden. Zoals blijkt uit gegevens die op de website dutchculture.nl beschikbaar zijn, vonden er in 2017 in Polen 195 activiteiten plaats waarbij 106 Nederlandse artiesten hun werk aan het Poolse publiek presenteerden. De meeste van deze activiteiten waren verbonden met muziek (40%) of audiovisuele optredens (36%). De overige evenementen betroffen andere vormen van podiumkunst, beeldende kunst, literatuur en architectuur.

In 2017 bezochten 35 Vlaamse artiesten Polen en gaven er 51 optredens: in 2018 waren deze aantallen gedaald tot 41 concerten door 28 verschillende

artiesten. De Nederlandse artiesten verzorgden in 2017 131 muziekoptredens in Polen (voor 2018 zijn nog geen gegevens bekend). Bijzonder populaire bands die regelmatig volle zalen in Polen trekken zijn Kensington, Anouk, Saskia Laroo, Candy Dulfer en diverse Nederlandse dj's. Uit Vlaanderen is met name Selah Sue bekend. Binnen het lichte en klassieke genre zijn André Rieu en het Orkest van de Achttiende Eeuw redelijk bekende namen. Ondanks de populariteit van bovengenoemde artiesten had geen van hen in deze periode een Poolse hitnotering.

Een deel van de culturele evenementen betrof theateervoorstellingen. In 2017 waren er 9 voorstellingen van Vlaamse podiumkunstgezelschappen of -kunstenaars in Polen en 27 theateervoorstellingen van Nederlandse gezelschappen. Daarnaast vonden er 129 vertoningen van Nederlandse films plaats. Een andere vermeldingswaardige culturele activiteit is de overeenkomst van de Vlaamse overheid met Slot Ujazdowski, waar zowel in 2017 als in 2018 een Vlaamse beeldend kunstenaar verbleef.¹³⁶ Tot de andere activiteiten behoren tentoonstellingen, schrijversbezoeken en vertalingen van Nederlandstalige boeken naar het Pools. Veel van deze activiteiten werd door de Nederlandse Ambassade en Vlaamse vertegenwoordiging ondersteund, bijvoorbeeld de 'literaire avonden' bij het bezoek van Nederlandse schrijvers aan Polen, die in het belezen Polen vaak goed bezocht worden.

9.6 Vertalingen

Bij het ter perse gaan van dit rapport waren helaas nog geen gegevens bekend aangaande het aantal vertalingen uit het Nederlands in het Pools, maar een eigen korte inventarisatie via de website van het Letterenfonds komt voor 2018 op een aantal van ruim twintig vertalingen van zowel dode als levende Nederlandse auteurs, uitéénlopend van Annie M.G.

¹³⁶ Data verstrekt door Kunstenpunt.

Schmidt tot Grunberg en Paulien Cornelisse.¹³⁷

Persoonlijke observaties geven echter niet de indruk dat de Nederlandstalige literatuur prominent aanwezig is in het Poolse culturele landschap.¹³⁸ Evenmin is ons bekend in hoeverre het grote aantal Polen dat voor kortere of langere tijd als arbeidsmigrant in Nederland of Vlaanderen verblijft (het gaat om honderdduizenden mensen) hierbij in aanraking komt met Nederlandstalige cultuuruitingen. Over dit onderwerp lijken nog geen gegevens verzameld te worden.

Culturele diplomatie

De culturele banden tussen Nederland en Polen zijn een expliciet onderdeel van de Nederlandse diplomatie. Polen valt binnen het Nederlandse internationaal cultuurbeleid onder hoofddoelstelling 3, wat wil zeggen dat culturele relaties en netwerken ondersteund worden om specifieke beleidsdoelen dichterbij te brengen. Het stimuleren van kennis over Nederlandse taal en cultuur is hier onderdeel van. Volgens eigen zeggen zijn de middelen van de Nederlandse ambassade op dit vlak echter beperkt, zodat haar rol in de praktijk vaak neerkomt op die van aanjager en beschermheer van projecten alsmede kenniscentrum en steunpunt.

9.7 De Neerlandistiek in Polen

Patrycja Zawłocka

Het vak Nederlands floreert in Polen. Behalve in de buurlanden wordt waarschijnlijk nergens door zoveel studenten Nederlands als hoofdvak gestudeerd als in Polen: in totaal momenteel door tenminste 540 studenten. Het Nederlands wordt aangeboden door tenminste vijf hogeronderwijsinstellingen in Polen. Dat zijn: de Universiteit van Wrocław (253 studenten), de Adam Mickiewicz Universiteit in Poznań (153

¹³⁷ <https://letterenfonds.secure.force.com/vertalingendatabase/zoeken>

¹³⁸ Bij een bezoek aan een kwaliteitsboekhandel in het centrum van Poznań trof één van de leden van de onderzoeksgroep bijvoorbeeld slechts vier Nederlandse literaire werken aan, respectievelijk van Mulisch, Enquist, Grunberg en Wieringa – veelzeggend genoeg op de plank met 'Duitstalige literatuur'. Op de voordeeltafel vond hij verder nog een vertaling van *Kongo* van Van Reybroeck.

studenten), de Katholieke Universiteit van Lublin Johannes Paulus II (102), de Universiteit van Łódź (20) en de universiteit van Opole (8). Volgens de gegevens van de NTU wordt er ook aan de Universiteit van Warschau en de Jagiellonische Universiteit in Krakau lesgegeven, maar onze indruk is dat deze opleidingen niet meer bestaan. Gezien de reactie daarvandaan op de studentenenquête (zie hoofdstuk 8) is er ook de mogelijkheid om Nederlands te volgen aan de taalschool van de Uniwersytet SWPS, een private universiteit in Warschau – maar het is ons onbekend wie het vak daar geeft en van welke aard en omvang de opleiding is.

Aan de universiteiten in Poznań, Wrocław en Lublin is Neerlandistiek een aparte studierichting, waarop men zowel op bachelor- als masterniveau kan studeren. Aan de andere universiteiten is het vak Nederlands een onderdeel van de specialisatie Germanistiek. Lessen Nederlands worden daar gegeven in de vorm van een lectoraat. In het hele land geven tenminste 39 docenten lessen Nederlands. De meeste daarvan geven les aan de drie grote vakgroepen; de kleinere vakgroepen bestaan meestal uit slechts één docent.

Het academische leven concentreert zich ook voornamelijk op de drie grote vakgroepen in Wrocław, Poznań en Lublin. De meeste medewerkers zijn zowel als docent aangesteld als als onderzoeker. De onderzoeksthema's waar de Poolse neerlandici zich bezighouden variëren tussen de universiteiten. In Poznań focust men op literaire historiografie, receptie van de Nederlandse literatuur in Polen, koloniale, postkoloniale en (Zuid-)Afrikaanse literatuur, de aanwezigheid van het Nederlands in Japan en Taiwan en op culturele mobiliteit in de eerste helft van de 20e eeuw. In Wrocław werkt men rondom de Nederlandse literatuur (de geschiedenis, receptie van de moderne literatuur in Polen, Nederlandse populaire literatuur, de Middelnederlandse literatuur en het verband tussen literatuur en maatschappij), meertaligheid, globalisering in het NVT-onderwijs en cultuurtransfer. De andere thema's die worden behandeld door de onderzoekers van de Universiteit van Wrocław zijn o.a. het

vrijheidsdiscours in Nederland 1780-1796, collocaties in Poolse en Nederlandse rechtstaal en Silezische dichters en hun banden met de Lage Landen, terwijl in Lublin de onderzoeksthema's gericht zijn op de didactiek van tolken en vertalen, imagologie, Nederlandse en vergelijkende taalkunde en receptie van Nederlandstalige literatuur in Centraal-Europa.

Onderzoek en samenwerking

In het jaar 2018 werd er door de gezamenlijke Poolse Neerlandistiek 27 wetenschappelijke peer-reviewed, 16 niet peer-reviewed en 30 overige wetenschappelijke publicaties gepubliceerd. Zeven publicaties verschenen in samenwerking met collega's van andere afdelingen en vakken. De Poolse Neerlandici werken ook samen met andere afdelingen en disciplines in Polen en in het buitenland, bijvoorbeeld op het gebied van literatuur, geschiedenis en communicatie. Opmerkingswaardig is ook dat de achtergrond van de medewerkers soms zeer divers is. Een voorbeeld daarvan is het Departement van Nederlandse en Zuid-Afrikaanse Studies in Poznań, waar een germanist, slaviste, angliste, psychologe, ingenieur, kunsthistorica en kunstschilderes werken. Al deze academici hebben tevens de opleiding Nederlands afgemaakt.

Daarbij nemen de Poolse universiteiten ook deel aan interuniversitaire en internationale onderzoeksprojecten. De Erasmus Leerstoel voor Nederlandse Filologie in Wrocław participeert in de Digital library and Bibliography for Literature in Translation (in samenwerking met Universität Wien, Eötvös Loránd University Budapest en Univerzita Palackého v Olomouci), in het project Dzieje literatury niderlandzkiej (Geschiedenis van Nederlandse Literatuur), "The Wrocław Seminars (Relocating Central Europe in Early Modern and Modern Communication Networks)" en PACTE ("Establishing Competence Levels in the Acquisition of Translation Competence in Written Translation"). Het Departement van Nederlandse en Zuid-Afrikaanse Studies in Poznań doet mee aan een project over het Nederlands in het 17e-eeuwse Taiwan van de National Taiwan Normal University, het Wikiscryptaproject geleid door Prof. Rik Vosters (VU Brussel), een project over Working-Class Literature(s):

Historical and International Perspectives, de vertaling van het compendium over de Zuid-Afrikaanse literatuur naar het Engels en de publicatie daarvan in Zuid-Afrika, en aan het project “Vertrokken Nederlands – Emigrant Dutch” van het Meertens Instituut. Individuele onderzoekers van de Katholieke Universiteit van Lublin nemen ook deel aan Eastbound en het Project Nederlandse literatuurgeschiedenis.

Daarnaast participeren de Poolse vakgroepen in verschillende samenwerkingsverbanden en platforms voor het Nederlands. In Polen zelf werken de vakgroepen in Poznań, Wrocław en Lublin intensief samen in het kader van OPON (Overlegplatform Poolse Neerlandistiek). Bovendien participeert de Erasmus Leerstoel voor Nederlandse Filologie in Wrocław in het project DCC (“Dutch Language, Literature and Culture in a Central European Context”) en is betrokken bij COMENIUS – Vereniging voor Neerlandistiek in Centraal-Europa. De vakgroep in Poznań werkt direct of via de facultair-universitaire overeenkomsten samen met: de Universiteit van Aruba, de Universiteit van Belgrado, de Universiteit Brussel, de Universiteit van Curaçao, de Universiteit Gent, de Universiteit Leiden, de Universiteit van Pretoria en de Universiteit van Vrystaat. Daarnaast werkt de vakgroep samen met instellingen als Stichting FreeLING (tolkenopleiding), de Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel en de Stedenband Toruń-Leiden. Individuele docenten van de Katholieke Universiteit van Lublin coöpereren in CEEPUS (de vereniging van Centraal-Europese neerlandici) en met IVN.

Extracurriculaire activiteiten

Naast het aanbieden van lessen en cursussen Nederlands, worden er ook in Polen verschillende activiteiten rondom Neerlandistiek, het Nederlands en de Nederlandse en Vlaamse cultuur georganiseerd. Via OPON worden er gastlezingen van docenten uit Nederland/Vlaanderen en uitwisselingen van lokale docenten georganiseerd. Verder vindt eenmaal per twee jaar een neerlandicidag plaats, wisselend bij de verschillende vakgroepen of in de hoofdstad Warschau.

Daarnaast zijn er diverse evenementen gericht op studenten Nederlands waarbij de Nederlandse cultuur, literatuur en muziek aan bod komen. Bovendien worden er bijeenkomsten met schrijvers en vertalers, voorstellingen van Nederlandse en Vlaamse toneelgroepen en een Groot Dictee van de Nederlandse Taal georganiseerd. De meeste evenementen die verband houden met de taal en neerlandistiek sensu stricto worden lokaal door de vakgroepen voorbereid en gerealiseerd. De studievereniging in Poznań organiseert elk jaar enkele terugkomende evenementen die met de traditionele Nederlandse feesten verband houden. Zo wordt aansluitend met Koningsdag de week van de Nederlands-Vlaamse cultuur georganiseerd. Sinterklaas gaat gepaard met Tien voor Taal, een quiz voor studenten. De Katholieke Universiteit van Lublin houdt de zogenoemde Dagen van het Nederlands met (semi)wetenschappelijke lezingen en de Erasmus Leerstoel voor Nederlandse Filologie in Wrocław organiseert vertaalworkshops, tentoonstellingen en workshops met Nederlandse en Vlaamse kunstenaars, poëzieavonden en voorstellingen in het Pools van Nederlandse toneelstukken.

De grotere vakgroepen ondernemen daarnaast ook nog activiteiten om het Nederlands bekend te maken bij de schoolgaande jeugd. Ze nemen deel aan onderwijsbeurzen, organiseren evenementen voor jongeren (in de vorm van bijeenkomsten met schrijvers, kunstenaars e.d.), houden voordrachtwedstrijden waar middelbare scholieren kennis maken met Nederlandse cultuur en literatuur en geven lessen Nederlands en over de Nederlanden op scholen. De opleiding in Poznań houdt bijvoorbeeld op maandelijks basis workshops op de middelbare scholen georganiseerd waarin de vakgroep in de vorm van presentaties, lezingen en taalverwervingscolleges haar studies voorstelt.

CnaVT

In Polen worden eveneens CnaVT-examens afgenomen. Het totale aantal inschrijvingen in het jaar 2018 bedroeg 117. 75 daarvan betroffen studenten van de afdelingen Nederlands. Het INFO-examen werd afgelegd door 20 mensen, het FORM-examen door 22

kandidaten. 39 personen hebben het PROF-examen afgelegd. Wat de STRT- en EDUP-examens betreft, bedroeg het aantal inschrijvingen respectievelijk 19 en 17.

9.8 Analyse van de enquêtes: vakgroepen

Ruben van Luijk, Patrycja Zawłocka

Een uitgebreide, door de NTU samengestelde en door de werkgroep licht aangepaste vragenlijst werd als Word-bestand naar alle (bekende) vakgroepen Nederlands in Polen gestuurd. Door alle vakgroepen is hierop gereageerd behalve die aan de Universiteit van Warschau en aan de Jagiellonische Universiteit in Krakau. Mogelijk zijn deze opleidingen niet meer in bedrijf. De opleiding aan de universiteit van Opole bleek niet bekend bij de Taalunie. De antwoorden van de opleiding in Łódź waren – mede door persoonlijke omstandigheden – zeer summier.

Het is de bedoeling dat in deze vragenlijsten de officiële zienswijze van de vakgroep verwoord zou worden, hoewel dat met name bij de kleinere opleidingen een nogal academische kwestie is. De feitelijke gegevens uit deze enquêtes zijn verwerkt in het vorige hoofdstuk; hier zal enkel ingegaan worden op andere aspecten, met name de visie van de vakgroepen op de rol van de Taalunie.

Vraag en aanbod

Voldoen de opleidingen Nederlands in Polen aan de vraag? Qua capaciteit waarschijnlijk niet – de twee grootste vakgroepen geven in ieder geval aan dat het aantal kandidaten het aantal beschikbare studieplaatsen altijd verre overtreft. In Wrocław melden zich bijvoorbeeld elk jaar zo'n 250 studielustigen terwijl er voor maar tachtig eerstejaars plaats is. Opgemerkt moet wel worden dat het universitair systeem in Polen aanmeldingen in de hand werkt – voor een bescheiden bedrag kan een student zich bij een onbeperkt aantal opleidingen proberen in te schrijven.

Hoe kleiner de opleiding, hoe kleiner het overschot aan studenten lijkt te zijn. In Lublin is er naar eigen

verklaring een evenwicht tussen het aantal studenten dat Nederlands wil studeren en het aantal beschikbare plekken, terwijl er in Opole dit jaar niet genoeg kandidaten waren om een eerstejaarsopleiding te laten beginnen.

In inhoudelijk opzicht menen de vakgroepen over het algemeen dat ze aan de behoeften van de studenten voldoen. Bij de opleiding in Łódź wordt betreurd dat de taal maar tot A2-niveau kan worden aangeboden terwijl in Opole grote behoefte bestaat aan een moedertaalspreker voor enkele lesuren per week. 'De studenten zouden wat meer conversatie en vertalen willen in de master,' meldt Lublin, 'En daar is simpelweg geen ruimte voor in het programma.'

Voldoen de vakgroepen in eigen ogen aan de behoeften van de arbeidsmarkt? 'Nee, maar alleen omdat we te weinig alumni hebben.,' antwoordt Opole op deze vraag. Het meest genoemde punt waarop de opleidingen niet aan de vraag van de markt tegemoet komen is het bruto aantal studenten dat elk jaar afgeleverd wordt: De vraag overtreft in grote mate het aanbod. Over het inhoudelijke karakter van de opleiding komt weinig feedback uit het bedrijfsleven. Zowel Wrocław als Poznań geven aan dat ze het studieprogramma de afgelopen jaren hebben aangepast om beter aan te sluiten bij de arbeidsmarkt, met name wat betreft het mastertraject.

De rol van de Nederlandse Taalunie

De inkomsten van de afdelingen komen vooral van de universiteit zelf. Naar de schattingen van de hoofden van de vakgroepen komt ongeveer 5 tot 15 percent van de Taalunie. Dit aandeel is groter naarmate de vakgroep kleiner is. Een uitzondering is Opole, dat momenteel geen enkele ondersteuning ontvangt. De gelden van de Taalunie worden met name aangewend voor de aanschaf van apparatuur en literatuur en het bekostigen van gastcolleges en workshops. In Poznań werden er bijvoorbeeld vertaalworkshops mee gefinancierd, terwijl in Wrocław speciale cabines voor het simultaan tolken konden worden aangeschaft.

Op de vraag welke ondersteuning nog wenselijk is worden uitéénlopende antwoorden gegeven. Vanuit Opole wordt vooral gevraagd om erkenning; Łódź vindt de huidige steun adequaat. In Lublin is behoefte aan fondsen voor een studiereis door de studenten naar Nederland of Vlaanderen. Aangezien Oost-Polen een economisch zwakke regio is hebben de meeste studenten daar zelf geen budget voor terwijl het een grote impuls voor hen zou betekenen.

Ook Wrocław wijst op het belang van het bieden van mogelijkheden voor studenten om de Lage Landen te bezoeken en vraagt vooral om een vergroting van de capaciteit van de zomercursussen. ‘Voor onze studenten is direct contact met de Nederlandse taal en de Nederlandse/Vlaamse cultuur van essentieel belang.’ Ook een verruiming van de suppletie-regeling voor moedertaalsprekers wordt bepleit. Een groter budget voor een grotere vakgroep is op dit punt essentieel. ‘Op dit moment wordt onze Leerstoel (met 25 medewerkers, daaronder 5 professoren, en ca. 250 studenten!) “gelijk behandeld” met de andere vakgroepen Nederlands in Europa – in de zin van “1 vakgroep = 1 vakgroep”, en niet in aantallen van studenten.’ Dit is ook één van de belangrijkste punten van de vakgroep in Poznań: ‘Met meer dan 150 studenten moeten we gewoon meer dan één moedertaalspreker hebben om onze onderwijstaken goed te kunnen realiseren.’¹³⁹ Daarnaast wordt bij deze vakgroep gevraagd om ondersteuning van reizende gastdocentschappen en van uitwisselingen van docenten tussen de Poolse vakgroepen onderling. Ook betreuren beide vakgroepen dat de ondersteuning van OPON is stopgezet.

Andere geldbronnen en samenwerkingspartners

Met name de grotere opleidingen maken ook nog van andere bronnen van ondersteuning gebruik afgezien van universiteit en Taalunie. Lublin wordt ondersteund

¹³⁹ Ter illustratie: in Poznań werken momenteel vier moedertaalsprekers die elk dus slechts een kwart van deze ene suppletie ontvangen.

door de Vlaamse en Nederlandse vertegenwoordiging bij het organiseren van haar Dagen van het Nederlands terwijl Poznań Poolse fondsen aanspreekt voor conferenties en publicaties. Wrocław krijgt ondersteuning van lokale bedrijven en overheidsinstellingen. Bij bepaalde projecten worden ook buitenlandse instellingen voor subsidies gevraagd, in Nederland, België, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Tsjechië. De samenwerking met de Nederlandse ambassade en de Vlaamse Vertegenwoordiging wordt over het algemeen als prettig ervaren – ‘maar de indruk is groot dat de talige cultuur (Nederlands en literatuur) niet in het centrum van de belangstelling binnen het buitenlands beleid van beide landen liggen,’ aldus professor Koch van de vakgroep in Poznań.

9.9 Analyse van de enquêtes: docenten

Patrycja Zawłocka, Ruben van Luijk

Als gezegd is voor docenten en medewerkers een aparte enquête online gezet waarbij een selectie uit de uitgebreide vragenlijst van de NTU is gemaakt (zie appendix). De docenten in Poznań werden direct benaderd (per email en soms ook mondeling); de docenten van de overige vakgroepen via het hoofd van de vakgroep of de contactpersoon. Op de vragenlijst hebben 24 docenten uit Polen antwoord gegeven. Twee daarvan geven les aan de Fundacja „Dom Holenderski”. De andere 22 reacties waren grotendeels afkomstig van de vakgroep in Poznań (11) en Wrocław (9). Als we het totaal aantal docenten en medewerkers op rond de veertig begroten is dat dus een reactiepercentage van meer dan 50%: een zeer goede respons. In dit hoofdstuk zullen we hun reacties inventariseren.

De waarde van de Nederlandse taal

De vraag ‘Waarom is kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur waardevol in uw land?’ is door docenten blijkbaar algemeen opgevat als ‘waarom willen studenten Nederlands studeren?’ Vrijwel unaniem wordt namelijk aan werkmogelijkheden en economische mogelijkheden gerefereerd; slechts drie respondenten vermelden uitsluitend culturele

aspecten. Ook bij de vraag over de mogelijkheden die kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur biedt is werk het meest gegeven antwoord: slechts één respondent vermeldt enkel de kans om de Laaglandse cultuur beter te leren kennen. Behalve deze rode draad wordt een brede waaier aan voordelen en motieven genoemd, waarvan de verrijking die de kennis van een andere cultuur biedt en de rol van de taal als intercultureel ambassadeur het vaakst terugkeert. Andere zaken die genoemd worden zijn de waardering voor een cultuur waar iedereen zichzelf kan zijn (bijvoorbeeld LHBT-ers), de kans 'om een rijke echtgenoot/echtgenote' te vinden en het grotere gemak om aan 'lichte drugs' te komen. Een ander aspect dat de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur waardevol maakt is het feit dat veel Polen in Vlaanderen en Nederland wonen of daarheen (willen) migreren.

Als de docenten gevraagd wordt naar de eigen motivatie om zich bezig te houden met het Nederlands levert dat een diametraal tegenovergesteld beeld op. Passie en liefde is het meest genoemde motief – passie voor de Nederlandse taal en cultuur en/of voor het lesgeven. 'Het is het mooiste werk dat ik tot nu toe gedaan heb,' merkt een moedertaalspreker op. Maar soms was het ook gewoon toeval dat men in het vak verzeild is geraakt en sommige docenten vermelden zeer grillige trajecten naar hun huidige functie.

Werving voor het Nederlands

Het Nederlands wordt in Polen beschouwd als een vrij exotische of zelfs een rare taal, daar zijn de meeste respondenten het over eens. Toch wordt de vraag 'hoe overtuigt u studenten om lessen Nederlands te volgen' door een aanzienlijk deel van de respondenten met bevreemding begroet. Dat is niet verwonderlijk als we zien dat bij de meeste vakgroepen de vraag het aanbod verre overtreft. Daarnaast is het werven van studenten soms de verantwoordelijkheid van het rectoraat of van speciaal hiervoor aangewezen collega's.

Wanneer er wel aan werving wordt gedaan of er tips voor gegeven zouden moeten worden, wordt opnieuw het economische argument het meest genoemd. Daarnaast zou volgens de docenten gewezen kunnen

worden op het feit dat het Nederlands een vrij makkelijke taal is en dankzij zijn 'exotische' status toch een originele keuze. Een paar respondenten menen ook dat het een goed idee is om aan de overeenkomsten tussen het Nederlands en andere Germaanse talen te refereren. Een aantal docenten is verder van mening dat hun eigen passie voor het Nederlands en de Nederlandstalige cultuur de beste reclame is. 'Wees natuurlijk en overtuigend met hoe je werkt, spreekt, loopt en glimlacht.'

Meer dan de helft van de docenten meent dat hun opleiding voldoet aan de behoeften van de studenten. Degenen die dit niet denken of hierover twijfelen, vinden in grote meerderheid dat er meer praktische vakken en meer praktijkgericht onderwijs zou moeten zijn (4 reacties). Ook wordt meermalen gezegd dat de studenten meer contact met de moedertaallanden zouden moeten hebben, bijvoorbeeld door meer moedertaalsprekers, meer reismogelijkheden binnen NTU-kader of meer mogelijkheden voor betaalde stages. 70 procent van docenten geeft overigens aan dat hun studenten ook nu al Nederland en Vlaanderen bezoeken, meestal voor zomercursussen, vakantiewerk, familiebezoek of een stage.

De rol van de NTU

Het behoud en de uitbouw van de basissubsidie van de Taalunie vinden de docenten zeer nuttig. Die maakt de vakgroepen voor een aantal initiatieven onafhankelijk van de alma mater, zoals het uitnodigen van de gastsprekers, de aanschaf van boeken en didactisch materiaal of incidentele uitgaven. 'Elke steun van buitenaf versterkt de positie van de kleine vakgroep omdat het een soort bewijs is dat men een extra geldstroom kan genereren,' aldus een docent uit Poznań, 'Nederland moet wat dat betreft een meer actieve rol gaan spelen.'

Op de vraag naar welke ondersteuning vanuit de Taalunie nog nuttig zou zijn, lopen de antwoorden sterk

uitéén. Eén docent zou graag zien dat de NTU de aankoop van gebouwen en de salarissen van docenten voor zijn rekening neemt zodat er bijvoorbeeld met kleinere groepen kan worden gewerkt ¹⁴⁰; een andere docent wil slechts erkenning. Over het algemeen komen in de enquête echter de punten terug die ook al door de vakgroepen naar voren zijn gebracht, te weten:

- Meer mogelijkheden voor studenten om de Nederlanden te bezoeken voor zomercursussen of betaalde stages
- Meer moedertaalsprekers en daarom ook meer suppletieplaatsen, met name voor de grotere vakgroepen
- Meer ondersteuning voor gastcolleges en uitwisseling binnen Polen, en in verband daarmee ook
- Meer steun voor OPON
- Meer ondersteuning voor publicaties, meer onderzoeksbeurzen

Een moedertaalspreker merkt daarbij overigens op dat ook de lokale docenten niet vergeten moeten worden. 'Doe af en toe een luxueus congres in de Lage Landen met reiskosten en accommodatie vergoed. We zijn godbetert toch een rijk land?'

Dankzij de extra hulp van NTU zouden er meer waardevolle publicaties over de Nederlandse taal, literatuur en cultuur (zowel in het Nederlands als ook in het Pools) verschijnen. Ook zou het aantal en de kwaliteit van onderzoeksprojecten toenemen. Het aanbod van de vakgroepen zou eveneens beter en interessanter worden, wat meer studenten zou aantrekken. Ook het faciliteren van meer moedertaalsprekers en meer studentencontacten met de moedertaallanden zou het niveau en de aantrekkelijkheid van de Poolse Neerlandistiek vergroten. Dat alles zou de positie van het Nederlands in Polen verbeteren.

¹⁴⁰ Een collega uit Poznań in een mailbericht aan één van de werkgroepleden.

Andere geldbronnen en samenwerkingspartners

Zoals te verwachten komen bij dit onderwerp in de enquête dezelfde partners terug die ook al door de vakgroepen zijn genoemd: Poolse overheidsinstellingen en bedrijven, de Nederlandse ambassade en de Vlaamse vertegenwoordiging. Uit de enquêtes blijkt dat de steun van de Nederlandse ambassade en Vlaamse Vertegenwoordiging als voldoende wordt ervaren. Slechts één respondent was hierover uitgesproken negatief. Enkele docenten zouden wel graag meer steun voor de Nederlandstalige literatuur in Polen zien. Een collega uit Wrocław schrijft: 'Nederlands Letterenfonds en Flanders Literature zouden meer kunnen doen om de Nederlandstalige literatuur in Polen te promoten zodat de literaire vertalers meer vertaalopdrachten krijgen. Door vertalingen wordt ook de cultuur bekend. In Polen wordt aanzienlijk meer uit andere kleine literaturen vertaald dan uit het Nederlands.'

Een paar docenten noemen als algemeen punt dat er een mogelijkheid zou moeten komen om simpeler en sneller kleine bedragen voor kleine projecten aan te vragen. Dit zou met name van belang zijn voor studenteninitiatieven, maar ook in een behoefte voorzien voor sommige kleinschalige projecten van de opleidingen zelf.

Kansen en bedreigingen voor het Nederlands en de Neerlandistiek in Polen

Aan de docenten werd ook gevraagd om hun prognose te geven wat betreft de kansen en bedreigingen voor de Poolse Neerlandistiek. Hoewel één respondent volstond met opmerken dat hij de toekomst van de studie gezien het grote aantal geïnteresseerde studenten zonnig inschatte, zijn de meeste docenten toch aanzienlijk spraakzamer over de donkere wolken aan de horizon. Als kansen worden genoemd de voortdurende economische groei in Polen (die ook tot meer banden met Nederland en Vlaanderen kan leiden), de Poolse migrantengemeenschap die in Nederland lijkt te ontstaan en de trend binnen het vakgebied in de richting van toegepaste linguïstiek en interdisciplinair onderzoek.

Dezelfde voorspoedige economische trend wordt echter ook als bedreiging aangeduid. Studenten zijn zo gevraagd op de arbeidsmarkt dat ze soms hun studie niet afmaken en meestal niet doorgaan met een master. Meerdere respondenten spreken hun zorg uit over de mastertrajecten en de moeilijkheid daar studenten voor te vinden, en ook, meer algemeen, over de in hoofdzaak praktische instelling van de studenten waardoor het vak in een praktische (ver)taal cursus dreigt te verzanden. Een andere respondent ziet het juist als een bedreiging dat er te weinig praktische en te veel puur academische vakken worden gegeven waar studenten na hun studie niets mee kunnen doen.

Op het academische systeem zelf wordt ook gewezen. De academische salarissen in Polen blijven achter bij die in de rest van de samenleving en dat maakt een academische betrekking minder aantrekkelijk. Voor moedertaalsprekers uit de moedertaallanden speelt dit in nog sterkere mate. 'Het is steeds moeilijker om moedertaalsprekers aan te trekken (salaris, bureaucratie enz.)' Daarnaast is de toenemende grootschaligheid waarmee de academische wereld ook in Polen kampt nadelig voor kleinere opleidingen zoals de Neerlandistiek. 'Het is bijna onmogelijk om een vakgroep Nederlands financieel rendabel te laten functioneren binnen het bestaande systeem van het universitair onderwijs,' meent een van de docenten. Er bestaat een constant gevaar om opgeslokt te worden door grotere faculteiten. Ook het feit dat alle geesteswetenschappen momenteel weinig prestige hebben helpt niet bij de promotie van de Neerlandistiek.

Andere respondenten wijzen op de onzekere vooruitzichten op de langere termijn. Door het economische succes stijgt ook het loonniveau in Polen: er komt een moment dat het land niet meer aantrekkelijk is voor veel outsourcing activiteiten. Daarmee zou ook de vraag naar Nederlandssprekenden drastisch kunnen dalen. 'Dit moment is dichtbij dan we allemaal denken,' voorspelt één docent, 'Het is heel, heel, heel, dichtbij.'

Twee geënquêteerden wijzen expliciet naar de situatie in de moederlanden als bedreiging. Eén van hen stelt dat de Neerlandistiek in Polen er gebaat bij is als 'Nederlandse universiteiten beslist NIET het vak afschaffen zoals bijv. de VU in Amsterdam van plan is...' ¹⁴¹ Een ander wijst op de 'schizofrenie' die in de Nederlanden ten opzichte van de eigen cultuur bestaat. 'Het idee dat de eigen taal interessant en waardevol is moet weer omarmd worden; de Hochkultur weer schaamteloos op de voorgrond geplaatst.' Ook de politieke situatie in Polen wordt overigens genoemd. De huidige regering is nationalistisch, anti-EU en anti-intellectueel, wat negatieve repercussies voor de Neerlandistiek zou kunnen hebben.

De enquête gaf de docenten ook gelegenheid om recepten te suggereren die de positie van de Neerlandistiek in Polen zouden kunnen versterken. Veel van de eerdergenoemde punten komen hier weer terug: grotere belangstelling vanuit de Lage Landen, meer steun aan bepaalde projecten en aan moedertaalsprekers, meer erkenning voor de Poolse neerlandici, meer praktische vakken, meer samenwerking met andere disciplines, meer reclame en culturele evenementen, meer waardering voor de humaniora in het algemeen. Meerdere respondenten wijzen hier op het grote belang van samenwerking tussen vakgroepen. 'We moeten we elkaar niet als concurrentie beschouwen, maar als partners,' zegt een van de gevraagde docenten, 'En dat lukt steeds beter te laatste jaren.'

9.10 Analyse van de enquêtes: studenten

Bartłomiej Serek, Ruben van Luijk

De Poolse studenten werden benaderd met een online enquête die vrijwel geheel conform de vragenlijst was van de NTU. Om ook eerste- en tweedejaars studenten

¹⁴¹ De enquête werd afgenomen op een moment dat de afschaffing nog niet definitief was.

aan te moedigen te reageren werd de enquête tweetalig aangeboden (d.w.z. in het Pools en het Nederlands). De studenten werden op de enquête geattendeerd via de studentenverenigingen en/of het hoofd van de vakgroep/talenschool en/of de contactpersoon.

Aan de enquête hebben uiteindelijk 136 studenten deelgenomen, dus circa 25% van de totale studentenpopulatie van circa 540 studenten. De meerderheid (95%) van de respondenten studeert aan de drie grote vakgroepen in Polen, te weten de Universiteit van Wrocław (40%), de Adam Mickiewicz Universiteit in Poznań (36%) en de Katholieke Universiteit van Lublin Johannes Paulus II (19%). Daarnaast waren er ook reacties van studenten van de Universiteit van Opole en van leerlingen van de taalschool van de Uniwersytet SWPS¹⁴² en de taalscholen Centrum Europy en Dom Holenderski te Warschau. 36,3 procent van de respondenten studeerden minder dan één jaar Nederlands, 26,7 procent van de geënquêteerden 1-2 jaar, 30,4 procent 3-4 jaar en 6,7 procent meer dan vier. Deze percentages weerspiegelen waarschijnlijk redelijk goed de samenstelling van de populatie: veel studenten vallen af na of tijdens het eerste jaar; eveneens een groot aantal besluit geen master te gaan volgen.

Taalcombinaties

Hoewel de meeste respondenten gezien hun universiteiten Nederlands als hoofdvak volgen, bleken bijna alle studenten ook andere talen naast het Nederlands te studeren. Het Engels is daarbij het meest populair – waarbij opgemerkt moet worden dat dit bij veel vakgroepen (o.a. Wrocław, Poznań) standaard deel uitmaakt van de opleiding. In 49 procent van de gevallen studeren de geënquêteerden behalve Nederlands alleen Engels. Wat minder maar nog steeds veel studenten (38 procent) combineren Nederlands en Engels met nog een andere taal, waarbij het Duits en het Frans verreweg het vaakst genoemd worden.

Daarnaast vindt men hier ook talen als het Noors, het Russisch, het Spaans, het Italiaans, het Japans en het Koreaans. Enkele respondenten studeren meer dan twee talen behalve het Nederlands en één persoon betoonde zich een ware polyglot met maar liefst vijf andere talen (Engels, Duits, Russisch, Portugees en Lets). Slechts 5 procent van alle geënquêteerden studeert geen enkele andere taal dan het Nederlands.

Motivatie van de studiekeuze

Op de vraag 'Waarom ben je Nederlands gaan studeren?' werden vaak de goede arbeidsperspectieven genoemd. Toch is het opvallend dat dit niet de meest genoemde reden was: een groter aantal respondenten noemde in de eerste plaats het feit dat ze de taal en de cultuur van de Lage Landen interessant vonden. Dat is een interessant feit wanneer we het vergelijken met de reacties in de vorige hoofdstukken van docenten en vakgroepen, die er bijna unaniem vanuit gaan dat economische motieven prominent zijn in de keuze voor het Nederlands. Het kan zijn dat de docenten hiermee de motieven van hun studenten niet helemaal goed inschatten. Het kan echter ook zijn dat de economische perspectieven voor veel studenten een impliciete achtergrond vormen voor hun keuze: dat wil zeggen, dat de Nederlandse taal en/of cultuur hun interesse heeft, maar dat ze deze studiekeus desalniettemin niet gemaakt zouden hebben als er geen grote mate van bestaanszekerheid aan verbonden was.

Het laatste lijkt een beetje gesuggereerd te worden door de antwoorden waarbij als motivatie gemeld wordt dat Nederlands een minder bekende taal in Polen is – en dus een waardevolle en unieke vaardigheid op de arbeidsmarkt is. 'Omdat het origineel is en niet zo populair - grotere kans op goede baan,' meldt een student uit Poznań. Ook heel andere redenen worden overigens genoemd. Bijvoorbeeld de wens om überhaupt een vreemde taal te studeren (niet noodzakelijk het Nederlands), interesse voor Germaanse talen, wonen in of reizen naar Nederland of België, contact met Nederlandse of Belgische vrienden. Zes respondenten hadden geen idee waarom ze Nederlands studeerden.

¹⁴² De Uniwersytet SWPS ('Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej') is een privéuniversiteit in Warschau.

Eenzelfde beeld rijst op uit de antwoorden op de vraag: 'Waarom is kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur waardevol volgens jou?'. Werkmogelijkheden werden ook bij deze vraag vaak vermeld – 'Omdat Nederland een rijk land is en ik wil een goede baan krijgen.' Maar de 'originaliteit' van het Nederlands en de interesse voor de Nederlandse cultuur in het algemeen worden vaker genoemd (42 procent van de antwoorden). 'Het is de meest exotische West-Europese taal,' vindt een student uit Wrocław. Hoewel de resultaten van de enquête natuurlijk een zekere bias hebben – het is waarschijnlijk dat de meer enthousiaste studenten vaker zullen reageren – wijst deze uitslag er toch op dat het de studenten niet alleen om euro's te doen is maar dat er een significante culturele belangstelling bij de studenten bestaat. De ene motivatie sluit de andere natuurlijk niet uit.

Toekomstperspectieven

Op de vraag 'Wat wil je met je kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur gaan doen na je studie?' was het meest gebruikelijke antwoord simpel: werken. Meer dan de helft van de geënquêteerden gaf dit als antwoord. De studenten willen zowel in Polen als in de moedertaallanden een baan vinden waarin ze het Nederlands gebruiken. Dat betekent ook dat ze over verhuizing naar de Lage Landen denken. Enkele studenten willen nog verder weg en noemen de Antillen of Zuid-Afrika. 22 procent van de respondenten heeft het plan om vertaler te worden en slechts 4,4 procent ziet zichzelf later als onderzoeker of docent. Ook een vervolgstudie in Nederland of een doctoraatstraject werden regelmatig genoemd.

Ook op de vraag 'Hoe wil je na je studie je kennis van het Nederlands behouden?' gaf de meerderheid antwoorden die met werk verbonden waren. 38 procent van de respondenten wil hun kennis van het Nederlands door het werk met de taal behouden. Andere belangrijke antwoorden betroffen verhuizen en leven in Nederland of België om op die manier contact met de taal en cultuur te hebben. Bovendien werden vaak media genoemd: films, boeken, chatten, kranten en internetpagina's.

Extracurriculaire activiteiten

Media en communicatie vormen ook het voornaamste terrein waarop de studenten momenteel het Nederlands buiten hun lessen gebruiken. De helft van de studenten verklaarde dat ze het Nederlands gebruiken voor het lezen van boeken, chatten, om naar films te kijken of op internet te surfen. De tweede grote groep antwoorden ging over het contact met Nederlanders of Belgen, zowel op internet, op het werk als in het privéleven. Bij dit onderwerp was werk minder belangrijk. Dat kan verklaard worden door het feit dat veel studenten nog geen baan hebben, en zeker geen baan die verbonden met het gebruik van het Nederlands is. Ruim 83 procent verklaarde ook nog geen stage te hebben gelopen. De 17 procent die al wel als stagiair werkte, vond meestal een stageplek bij belastingkantoren of vertaalbureaus. Een paar studenten deed werkervaring op in de toeristische sector of bij taalscholen.

Ambassadeurs

De studenten Nederlands zijn naar eigen zeggen enthousiaste ambassadeurs van het Nederlands. De voorlaatste vraag van de enquête luidde 'Vertel je anderen in je omgeving weleens over de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur?' en de antwoorden waren bijna unaniem positief. 98,5 procent van de studenten vertelt graag of zelfs zeer graag over de Nederlandse taal en cultuur aan andere mensen.

9.11 Analyse van de enquêtes: alumni Bartłomiej Serek, Ruben van Luijk

Het is (ons) onbekend hoeveel alumni de Poolse Neerlandistiek heeft voortgebracht, maar gezien de huidige studentenaantallen moet hun getal in de honderden of zelfs duizenden lopen. Daarvan hebben er slechts 24 een enquête ingevuld. Tweederde van hen studeerde Nederlands aan de Adam Mickiewicz Universiteit in Poznań; 37,5 procent is alumni van de Universiteit van Wrocław. Bovendien studeerde één persoon zowel in Poznań als in Wrocław (dat verklaart de overlap in percentages) en één persoon zowel in Wrocław als aan de Universiteit Leiden. 41,7 procent van de geënquêteerden studeerde tussen 2015 en 2019

af; 37,5 procent tussen 2010 en 2014. De overige antwoorden waren 2000-2004 (3 respondenten), 2005-2009 (1 respondent) en 1995-1999 (1 respondent).

De respondenten werden vooral bereikt via persoonlijke contacten van docenten. Geen van de vakgroepen in Polen lijkt namelijk op een systematische manier contact met haar alumni te onderhouden of adresgegevens van deze groep te registreren. Het behoeft geen betoog dat de uitslagen van deze enquête enkel illustratief dienen te worden opgevat en geen statistische representativiteit behelzen.

Taalcombinaties

In hun antwoorden op de vraag 'Welke andere taal heeft u bestudeerd naast het Nederlands binnen uw studie?' lijken de alumni in grote lijnen de huidige studentenpopulatie te weerspiegelen. Bijna 80% noemt het Engels, ook in combinatie met nog een derde taal zoals Duits of Spaans. Duits wordt in vier gevallen als enige andere taal vermeld. Er waren ook antwoorden die meer dan twee talen bevatten, bijvoorbeeld Engels, Frans en Spaans of Engels, Russisch en Mandarijns. Naast de al vermelde talen worden ook Latijn en Afrikaans genoemd. Eén alumna vermeldde geen taal maar een studie (internationale relaties).

Motivatie van de studiekeuze

Ook wat betreft de motivatie voor hun studiekeuze lijken de alumni niet af te wijken van de huidige studenten. Het meest voorkomende antwoord was dat het Nederlands een minder bekende taal is. In de woorden van één alumna: 'Waarom niet? Het klonk exotisch maar leek tegelijkertijd op Engels.' Bovendien vonden veel van de geënquêteerden vreemde talen in het algemeen aantrekkelijk. Daarnaast waren ook de werkmogelijkheden die de taal biedt weer prominent.

De antwoorden op de vraag 'Waarom is kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur waardevol volgens u?' bevestigen dit beeld. Ook hier waren kennis van een andere cultuur en werkmogelijkheden (of, in de woorden van één respondent: 'geld!') de meest populaire antwoorden. Ook het feit dat de kennis van het Nederlands een

unieke vaardigheid is, werd bij deze vraag genoemd. 'Nederlanders weten weinig over Polen, en Polen weten nauwelijks over Nederland – door deze beide cultuurgebieden te kennen, lukt het mij tegelijk beide landen bij elkaar te brengen. Dat doen vele van de alumni die ik ken – bijvoorbeeld door (literaire) vertalingen te verzorgen etc.'

Beroepstrajecten

Driekwart van de geënquêteerde alumni is na hun afstuderen meteen gaan werken. De rest van de groep combineerde werken met reizen of deed een vervolgstudie. Ruim negentig procent van de respondenten verklaarde binnen een half jaar een baan gevonden te hebben, de meeste al binnen drie maanden. Slechts twee personen moesten langer solliciteren. In alle gevallen werd er tijdens sollicitaties gevraagd naar het niveau van het Nederlands. Driekwart van de geënquêteerden beoordeelde het niveau van hun eerste baan als academisch of hoger. Gevraagd naar de huidige beroepsuitoefening gaf nog maar één respondent aan dat hij of zij werk deed onder academisch niveau.

De meeste alumni zijn werkzaam of werkzaam geweest in de financiële sector, HR en marketing, meestal bij grote bedrijven zoals Capgemini of IKEA. Veel minder respondenten werden tolk of vertaler of kwamen terecht in de academische wereld. De meerderheid vond werk in Polen; drie personen werken in de Benelux. Een aantal alumni bleek overigens een veel kosmopolitisch traject bewandeld te hebben en was of is werkzaam in landen als Denemarken, Spanje, Duitsland en Maleisië.

Van de 24 respondenten zegt 29 procent hun kennis van het Nederlands of de Nederlandstalige cultuur dagelijks op het werk te gebruiken. Eén persoon gebruikt die elke week. De overige antwoorden gingen niet over de frequentie van het gebruik maar over de aard ervan, zoals contact met kantoren en klanten in Nederland of België, orders boeken, meetings, contact met Nederlandse of Belgische collega's, documentatie maken of vertalen. Slechts één respondent lijkt het Nederlands (nog) niet op zijn werk te gebruiken.

Kansen op de arbeidsmarkt

Gezien hun eigen ervaringen is het niet verwonderlijk dat de alumni de kansen op de arbeidsmarkt rooskleurig inschatten. 87,5 procent van de respondenten beweert dat de kansen op de arbeidsmarkt groot zijn. Dat komt omdat er veel vacatures zijn (meestal bij grote bedrijven) en de concurrentie vrij klein is. ‘Elke week heb ik tenminste 1-2 vacatures in mijn mailbox,’ verklaart een van de respondenten. Meerdere alumni vermelden expliciet dat hun kansen met Nederlands groter zijn ten opzichte van afgestudeerden in ‘grote’ vreemde talen als Engels, Frans en Duits. Men kan snel een goedbetaalde baan vinden in sectoren zoals HR of customer service. Een behoorlijk aantal respondenten beklagde zich er echter over dat de kansen voornamelijk in de hoek van ‘big business’ te vinden zijn. ‘De banen die [...] wel beschikbaar zijn beperken zich ook vaak tot financiën, logistiek, IT-hulpdesk, klantenservice of HR. De zogenoemde creatieve banen vindt je in Polen niet als je Nederlands op [je] werk wilt gebruiken.’

Onderhoud van het Nederlands

Op de vraag ‘Hoe zorgt u ervoor dat na uw studie uw kennis van het Nederlands behouden blijft?’ noemt bijna elke respondent verschillende media zoals boeken, kranten, films, muziek en internet. Kijken naar het Journaal, luisteren naar podcasts en het lezen van artikelen of boeken in het Nederlands behoren tot de meest voorkomende manieren om de kennis het Nederlands te behouden. Gezien de antwoorden bij paragraaf 9.3 is het niet verrassend dat werk ook door een groot deel van de respondenten werd genoemd (54%). Door enkele geënquêteerden wordt bovendien wonen in Nederland of België vermeld.

Ook bij de vraag ‘Wat doet u met uw kennis van de Nederlandse taal en van de Nederlandstalige cultuur, sinds u afgestudeerd bent?’ vermeldt elke geënquêteerde werk. 62,5 procent van de antwoorden gingen over het werk alleen. De overige bevatten combinaties van werk met reizen, het gebruik van Nederlandstalige media, een vervolgstudie of contacten met Nederlandstalige vrienden.

Ook de alumni betonen zich enthousiaste ambassadeurs van de Nederlandstalige cultuur, tenminste voor zover het de geënquêteerden betreft. 87,5 procent van hen gaf aan dat ze anderen in uw omgeving weleens over de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur vertellen. Slechts twee van de respondenten antwoorden negatief op deze vraag; één persoon vermeldde dat hij of zij dat zelden doet.

9.12 Overig onderwijs**Kinga Schmidt, Patrycja Zawłocka, Ruben van Luijk*****Basis- en voortgezet onderwijs***

Behalve aan de universiteiten wordt er ook op andere plekken in Polen Nederlands gedoceerd. Zo is een (klein) aantal scholieren van het basis- en voortgezet onderwijs dat lessen Nederlands volgen. Op de middelbare school bedroeg het 12; op de basisscholen 47 leerlingen. Het aantal docenten die lessen Nederlands geven bedroeg 4 (zowel op de middelbare scholen als in het basisonderwijs). We veronderstellen dat het hierbij om kinderen van Nederlandse en Vlaamse expats en emigranten gaat.

Taalscholen

Het Nederlands wordt ook aangeboden op verschillende particuliere en semi-particuliere taalscholen in Polen. Zo is er de mogelijkheid om Nederlands te volgen aan de Fundacja „Dom Holenderski” die zich in Warschau bevindt – een initiatief van de Pools-Nederlandse Vriendschapsvereniging. Volgens de webpagina van deze organisatie geven daar 3 docenten lessen Nederlands.¹⁴³ Het aantal studenten is onbekend. Op onze enquête reageerden niet alleen leerlingen aan deze school maar ook een leerling van de taalschool Centrum Europy, eveneens in Warschau.

Omdat over dit onderwerp bij de Taalunie weinig bekend was, besloten wij een eigen Google-onderzoek naar taalscholen in Polen te doen. Hoewel er grote

¹⁴³ <http://www.tppn.pl/>

behoefte is aan Nederlandstalige werknemers in Polen, viel het ons op dat het niet heel makkelijk is om taalscholen te vinden die het Nederlands aanbieden. De meeste taalscholen bevinden zich in grote steden zoals Krakau of Warschau, hoewel men er toch ook een paar kan vinden in kleinere steden. Er werden vijftien taalscholen gelokaliseerd, die we besloten te benaderen met een aangepaste versie van de NTU-enquête voor docenten. Slechts één taalschool uit Warschau reageerde hierop en deze taalschool had momenteel ook nog eens slechts één leerling Nederlands. Een andere taalschool liet per email weten het Nederlands momenteel niet meer aan te bieden.

De enquête-respons van de taalschool uit Warschau bevestigde onze veronderstelling dat mensen vooral vanuit pragmatische motieven Nederlands gaan volgen aan deze taalscholen. Werk en emigratie werden opgegeven als reden waarom mensen Nederlands willen leren. Daarnaast wordt het Nederlands in Polen volgens de docent beschouwd als troef omdat er weinig mensen zijn die de taal spreken. Het verwondert overigens dat er maar zo weinig taalscholen zijn die het Nederlands aanbieden, zeker gezien de honderdduizenden Polen die naar de Lage Landen gaan of zijn gegaan om er te werken. Kennelijk wordt voorkennis van de taal daarbij over het algemeen niet als een zaak van gewicht beschouwd.

Privéonderwijs

Uit eigen observatie (en participatie) weten we dat er in Polen verder een levendige praktijk bestaat van docenten, alumni en zelfs studenten die op persoonlijke voet (bij)lessen Nederlands geven, zowel aan geïnteresseerde Polen als aan kinderen van Nederlandse en Vlaamse gezinnen. Hoe groot deze groep precies is en hoeveel mensen zich op deze manier met het Nederlands bezighouden is onbekend.

9.12.1 Bevindingen over de opzet van het onderzoek

Algemene opmerkingen – theoretisch

Het idee om ‘de waarde van het Nederlands’ te bepalen was zodanig bevreemdend voor schrijver dezes dat hij

dit boven de enquêtes die uitgestuurd werden bijna automatisch veranderde in ‘de positie van het Nederlands’, in de veronderstelling simpelweg met een wat onzorgvuldige woordkeuze te maken te hebben. Pas later werd hem duidelijker waar het de NTU om te doen was. Dan nog is het een idee dat veel vragen oproept. De culturele waarde van een taal is natuurlijk moeilijk te becijferen – als elke taal in zekere zin een universum vormt, wat is het dan waard dat Polen toegang krijgen tot het universum van het Nederlands? En hoe druk je deze waarde uit? De veldanalyse mikt hierbij vooral op kwantitatieve gegevens over culturele ‘export’ naar Polen, maar bij veel van deze gegevens vallen kanttekeningen te maken. Bij optredens van muziekformaties in Polen bijvoorbeeld kun je je afvragen of ze geen succes hebben *ondanks* in plaats van *dankzij* de Nederlandse taal – nog afgezien van het feit dat de meeste in het Engels optreden.

Dezelfde kanttekeningen kunnen geplaatst worden bij de diplomatieke en economische waarde van het Nederlands in Polen. Het Nederlandse en Vlaamse zakenleven is bijzonder actief in Polen – maar de moedertaal speelt daarbij niet altijd een rol. Het isoleren van de rol van de taal in het totaal van zakelijke betrekkingen kan niet anders dan een formidabele opgave zijn, zowel in praktisch als theoretisch opzicht. En mocht dit toch mogelijk blijken, dan nog blijven de uitkomsten van zo’n onderzoek politiek gezien meerduidelig. Zo hebben meerdere bedrijven delen van hun klantenservice in Polen gestationeerd waarbij Poolse medewerkers bijvoorbeeld mailcontact in het Nederlands afhandelen. Dat is zonder twijfel een economische activiteit waarbij de taal een cruciale rol speelt. Maar is dit soort *outsourcing* een gunstige ontwikkeling vanuit Nederlands en Vlaams perspectief? Die vraag zou een macro-economische analyse vereisen die ver boven de krachten van het huidige onderzoeksteam en waarschijnlijk ook die van de NTU uitgaat. (Het meest voor de hand liggende antwoord luidt overigens: nee.)

Impliciet lijkt het onderzoek sowieso erg te mikken op het uitdrukken van de waarde van de taal in euro’s. De

vraag is of dat de meest zinvolle benaderingswijze is. Het veronderstelt in ieder geval een bepaalde politieke of zelfs levensbeschouwelijke stellingname die wellicht niet de meest vruchtbare basis vormt voor de promotie van de Nederlandse taal. De vraag 'wat is onze taal ons waard' is niet noodzakelijk dezelfde als de vraag 'wat levert onze taal ons op'.

Een laatste theoretische kwestie betreft het perspectief waarin de bevindingen van de analyse geplaatst moeten worden. Wat betekent het bijvoorbeeld dat er in 2018 ruim twintig literaire titels uit het Nederlands in het Pools zijn vertaald? Is dat veel of weinig? Wat betekent het als er een handvol oorspronkelijke Nederlandse en Vlaamse werken in een Poolse boekhandel te vinden zijn? Het steekt mager af tegenover de complete plank die de Italiaanse en Spaanstalige literatuur tot zijn beschikking heeft – maar dat zijn dan ook talen met een veel groter aantal sprekers. Het Roemeens met ongeveer dubbel zoveel sprekers lijkt het dan weer veel slechter te doen in de kasten van de Poolse boekhandel, terwijl een veel kleinere taal als het Zweeds juist weer succesvoller lijkt te zijn. Wat betekent dat? Wanneer kan je zeggen dat de Nederlandse literatuur en non-fictie succesvol is op de Poolse boekenmarkt? En wanneer kan je zeggen – om tot de crux van de zaak te komen – dat de Nederlandse overheidsinvesteringen in de positie van het Nederlands in het buitenland het juiste niveau bereikt hebben? Als ze vergeleken met buurlanden als Duitsland of Frankrijk een vergelijkbare hoogte hebben bereikt? In absolute bedragen? Per hoofd van de bevolking? Als percentage van het BNP?

Het is zeker interessant om laatstgenoemde vergelijking te maken en ze is waarschijnlijk vruchtbaarder dan het ondernemen van moeizame dregarbeid naar de eurowaarde van de Nederlandse taal in den vreemde. Maar dan nog zijn de gevolgtrekkingen die aan deze bevindingen verbonden worden uiteindelijk een kwestie van politieke keuze. De conclusie dringt zich op dat de waarde die je aan het Nederlands toekent uiteindelijk een onberedeneerbare zaak is; dat het een kwestie is van het belang dat je hecht aan het prestige van de

Nederlandse taal en cultuur, van het enthousiasme dat je voelt voor de Nederlandse taal en cultuur.

Algemene opmerkingen – praktisch

Het Poolse team dat de veldanalyse uitvoerde heeft deze taak in het geheel genomen als een leuke uitdaging ervaren die zeer leerzaam en interessant was. Het zag zich ook geconfronteerd met een strakke deadline en een vrij bescheiden budget. In combinatie met de beperkingen van het team (één derdejaars en twee vierdejaars studenten en één docent met een achtergrond als historicus) heeft dat tot begrenzings in de uitvoering van het onderzoek geleid. Het bepalen van het significantie van de statistische resultaten zou bijvoorbeeld een logische stap zijn geweest en niet de meest complexe – maar er was geen ruimte voor de teamleden om zich dit eigen te maken en op het onderzoek toe te passen. Er was ook geen ruimte om nog intensiever en nog creatiever potentiële respondenten voor enquêtes te benaderen – iets wat met name de respons bij het bedrijfsleven en onder alumni had kunnen vergroten.

Een suggestie om deze beperkingen gedeeltelijk te ondervangen zou zijn om het tijdstip van de veldanalyse beter te plannen. Wanneer de NTU de vakgroep (ruim) voor het begin van het academisch jaar benadert, zou een student het als afstudeeronderzoek kunnen uitvoeren – in geval van Polen misschien wel twee – en aan het eind van het academisch jaar een rapport kunnen afleveren. Een docent zou daarbij dan in hoedanigheid van afstudeerbegeleider als supervisor kunnen optreden. Dat zou een beter werkbaar situatie opleveren en ook de budgetkwestie gedeeltelijk ondervangen. Hoewel de studenten het budget als adequaat hebben ervaren, is het bij lange na niet genoeg om ook nog een gekwalificeerde kracht zoals een docent voor een enigszins betekenisvolle periode aan het werk te zetten. Wanneer een docent deze taak binnen het kader van zijn gewone werkzaamheden als afstudeerbegeleider zou kunnen uitvoeren, wordt dit probleem deels ondervangen.

De NTU zou ook beter moeten nadenken over de vraag welke gegevens ze precies wil verzamelen. Het is

begrijpelijk dat de Taalunie zich een beeld wil vormen van de bredere culturele en economische context van de enquêtes. Maar het gevoel dringt zich op dat deze taak iets te grondig is opgevat. Is het bijvoorbeeld de moeite waard om te vermelden hoeveel zakelijke reizen Vlamingen jaarlijks naar Polen maken? Moeilijk te achterhalen cijfers die niet heel relevant lijken voor het onderzoek. Een scherpere selectie van wat werkelijk kerngegevens zijn – handelsvolumes, migratiecijfers, studentenaantallen, vertalingen – zou een goed idee zijn. Het al dan niet invullen van de rest van de context zou dan afhankelijk kunnen zijn van de beschikbaarheid van makkelijk toegankelijke gegevens.

Andere aspecten lijken daarentegen weer ‘vergeten’ te zijn bij het bepalen van de algemene context. Bijvoorbeeld de honderdduizenden Poolse arbeidsmigranten en seizoenswerkers die korte of lange tijd in de Lage Landen doorbrengen. In welke mate komen zij in aanraking met de Nederlandstalige cultuur en wat brengen zij daarvan mee terug naar Polen? Als hierover nog geen literatuur bestaat zou dat een interessant afstudeeronderwerp voor een Poolse student kunnen zijn...

Tot slot zou het misschien een idee zijn de enquêtes voortaan te plaatsen en te laten invullen op een (afgeschermd deel) van de website van de NTU. Dat geeft meer cachet dan een gratis Google-enquête. Ook zou er dan misschien een handigere vorm van output gevonden kunnen worden in plaats van de weinig praktische, vrij brute Excel bestanden en Pdf's die Google Query's nu levert. Zeker als de NTU dit soort onderzoeken met grotere regelmaat wil uitzetten, lijkt het ons van groot belang dat er een goed instrument wordt aangeboden zodat de technische bruikbaarheid van de uitkomsten niet afhankelijk is van de (on)konde van lokale studenten en docenten.

Feedback op de enquêtes – vakgroepen

Ten eerste: de werkgroep besloot om de aangeleverde enquêtes enigszins aan te passen: de lange vragenlijst in het oorspronkelijk NTU-document werd alleen aan de hoofden van de vakgroepen gestuurd terwijl aan de docenten en medewerkers een verkorte enquête werd

aangeboden. Ook zo hadden wij de indruk dat er veel van de afdelingshoofden gevraagd werd. Verscheidene vakgroepen (Opole, Lublin, Wrocław) wezen erop dat de gevraagde gegevens al grotendeels bekend (zouden moeten) zijn bij de NTU uit andere bronnen en rapportages, met name de jaarlijkse rapportage in november. Drukbezette afdelingshoofden moeten ons inziens zeker niet nodeloos worden belast, dus het zou een goede zaak zijn voor de NTU om haar interne informatievoorziening op dit punt te verbeteren.

Betreffende afzonderlijke vragen werden ook een paar punten geopperd. Zo merkte professor Kiedroń uit Wrocław op dat de vragen over wetenschappelijke publicaties logisch niet kloppen: wetenschappelijke publicaties zijn peer-reviewed of niet peer-reviewed en andere mogelijkheden zijn er niet. Wellicht wordt met de derde categorie populariserende publicaties bedoeld: het is dan beter de vraag in die vorm toe te voegen. Ook een kleine aanpassing door de werkgroep, namelijk om naar gegevens per academiejaar te vragen, pakte niet helemaal gelukkig uit. Voor studentenaantallen en werknemers is deze verdeling weliswaar handig, maar budgetten en publicaties worden aan de universiteiten per kalenderjaar bijgehouden. Bij toekomstige enquêtes zouden deze vragen aangepast moeten worden.

Feedback op de enquêtes – docenten

Over het algemeen was het bereiken van de docenten een succes: er was een zeer mooie respons. Wel was er een grote discrepantie in ‘afkomst’ van de respondenten: de overweldigende meerderheid van de reacties kwam uit Poznań en Wrocław. De feedback van de docenten op de vragenlijst was over het algemeen positief. Slechts één docent vroeg waarom er niet naar wetenschappelijke arbeid gevraagd werd, een aspect dat we uitsluitend aan de vakgroep hebben voorgelegd. Toch waren er over afzonderlijke vragen veel aanmerkingen. We noemen deze hieronder, waarbij we onze eigen observaties met die van de docenten zullen combineren.

- Vraag 2 lijkt voor de respondenten te abstract. Ze geven daarbij althans antwoorden die erg veel op die bij vraag 3 lijken. Eén docent merkt expliciet op dat deze vragen in zijn optiek veel op elkaar lijken

- Vraag 5 en 6 worden door veel docenten als irrelevant beschouwd of niet van toepassing op hun eigen situatie. Misschien moeten die slechts aan de vakgroep worden gesteld
- Vraag 7 lijkt inadequaet verwoord. Wordt met 'uw studenten' alle studenten bedoeld of tenminste één student? Het lijkt logischer deze vraag aan de studenten zelf te stellen. Ook is de optie 'misschien' misschien niet de meest logische. Een docent suggereerde 'soms' en/of 'deels'
- Vraag 8 leidde bij enkele docenten tot verwarring, klaarblijkelijk omdat ze dachten dat er een officiële status bedoeld werd. Eén van hen noemde het een domme vraag maar beantwoordde hem toch, 'want tegenwoordig moet men geduldig zelfs op de domste vragen een antwoord geven.'
- Vraag 9: we zouden suggereren om 'kansen' en 'bedreigingen' in een aparte vraag te gieten. Tenminste als het belangrijk is dat er ook echt kansen benoemd worden.
- Vraag 11 en 12: dit is natuurlijk wel een beetje wettend vragen over wettend, zeker waar het de vakgroepen betreft.
- Een docent suggereerde ook dat vragen rond het behaalde taalniveau en het aantal uur taalverwerving per leerjaar interessant zouden kunnen zijn. Dat zou zeker een optie kunnen zijn. In het algemeen denken wij dat deze vragen en de vragen aan de vakgroep de NTU maar zeer beperkt inzicht zullen geven in de specifieke realiteit van het academisch onderwijs in Polen en de omstandigheden waarin dat plaatsvindt. Maar misschien is dat ook niet de bedoeling van de analyse.

Feedback op de enquêtes – studenten

Deze enquête was wellicht het meest succesvol, met een evenwichtig verdeelde respons over de verschillende jaargroepen en over althans de drie meest belangrijke vakgroepen. De feedback van de studenten was over het algemeen positief en bleef vaak beperkt tot opmerkingen als 'fajna', 'wszystko cool' (alles cool) en 'alles is duidelijk'. Slechts een klein deel van de studenten had inhoudelijke feedback. Bijna altijd vonden zij dat er vragen ontbraken: over het niveau van

lesgeven aan de universiteit, over de beschikbaarheid van de Nederlandstalige literatuur aan de universiteit of in de bibliotheek,¹⁴⁴ over hoe ze te weten gekomen zijn dat de studie bestond,¹⁴⁵ 'over ons studieprogramma, over de omstandigheden waarin we lessen hebben, vakkeuzes (er zijn er geen)'.

Dit zijn volgens ons waardevolle suggesties. Hoewel we begrijpen dat de enquête geen verkapte review van de opleidingen moet worden, bevreedt het ook dat er wel aan de docenten wordt gevraagd of ze denken dat de studie aan de behoeften van de studenten voldoet, maar niet aan de studenten zelf wat hun ervaring op dit vlak is.

Een laatste, praktisch punt: het is misschien beter niet naar het aantal studiejaar te vragen maar de studenten het academisch jaar waarin ze begonnen te studeren te laten aanvinken. Hoewel geen van de studenten aangaf hierdoor in verwarring te zijn gebracht, wordt daarmee elk misverstand uitgesloten.

Feedback op de enquêtes – alumni

Het is de werkgroep aanmerkelijk minder goed gelukt om de alumni Neerlandistiek te bereiken. Zoals gezegd blijkt geen van de vakgroepen in Polen op een systematische manier contact met haar alumni te onderhouden of adresgegevens van deze groep te bewaren. Ook in Nederland en België is dit overigens niet gebruikelijk. Dat betekende dat wij via sociale media en persoonlijke contacten op zoek moesten naar deze groep. Omdat het ons hiervoor ten enenmale aan tijd en middelen ontbrak, is de uitkomst hiervan bescheiden gebleven.

Dit is des te meer te betreuren omdat de alumni een zeer interessante groep vormen om te bevragen. Niet alleen kunnen zij vertellen over hun ervaringen tijdens hun studie en hun motieven om zich met het

¹⁴⁴ 'uwazam, ze jest to bardzo ciekawa ankietka, w której wszystko jest jasne, chociaż mogłoby się zaleźć w niej pytanie "skąd dowiedziałas/ęś się o studiach niderlandzkich"'

¹⁴⁵ 'Mogłoby pojawić się pytanie o dostępność literatury niderlandzkojęzycznej na uczelni lub w bibliotece.'

Nederlands bezig te houden, zij kunnen ook laten zien hoe het Nederlands functioneert op de (Poolse) arbeidsmarkt en werkvloer en waar de Poolse Neerlandistiekstudenten uiteindelijk aan het werk gaan. Eerder nog als de docenten kunnen zij een oordeel geven over de vraag of hun opleiding aansluit bij de behoeften van het bedrijfsleven. Het is vreemd dat de laatste vraag niet aan hen wordt gesteld!

Het zou een goede zaak zijn als de vakgroepen de lijntjes met hun alumni beter en systematischer zouden onderhouden. Niet alleen ten bate van het invullen van NTU-enquêtes, maar ook voor tal van andere zaken, zoals de openbare activiteiten van de vakgroep of de studievereniging, de contacten met het bedrijfsleven ten bate van de huidige studenten, et cetera. Dit zou in principe een bescheiden investering vergen, maar afgaand op de situatie in Poznań zal het aanleggen van een degelijke contactgegevensbank nog de nodige technische en organisatorische voeten in de aarde hebben. Het zou misschien een goed idee zijn als de Taalunie hierin het initiatief nam en een faciliterende rol zou spelen.

Wat de vragenlijst betreft, vanuit de kleine groep alumni die had gereageerd was hierop de nodige feedback. Maar liefst zes respondenten gaven aan dat ze niet begrepen wat er precies bedoeld werd met 'academisch niveau' met betrekking tot werk. Wellicht is deze manier van zeggen onbekend in Polen. Het is dan misschien beter om op zoek te gaan naar een preciezere, internationaal begrijpelijke omschrijving. Een respondent gaf aan dat er preciezer gevraagd zou moeten worden naar het verband tussen taalniveau en werk; andere suggereerden te vragen naar het salarisniveau en de werktevredenheid.

Feedback op de enquêtes – bedrijven

Wat voor de alumni is gezegd, geldt in nog sterkere mate voor het bedrijfsleven: deze doelgroep bleek moeilijk te bereiken. De cijfers in het hoofdstuk over het bedrijfsleven spreken boekdelen. Het afbakenen van de doelgroep was al een probleem: er is niet ergens een database te vinden met relevante bedrijven. Uiteindelijk zijn bedrijven benaderd met wie via docenten,

studenten en alumni contacten liggen en is er een mail gestuurd naar het (online) ledenbestand van de Nederlands-Poolse Kamer van Koophandel. Zelfs onder deze groep was de respons laag. Ook kregen wij berichten terug met de vraag hoe wij aan hun mailadres waren gekomen en was de Nederlands-Poolse KvK verbolgen over het feit dat we zomaar hun (openbare) ledenbestand hadden aangeschreven.

Bedrijven – en zeker managers – zijn een notoir moeilijke groep om te bereiken met online enquêtes. De tijd en capaciteit die onze onderzoeksgroep had, was bovendien niet voldoende om ons werkelijk intensief met deze sector bezig te houden. De uitkomsten van de enquête zijn dan ook louter illustratief. De acht bedrijven die reageerden hadden in meer dan de helft van de gevallen ook commentaar op de opzet van de vragenlijst. In twee gevallen was er onduidelijkheid of irritatie over het feit dat de enquête anoniem was maar er wel een bedrijfsnaam werd gevraagd. Andere reacties varieerden van 'niet relevant voor onze organisatie' tot 'too many questions are missing for me to add them'. Het lijkt erop dat dit deel van het onderzoek in alle opzichten een professionelere aanpak behoeft.

Dit alles bevreemdt des te meer omdat via docenten, studenten en alumni goede relaties met een deel van het bedrijfsleven bestaan. Het benaderen van deze doelgroep zou dan ook zorgvuldiger, persoonlijker en in een ruimer tijdsbestek moeten gebeuren. Dan nog is het de vraag, wanneer dit een jaarlijks of in ieder geval regelmatig terugkerend gebeuren zou moeten worden, of dit niet irritatie zal geven bij dat deel van de doelgroep dat wel wil reageren.

Onze aanbeveling zou zijn om over dit onderwerp incidenteel een student een (apart) afstudeeronderzoek te laten doen dat eerder kwalitatief van aard zou zijn en waarbij zorgvuldig geselecteerde bedrijven persoonlijk benaderd worden voor een-op-een gesprekken. En niet simpelweg een mailing met een enquête de deur uit te doen – in ieder geval niet tot er een deugdelijke database is opgebouwd of gevonden met relevante

contacten waarmee een zekere vertrouwensbasis bestaat.

9.12.2 Afsluitende opmerkingen

We zijn benieuwd naar de verdere plannen van de NTU met betrekking tot de veldanalyses. Het lijkt ons geen werkzaam idee om een veldanalyse in elk land jaarlijks uit te voeren. Het zou een beetje irritant worden voor docenten om elk jaar weer te moeten vertellen waarom ze Nederlands zijn gaan doceren en ook de studenten zouden dit soort vragen dan meerdere malen tijdens hun studie moeten beantwoorden. Misschien is het een beter idee om de veldanalyse elk jaar te laten rouleren en steeds bijvoorbeeld twee landen aan de beurt te laten komen. Een andere optie is om alleen de nieuwe eerstejaars voortaan een enquête te laten invullen.

10 Bijlage C: Verslag bijeenkomst projectgroep

10.1 Aanwezig

- Lisa Grob – Dutch Culture
- Sander Grasman – ELV
- Hans Beelen – docent neerlandistiek & voorzitter Nederlandistenverband
- Iris van Erve – IVN
- Michel Kregel – NOB
- Lisa – NOB
- Corrien Blom – Taalunie
- Karlijn Waterman – Taalunie
- Ilse van der Horst – Taalunie

10.2 Afwezig

- Bas Pauw – Nederlands Letterenfonds
- Els Aerts – Vlaams Fonds voor de Letteren
- Christina Maes – CNaVT

10.3 Besproken

We zijn bijeengekomen om de resultaten van de veldanalyse in Polen te bespreken. De aanwezigen keken ieder vanuit hun eigen expertise naar de uitkomsten.

Gezamenlijk hebben we concrete acties en aanbevelingen bedacht die de aanwezige organisaties direct of op de lange termijn kunnen uitvoeren. Doel van de acties is om de positie van het Nederlands en de neerlandistiek in Polen te bevorderen. We hebben dit gedaan aan de hand van de volgende 5 vragen:

- Welke inzichten heeft het rapport je gebracht?
- Welke acties kan jouw organisatie ondernemen n.a.v. deze inzichten?
- Wie en wat heb je hierbij nodig?
- Welke acties zijn laaghangend fruit?
- Welke acties zijn hooghangend fruit?

De inzichten en acties zijn gecategoriseerd in onderstaande thema's.

10.4 Samenwerking

Inzichten

- Samenwerking met lokale netwerken levert veel op.
- Het is belangrijk om alumni betrokken te houden bij hun universiteit. Hun ervaringen en netwerk kunnen relevant zijn.

Actie	Wanneer	Wie
Structuur opzetten voor structurele gegevensverzameling alumni	Lange termijn	IVN, Taalunie, afdelingen
Platform, database of ander instrument ontwikkelen om alumni te verbinden	Lange termijn	IVN, Taalunie,
Met elkaar uitwisselen over ontwikkelingen rondom Nederlands/neerlandistiek in een bepaald land en hoe hier samen op in te spelen	Korte termijn	Landenspecialisten van NOB, Dutch Culture, Kunstenpunt, Arts & Heritage Flanders, IVN, Taalunie, Letterenfonds, ELV etc.
Elkaar informeren over eigen activiteiten via nieuwsbrieven, Plek, sociale media, gezamenlijke agenda	Korte termijn	Dutch Culture, Kunstenpunt, Taalunie, IVN, NOB, Letterenfonds, ELV

10.5 Studentenuitwisseling

Inzichten

- Er zijn heel veel Poolse toeristen die Nederland bezoeken.
- Er gaan veel meer Poolse studenten op uitwisseling naar Nederland en Vlaanderen dan andersom.

Actie	Wanneer	Wie
Mogelijkheid verkennen voor opzetten beurzensysteem om uitwisseling van studenten tussen Nederland, Vlaanderen en Polen te stimuleren	Lange termijn	Taalunie
Uitzoeken precieze (on)mogelijkheden van Erasmus+ en andere programma's voor stages	Korte termijn	Taalunie
Studenten wijzen op stagebeurzen o.a. van Erasmus	Korte termijn	Afdelingen

10.6 Wetenschap

Inzichten

- Het vinden van opvolgers van docenten is lastig: studenten kiezen vaak voor een baan in het bedrijfsleven.
- De Poolse neerlandistiek levert een –grotendeels door Polen zelf gefinancierde - bijdrage aan het wetenschappelijk onderzoek over de neerlandistiek. Dergelijk onderzoek heeft een grote meerwaarde voor Nederland en Vlaanderen, toch is hun ondersteuning minimaal.

Actie	Wanneer	Wie
Wetenschappelijke samenwerking tussen neerlandici in verschillende landen stimuleren via publicaties in wetenschappelijke tijdschriften	Korte termijn	IVN
Colloquium organiseren om wetenschappelijke samenwerking tussen neerlandici in verschillende landen te stimuleren	Lange termijn	IVN
Directe samenwerking tussen docentenplatforms stimuleren in Centraal- en Oost- Europa	Korte termijn	IVN, Taalunie
Verkennen behoefte aan regiobijeenkomsten van docenten en bestuurders in Polen volgens NOB-concept	Korte termijn	NOB, IVN
Indien behoefte er is, organiseren van regiobijeenkomsten voor docenten en bestuurders	Lange termijn	NOB
Bijzondere leerstoelen oprichten	Lange termijn	Afdelingen
Verkennen optie beurzen voor promotieonderzoek	Lange termijn	Taalunie

10.7 Economie

Inzichten

- Nederland, Vlaanderen en Suriname investeren 4,5 cent in de neerlandistiek per inwoner van het Nederlandse taalgebied.
- Paradox: neerlandici zijn erg gewild in Polen, dat kan een bedreiging zijn voor de wetenschappelijke kwaliteit en continuïteit van de opleiding.
- Nog een paradox: door de toenemende welvaart en stijgende lonen in Polen kan outsourcing van Nederlandse en Vlaamse bedrijven verplaatst worden naar goedkopere landen. Dat zou kunnen leiden tot verlies van werkgelegenheid voor neerlandici in Polen.
- De neerlandistiek in Polen is een economisch succesverhaal. Neerlandici in Polen hebben goede kansen op de arbeidsmarkt, ook op de universiteit.
- Het is nog niet zeker of alumni terechtkomen in banen op hun opleidingsniveau. We krijgen de indruk dat zij –direct na afstuderen- onder hun niveau werken. Het is onduidelijk of zij daarna doorstromen naar hogere functies.
- Voor veel studenten zijn economische drijfveren bepalend voor de studiekeuze neerlandistiek. Toch geldt dat lang niet voor alle studenten. Veel van hen kiezen de studie vanuit interesse voor de taal en cultuur.
- Er is een grote interesse vanuit Polen voor het Nederlands.

Actie	Wanneer	Wie
Online stagemarktplaats met links naar vacature(websites)	Korte termijn	Taalunie
Verder onderzoeken op welk niveau alumni gaan	Lange termijn	Taalunie

10.8 Zichtbaarheid

Inzichten

- Het bestaan en de toegevoegde waarde van de neerlandistiek zou bekender moeten worden in Nederland en Vlaanderen.
- Nederlandstalige migranten en neerlandici hebben een positieve impact op veel sectoren. De neerlandistiek mag dit breder uitdragen.
- Het succes van de neerlandistiek in Polen moet zichtbaarder worden in Nederland en Vlaanderen.
- De neerlandistiek kan haar netwerkfunctie gebruiken om haar zichtbaarheid te vergroten. Afdelingen kunnen laten zien wat samenwerkingsverbanden opleveren.

Actie	Wanneer	Wie
Meer bekendheid genereren voor NOB bij (blijvende) migranten uit Nederland en Vlaanderen in Polen	Lange termijn	NOB
Ouders van leerlingen bewustmaken van het belang van meertaligheid via advies aan NOB-scholen	Lange termijn	NOB
Stimuleren dat NOB-scholen en hun leerlingen deelnemen aan culturele activiteiten	Korte termijn	NOB
Politieke lobby starten voor meertaligheid	Korte termijn	Taalunie
Meer aandacht vragen voor neerlandistiek bij politici	Korte termijn	Taalunie, IVN
Het rapport verspreiden intern/in het eigen netwerk	Korte termijn	Nederlands Letterenfonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, ELV, Dutch Culture, Kunstenpunt, NOB, Taalunie, IVN

10.9 Vertalingen

Inzichten:

- Er lijkt een potentiële markt voor vertalingen van Nederlandstalige literatuur te zijn maar toch worden er weinig vertalingen per jaar gemaakt. Een verklaring hiervoor is dat Polen geen focusland is in het internationale cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen.
- Een behoorlijk aantal studenten wil tolk of vertaler worden, toch worden relatief weinig mensen tolk of vertaler.
- Het is lastig vast te stellen wat de vergoedingen voor literair vertalers zijn, maar ze zijn laag.

Actie	Wanneer	Wie
Het aantal literaire vertalingen uit het Nederlands in Polen vergroten door ondersteuning van literaire activiteiten	Lange termijn	Nederlands Letterenfonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, ELV, Taalunie
Aanwas literair vertalers Nederlands-Pools stimuleren door meer informatie te verschaffen over literatuur/ studenten warm te maken voor een beroep als literair vertaler	Lange termijn	Nederlands Letterenfonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, ELV
Verder onderzoek naar tarieven voor literair vertalers	Lange termijn	Nederlands Letterenfonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, ELV, Taalunie

10.10 Cultuur

Inzichten

- Polen is nu geen focusland in het Internationaal Cultuurbeleid van Nederland en Vlaanderen. Dat heeft allerlei effecten op de culturele uitwisseling tussen Nederland, Vlaanderen en Polen. Nederland en Vlaanderen moeten dus meer inzetten op Polen in hun internationale cultuurbeleid.
- Het biedt kansen voor Nederland om Polen, ofwel als focusland ofwel in breder regionaal verband, op te nemen in de het nieuwe beleid voor de periode 2021-2024.
- Mensen met een talenstudie en kinderen van Nederlandstalige migranten kunnen functioneren als culturele bemiddelaars/ambassadeurs.

Actie	Wanneer	Wie
Advies uitbrengen dat Polen moet worden opgenomen als een focusland in het internationale cultuurbeleid van Nederland	Lange termijn	Dutch culture
Advies uitbrengen dat Polen moet worden opgenomen als een focusland in het internationale cultuurbeleid van Vlaanderen	Lange termijn	Internationaal cultuurbeleid Vlaanderen
Stagiair inventarisatie laten maken van stageplaatsen bij culturele instellingen in Nederland en Vlaanderen	Lange termijn	Stagiair, Taalunie
Rapport delen met beleidsmakers internationaal cultuurbeleid	Korte termijn	Taalunie
Culturele activiteiten van afdelingen neerlandistiek opnemen in database Dutch Culture	Korte termijn	Dutch Culture, Taalunie, IVN
Nederlandstalige kinderen opleiden tot ambassadeurs van de Nederlandse taal en cultuur door dit op te nemen in hun lesprogramma	Lange termijn	NOB
Neerlandici opleiden tot cultureel bemiddelaars door hier aandacht aan te besteden in de opleiding	Lange termijn	Afdelingen

10.11 Overig

Inzichten

- De neerlandistiek heeft een andere meerwaarde per land.
- De neerlandistiek heeft een impact op veel meer sectoren dan gedacht.
- Het opvallende verschil tussen het aantal Nederlandse en het aantal Belgische migranten in Polen.
- De observatie dat er een redelijk grote vraag is naar cursussen ondertitelen in Centraal-Europa.

Actie	Wanneer	Wie
Flexibel beleidsinstrument voor ondersteuning op maat/per land maken	Korte termijn	Taalunie
In een volgende veldanalyse buitenlandse 'decisionmakers' meenemen zoals decanen en ministeries.	Korte termijn	Taalunie
Voor volgende veldanalyses cultureel attachés ondervragen	Korte termijn	Taalunie, Dutch Culture
De veldanalyse uitzetten in meerdere landen	Korte termijn	Taalunie
Politici en beleidsmakers vragen wat hen opvalt aan de uitkomsten van de veldanalyses, zodat we daar op kunnen aansluiten in onze externe communicatie	Korte termijn	Taalunie
In een volgende veldanalyse zouden ook leerlingen op NOB-scholen meegenomen kunnen worden	Korte termijn	Taalunie

Colofon

Het Nederlands internationaal

De rol van het Nederlands en de neerlandistiek in Polen

Ilse van der Horst, Nederlandse Taalunie

Op basis van een onderzoek van Kinga Schmidt, Patrycja Zawłocka, Bartłomiej Serek, studenten neerlandistiek aan de Adam Mickiewicz Universiteit Poznań.

Met medewerking van Ruben van Luijk, docent neerlandistiek aan de Adam Mickiewicz Universiteit Poznań (Polen) en Karlijn Waterman, Nederlandse Taalunie.

© 2019 Nederlandse Taalunie

Telefoon

+ 31 (0)70 – 346 95 48

E-mail

info@taalunie.org

Bezoekadres

Paleisstraat 9

2514 JA Den Haag

Nederland